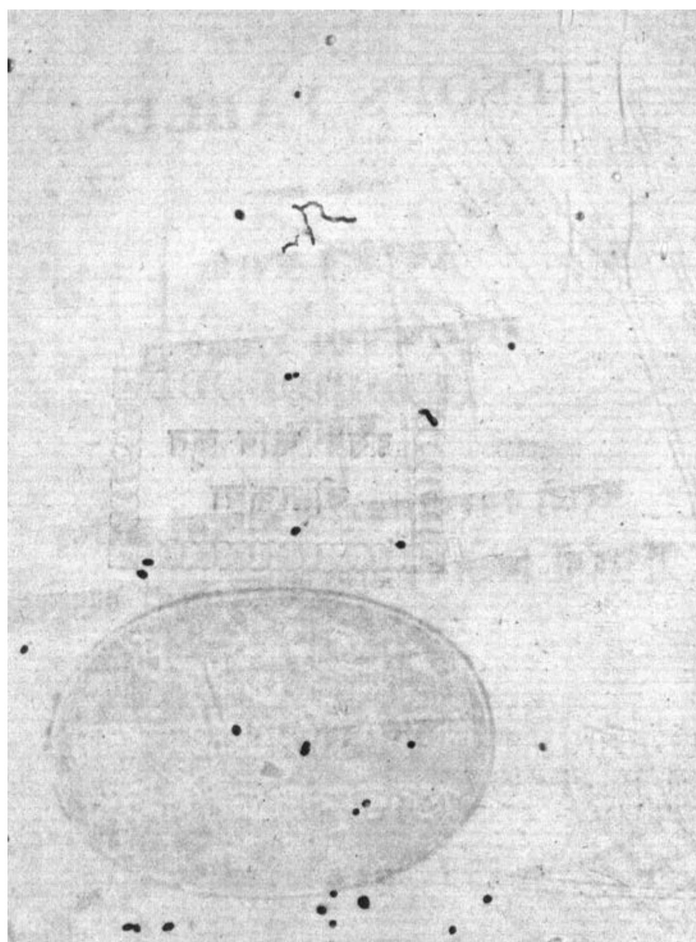
इसप कवि कृत
नीतिकथा

GOOJRATEE

TRANSLATION OF

ESOP'S FABLES.

इसपनीति कथाओ

बापूशास्त्रीपंड्या रायकवाळ

एओये

मराठी उपरथी गुजराती भाषामां करीयो

मुंबाईनी शिक्षामंडळीना छापखानामां छापीयो

सन इसवी

१८१८ ? (1878)

सवंत

१८८४

शक शालिवाहन.

१७५०

IMPERIAL LIBRARY

अनुक्रमणिका

* This column refers to the corresponding Fable in Croxall's Esop, London 20th Edition.

क

कीडीयो

ग

घ

ज

ट

ड

द

दीपडां

प

ब

बखाडो

बेवासण

माछी

ल

व

श

शियाळ

स

सिंहण

समाप्त

—**—

वात १

कुतरो अनें तेनु प्रतिबिंब

एक कुतरो छोमां मांसनो कडको घालीनें नदी उतरीनें, पेले तीरे जतो हतो. तेणे पोतानी छाया पाणीमां दीठी, त्यारे तेना मनमां आव्युं जे, आ कोई बिजो कुतरो मांसनो कडको लेईनें जाय छे. ते हुं एनी पासेथी खुंची लेंऊं, एवो विचार करीनें पोतानुं छो उघाडीनें लोभथी ते लेवा गयो. तो छोमांनुं मांस पाणीमां पड्युं ते तळे बेठुं, ते फरीनें एनें मळ्युं नहीं.

सार

परमेश्वरे आपणनें जे आप्युं तेमां संतोष न मानीनें, जे पुरुष बिजानुं लेवानें इछे छे, तेनें ते न मळे अनें पोतानी पासे होय ते पण जाय.

वात २

बळद अनें देडकुं

एक बळद बीडमां चरतो हतो, त्यांहां न्हानां न्हानां देडकां फरतां हतां, तेओमांनुं एक देडकुं बळदना पगतळे चंपाईनें मरी गयुं, ते वात बिजे देडके घेर जईनें पोतानी मानें कही, अनें वळी बोल्युं जे मा एवडो म्होटो जीव अह्मे कोई दिवसे दीठो नहोतो. ते सांभळीनें देडकी पोतानुं पेट घणुं फुलावीनें ते प्रत्ये बोलवा लागी, जे ते जीव आवडो म्होटो छे, देडको बोल्यो, मा ए करतां घणोमोटो छे. फरीनें तेथी वत्तुं पेट फुलावीनें देडकी बोली, आटलो छे. ते बोल्यो मा तुं पेट फुटे एटली फुले, तो पंण तेना जेवडी थाय नहीं. ते सांभळीनें गर्व करीनें घणुंज फुलवा लागी, एटलामां पेट फाटी गयुं अनें मरी गयी.

सार

गरीबे पोतानी शक्ति प्रमाणे खरच करवुं. श्री

मंतनी बरोबरी करवा जाय तो देडकीनी पेठे मार्यो जाय.

———०❀०———

वात २

शियाळ अनें द्राख

एक शियाळ भुखे पीडाएलुं फरतुं फरतुं द्राखना मांडवा तळे आव्युं उंचुं जोयुं एटले सारि पाकेली द्राखोनां लुंमखा लटकतां दीठां, पण मांडवो उंचो माटे हाथमां आवतां नथी, वास्ते कुतकारा मारीमारीनें थाक्युं पण एके द्राख हाथमां आवी नहीं. केली वार लगार वेगळुं जईनें द्राखो सामुं जोईनें कहेछे, आ द्राखो जे खोसे ते ल्यो, पण हुं तो काची अनें खाटी जाणीनें मुंकीनें जाऊं छुं.

सार

केटलाक पुरुष एवा होयछे जे तेनें हाथ जे वस्तु आवे नहीं. ते उपर कांई दोष मेहेलीनें पोतानी हलकाई देखाडता नथी.

वात ४

साप अनें रेतडी

एक साप लव्हारनी दुकानमां जईनें, कांई खावानुं जोवा सारु उंचे नीचे डोलतो हतो, तेणे एक रेतडी दीठी, तेनें खावा गयो. ते वखत रेतडी तेनें तिरस्कार करीनें केहेछे. अरे मूर्ख तुं ह्मनें अ ळीश नहीं, शामाटे जें हुं लोढाडुं अनें तीखानें खानारी, ते ह्मनें चावीनें तारा दांत मात्र पडशे.

सार

पोतानुं सामर्थ्य जोईनें तेनें उपद्रव करवो, पण जेनें सर्व लोक माने छे, अनें जेनुं कह्युं सांभळे छे, अनें करे छे. तेनो साथे विरोध करीये तो तेमां आपणोज नाश थाय. तेमज डाह्यापणना जोरथी छोटा माणसनी चेष्टा करीये तो, तेमां आपणुंज मूर्खत्व मात्र दीसे.

वात ५.

शियाळ अनें बकरो

एक शियाळ पाणी पीवानें वाव उपर गयुं. ते, मांहे पड्युं. तेणे बाहेर नीकळवानें घणी वार सुधी श्रम कर्यो, पण कांई लाग फाव्यो नहीं एटलामां एक बकरो त्यांहां आव्यो, तेणे तेनें पुछ्युं अरे आ पाणी सारुं छे शियाळ उत्तर करे छे भाई सारुं ते केवुं कहुं, ए अमृत सरखुं मीठुं छे. पीतां पीतां मनें तृप्त थती नथी. ते सांभळीनें बकरे पाणीमां भुसको मार्यो, तेनां शींगडां छोटां हतां, ते उपर शियाळ तरत पग मेहेलीनें कुदीनें वावनी बाहेर नीकळीनें गयुं. पछी बकरो डपकां खातो खातो मरी गयो.

सार

लोक जे जे करे छे, तेमां पोताना स्वार्थनें जुए छे, बिजाना हित सारु उद्योग करनारा एवा

पुरुष

पुरुष तो थोडाज. माटे जो कोई कांई लाभ देखाडे ते मनुष्यनी साचाई प्रथम चीज नही स मज्या विना तेना बोलवा उपर विश्वास राखवो नहीं.

—०००※०००—

वार्त ६

गामडीयो अनें साप

एक गामडीयो कणबी टाहाडना दाहाडामां वाडा मां काम करतो हतो. त्यांहां वाड आगळ पडेलो एक साप तेणे दीठो. ते टाहाडे करीनें घणो व्याकुळ, अर्द्ध घडीये, अथवा घडीये मरनार, ए वो जोईनें कणबीनें दया आवी. पछी ते सापनें लेईनें घरमां अगडी आगळ मेहेल्यो. त्यांहां अ काथो, एटले दश पांच पळे ऊंशियार थईनें, उं चो थईनें, फूफवाडा मारधा लाग्यो. अनें कण बीनां बाइडी छोकरांनी उपर दोडवा लाग्यो. त्यारे ते मनी दोडादोड थयी. कणबी वाडामां

हतो,

हतो, ते ते कलबलाट सांभळतांवांत हाथमां ए क कोडोवाडो लेईनें आव्यो, तेणे एक घाये सा पना बे कडका कर्या. अनें घा मारती वखत सापनें कह्युं. अरे दुष्ट जेणे तारो जीव उगार्यो, तेनो उपकार आवो मगछ. हवे तनें मारवो योग्यछे. पण हे महापापी, तारा अपराधनें ए कला मरण करतां कांई बत्ती शिक्षा जोईये.

सार

जे पोतानुं सारुं करनारनो घात करे, अथवा जेनुं अन्न खाय छे तेना उपर दगो करे, ते कृत घ्न महापापी मुओ सारो, तेनुं मो जोईये नहीं.

———०※०———

वात ७

पर्वत वाहाती वखत दुःखी थायछे.

कोई एक पर्वत, जे बाळक एवुं डोळ घाली नें, घणो क्रुध्दित थईनें बरका पाडवा लाग्यो.

ते सांभळीनें आस पासना सर्व लोक एकठा थ या. अनें पर्वतना पेटमांथी कांई सारी छोटी वस्तु नीकळशे, एवुं जाणीनें घणीवार सुधी छोटी आशाये वाट जोता हता. छेलीवारे एक उंदर कुत्कारो मारीनें बाहेर आव्यो.

सार

केटलाक पुरुष छोटा राज्यना अधिकार उ पर रहीनें, अहो के प्रकारे लोकोनुं कल्याण क रीशुं, एवुं डोळ घालेछे, लोक पण तेनुं डोळ जो ईनें तेना उपर घणो विश्वास राखेछे. छेलीवा रे ते अधिकारी पोताना स्वार्थ साधीनें लोकोनुं कांई सारुं करता नथी.

वात ९

अरण्य अनें लाकडां कापनारो

एक लाकडां कापनारो अरण्यमां गयो. त्यां हां आस पास जोईनें दुःख पामवा लाग्यो. त्यां

र झाडोथे तेनें पुछ्युं. तारे शुं जोईये छीये. ते णे उत्तर कर्यो म्हारा कोहोवाडानें हाथो नथी, ते ो न्हानो सरखो एक लाकडानो कडको मळे, तो सारुं थाय. ते वखत सर्व झाडाये मळीनें विचार कर्यो. अनें तेनें एक सारो चीकणो थां वलीना लाकडानो कडको आप्यो. लाकडां कापनारे ते कोहोवाडानें घालीनें, न्हानां छोटां झाड सघळां काप्यां, त्यारे सागनुं वृक्ष बिजां झाडनें केहेछे. भाईयो आपणे आपणे हाथे आपणो नाश कर्यो, एमां बिजानो वांक नथी.

सार

शत्रूनी दया जाणीनें जे तेनें सहाय थाय छे, ते छेलीवारे संताप पामेछे. शत्रु उपर उपकार करवो तो तेना अन्यायनी क्षमा करवी, एमांज छोटापणुं छे. पण जेणे करीनें शत्रु बळवान् थईनें उलटो आपणनें उपद्रव करे, तेवुं कर्यामां आपणी मूर्खाई प्रसिद्ध थाय छे.

वात ९

घोडो अनें साबर

एक घोडो अनें साबर, एक खेतरमां नित्य एकठां चरतां. एक दिवस बे जणांनी बोलाचाली थयी. साबरे पोतानां शींगडांनें जोरे घोडानें खेतर बाहेर काहाडी मेहेल्यो. त्यारे साबरनें शिक्षा करवी, माटे घोडो माणस पासे गयो. अनें पक्ष करे माटे प्रार्थना करी. त्यारे माणसे तेनी पीठ उपर खोगीर घाल्युं, अनें ह्मोमां लगाम घाली, अनें उपर चढीनें बेठो. फेरवी जोतां कुला उपर बे चार फटका पण मार्या. घोडे ते सघळुं सहीनें माणसनें हाथे साबरनें हराव्यो. पछी माणसनें केहेछे, हे भला माणस ह्मारं काम थयुं, ऊं तारो घणो उपकारी थयो, हवे आ खोगीर अनें लगाम काहाडी ले, अनें ह्मनें रजा आप. ते सांभळीनें माणस बोलेछे, भाई तुं आवो कामनो छे एह्मीं जाण्युं नहोतुं. हवे तुं आ

बंधनथी छुटीश एवुं ह्मनें सुजतुं नथी.

सार

एकमें शिक्षा करवा सारु बिजानें शरण जवा मां घणो बिचार करवो. एकादि वखत जबरा ना हाथ तळे आव्या, तो फरीनें छुटा थईशुं ए नो भरुंसो नहीं.

वात १०

वाघनो वेश लेनारा गधेडानी

एक गधेडानें वाघनुं चामडुं जडुं. ते तेणे शरीर उपर ओडुं. पछी ते अरण्यमां अथवा चरवानें ठेकाणे गयो. त्यांहां भयथी सर्व जनावर एनें जोईनें नाशी जाय, एक वखत तेनो धणी आव्यो. तेनें पण ते बीह्विवरावा लाग्यो. त्यारे तेना लांबा कान जोईनें धणीये ओळख्यो, जे आ तो आपणो गधेडो छे. पछी तेणे हाथमां एक सो

टो, लेईने गधेडानी सारी पेठे शिक्षा करी, अनें तेनें कह्युं जे वाघनुं चामडुं ओढ्युं छे, ते पण हुं खरुं जाणुं छुं, जे तुं गधेडो छे.

सार

जेनें योग्यता न होय ते ल्हरानो, अथवा जाणपणानो, अथवा साधु पणानो वेग ले, ते दुर्बळ अज्ञानी लोकोनें मात्र ठगे, पण जाणतानो साथे गांठ पडी होय, तो ते तेना स्वरूपनें ओळखीनें उपहास्य करे.

वात ११

छोटां झाड अनें न्हानां झाड

एक छोटुं झाड नदीनो तेंडे हतुं ते घणा वाना झपाटाथी उखडीनें नदीना प्रवाहमां तणाइ जतां, तेनां डाळां नदीनें किनारे न्हानां झाड हतां तेमनें घसाईनें गयां, पण ते झाडोनें कांई दुःख थयुं नहीं. त्यारे ते छोटुं झाड आश्चर्य पामीनें ते न्हा

नां

नां झाडनें केहे छे, अरे तमे ते वाना झपाटामां थी जरा जगयां. जे वाये. म्हारा सरखां पण झाड मूळसुधां उखेडी नांख्यां. त्यारे न्हानां झाड उत्तर करे छे. बावा आपणी बेनी रीती जुदी जुदी छे, अह्मो वा आवे छे त्यारे तेनें नमीये छीये, जाणीयेछीये जे बळवाननी आगळ आपणुं कांई चालशे नहीं. अनें तुं तो पोताना बळ उपर भरुंसो राखीनें अक्कडाईथी, उभोज रेहे छे.

सार

जेनी साथे आपणुं चालनार नहीं, तेनी साथे नमीनें चालवुं, त्यांहां गर्व राखीये ए गांडापणुं.

वात १२

सिंह अनें चार बळद

चार बळद भाई बंधाई करीनें एक ठेकाणे च

रता

रता हता. अनें एकमेकानें छिला न मेहेलता. एवामां एक सिंह तेमनें नित्य जोईनें मनमां विचार करवा लाग्यो. जे आमांथी एकादो खावानें मळे तो सारुं थाय. ते सिंह एक एकनें मारवानें समर्थ हतो. पण चारनो एक जोड जाणीनें तेमना उपर जवानें तेनी हांम चाले नहीं. त्यारे केटलाक दाहाडासुधी वेगळेथी नाठतो हतो, पण कांई लाग फावे नहीं. छेल्ली वारे तेनें निश्चय थयो, जे जहां सुधी आमनो एको छे. त्यांहां सुधी म्हारुं कांई चालनार नथी, माटे हवे एक एकनों चाडी एक एकनें कहीनें एमनामां फूट करवी. पछी तेणे तेवुं कर्युं, एटले ते बळद मांहोमांहे द्वेष करवा लाग्या. अनें छेलीवारे जुदा पड्या. पछी एक एक बळदनें मारवामां सिंहनें कांई श्रम पड्यो नहीं.

सार

एक चित्त छे, त्यांहां सुधी शत्रूनं कांई चाले नहीं, एकानुं एवुं माहात्म्य छे. माटे ते एको चाडी सांभळीनें अथवा शत्रूनी वातो उपर मन राखीनें तोडवामां लांबो विचार करवो.

वात १३

माणस अनें सिंह

एक अरण्यना रेहेनारनें एक सिंहनी साथे गांठ पड़ी. ते बे जणानुं घणीवारसुधी अरसपरस बोलवुं थयुं. ते एक एकनुं घणुं करीनें मान ताज थया, पण छेलीवारे माणस श्रेष्ठ के सिंह श्रेष्ट, ए उपर वात नीकळी. त्यारे बे वढवा लाग्या. माणसनें पोतानुं बोल्युं खरूं करवानें कांई उत्तर सुजे नहीं त्यारे तेणे तेज ठेकाणे बे पुतळां सिंहनें देखाड्यां. ते एक आरस्पाहाणना चोतरा उपर बेसायां हतां. अनें तेंमां एवुं देखाड्युं हतुं, जे सिंहनो चोटलो झालीनें माणस ते नाउपर बेटो छे. ते जोईनें सिंह बोल्यो, थयुं, तारूं साधन तो एटलुंज छे, हवे म्हारूं सांभळ. जे सलाटे आ पुतळां कर्यां छे. ते माणस हतो, सलाट जो सिंह होत तो, तुं अहीयां एथी उळटुं देखत.

सार

स्वर्धी छे ते पोतानी पक्षना लोकोनां वचन प्रमाणमां आगळ करीनें, पोतपोतानुं खरापणुं देखाडे

खाडे छे. माटे वादि प्रतिवादीनां वचन सांभळ्या विना, एकादि वातनो सिद्धांत करवो नहीं.

———०※०———

वात १४

देव अनें गाडीवान

एक मूर्ख गाडीवान गाडुं हांकीनें कोई जतो हतो. ते एक ठेकाणे पईडां कचरामां भराई नें अटक्युं. एवुं जे बाहेर कांहाडवानें बळदनुं पण सामर्थ्य चाले नहीं. ते जोईनें गाडावाळो देवनी प्रार्थना करी. हे देव हुं दीन छुं, ह्मनें आ संकटमां सहाय था, एटलुं सांभळतांज देवे आ काममां आवीनें जोयुं. तो गाडावाळो अमथो ज बेठो छे, अनें दीन वाक्य बोले छे, ते जोईनें तेनें देव केहेछे. अरे मूर्ख, तुं आळशी सरखो स्वस्थ बेशी रहीश नहीं. उठ अनें बळदोनें सारी पेठे हांक, अनें तारा खभानो टेको पईडांनें

दे

हे, एटले हुं तनें सहाय थईश. तारे म्हारी सहाय जो जोईती होय तो एवो उद्योग कर, पछी गाडावाळे तेवुं कर्युं, एटलेज गाडुं कचरामांथी बाहेर नीकळ्युं.

सार

उद्योग करीनें जे देवपासे सहायता मागे छे, ते नेंज ते मळे छे, पण निरुद्योगीनें मळती नथी.

—∞✳∞—

वात १५

मनुष्य अनें हंसी

कोई एक मनुष्यनी पासे हंसी हती, ते नित्य एक एक सोनानुं इंडुं मेहेलती. ते लेईनें ते माणसनी आशा ओछी थई जोईये. ते वत्तीज थती गयी, अनें तेना मनमां आव्युं. जे ज्यांहांथी

आवां ईंडां नींकळे छे. ते ठेकाणुं हाथ आवे तो घणुं द्रव्य एकीवारेज मळे, पछी ते मनुष्ये ते हंसीनुं पेट चीर्युं, अनें जोवा लाग्यो तो मांहेयी कांईज नीकल्युं नहीं. अनें घणो संताप मात्र थयो.

सार

परमेश्वर जेनें खावा पीवा जेटलुं यथास्थित आपे छे, तेनें द्रव्यनो संग्रह करवो होय, तो ते मांथीज थोडुं खरच करीनें करवो. अनें एवुं न करीनें जे घणो लोभ राखे छे, अनें एकीवारेज श्रीमंत थवानें एकादुं छोटुं कारस्थान करवा जाय छे, तेनो उद्योग निष्फळ थईनें पोतानुं असलनुं होयछे ते पण जायछे.

वात १९.

कबुतर अनें कुकडां

कोई एके, एक कबुतर झाल्युं तेनी पांखोमांनां कांई पींछां उखेडीनें, जेमां कुकडां घाल्यांह

तां,

तां, ते खडामां तेनें मेहेल्युं. त्यारे त्यांहां कुकडां ये तेनें क्षणे क्षणे चांचो मारवा मांडी, चारा उ परथी हाकी मेहेले. एवुं तेणें केटलाक दाहाडा सुधी सह्युं. एम केटलाक दिवस काहाडीनें म नमां निश्चय कर्यो, जे पोतानें घेर आवेला पर्‍ णानें सुख नथी देता, अनें उळटा तेनें पीडा क रेछे. माटे ए ग्रहस्थ नथी; छोटा निर्दय शठ छे पछी तेणे एवुं दीठुं. जे ते कुकडां दश पांच वार मांहेमांहे लढीनें एक एकनें मारवा ला ग्या. त्यारे कबुतरे विचार कर्यो. अनें मनमां समाधान पाम्यो. जे अरे जे पोतानी जातीनें उ पद्रव करवामां चूकता नथी. ते छानें पारका नें करे छे एमां शुं आश्चर्य. :

सार

जे लोक, पोतानी जातीमां कळह करीनें ए क एकनें उपद्रव करेछे, ते बिजी जातीनानें उ पद्रव करे, तेमां तेणे कांई खेद आणवो नहीं.

वात

वात १७

कस्तूरीयो मृग

कोई एक जातीनो मृग छे, तेनी नाभीमां कस्तूरी थाय छे. माटे ते नजरे पड्यो होय तो, केटलाक लोक तेनी पछवाडे थईनें, तेनें मारीनें कस्तूरी काहाडी लेछे. एक वखत एवो एक मृग नासे छे, अनें तेनी पछवाडे कुतरां अनें पारधी लाग्याछे. ते वखत हरणनें प्राण संकट आव्युं. जीववानो उपाय सुजे नहीं. एटलामां तेनें विचार सुज्यो, जे आ मारनारा कस्तूरी माटे ह्मनें मारवानें इछेछे, बिजुं कांई कारण नथी. माटे तेटली काहाडी नांखुं, तो सुखी थाऊं. पछी तेणे धैर्य राखीनें कस्तूरी काहाडी नाखी, एटले संकट मांथी छुटो.

सार

एकनी पछवाडे एक लागेछे, पण तेनें घणुं

करीनें

करीनें लोभ विना बिजु कांई कारण नथी, मा टे ज्यारे एवो प्रसंग पडे, अनें बिजो कांई उपा य चाले नहीं. त्यारे एवुं करवुं, जे वस्तूना लोभे करीनें दुष्ट आपणनें दुःख देवा इछेछे, ते वस्तू नें नांखी देवी, अनें शोभा राखीनें आपणो ब चाव थाय ते करवुं. शोभा रेहे अनें सर्व वस्तू नी हानी थयी ते हानी एम मानवुं नहीं.

वात १८

माछी अनें माछलुं

एक माछीये नदीमां गळ नांख्यो तेमां एक मा छलुं आव्युं. ते बाहेर काहाडीनें टोपलीमां नां खे छे, एटलामां ते माछले तेनी प्रार्थना करवा मांडी. हे धर्मात्मा, तुं कृपा करीनें म्हनें पाछो न दीमां नांख. माछीये पुछ्युं, अरे हुं तारा उप र एटलो उपकार कां करुं ते केहे, माछलुं के

हेछे,

छेछे, ऊं न्हानुं बालक छुं, माटे तेवो आज तारा कामनां नहीं आवुं, जेवो छोटो थया पछी का ममां आवीश. माछी बोल्यो हा ए वात खरी, पण ऊं मूर्ख नथी जे हाथमां आवेलुं नांखी देई नें खाववाना उपर आशा राखीनें बेसुं.

सार

जे आगळनें भरुंसे हाथमां आवेली वस्तू नांखी दे, तेनां बेउ जाय, नमळेली वस्तूनी आशा करी ये, तेमां कांई खोटुं नथी. पण तेनें भरुंसे आ वेली वस्तू नांखी देवी ए घणुं करीनें संतापनें अ र्थे छे.

—०✻०—

वात १९

बे देडका

कोई एक समये छोटो उन्हाळो पड्यो. त्या रे तळाव, वाव्य, कुवा, सर्व सुकाई गया. ते वखत बे देडका पाणीनो शोध करता करता, एक वा

थी आगळ आव्या. ते घणी उंडी हती, तेना कांठा उपर बेशीनें परस्पर विचार करवा लाग्या. जे आमां भुसको मारवो के नहीं, एक केहेछे मारवो, शामाटे जे पाणी उंडुं छे. माटे तळे पाणीनो द्रह हशे, ते पाणी खुटशे नहीं. अनें कशी वातनी अडचन नहीं पडे, त्यारे तेनें बिजो उत्तर करेछे, अरे तुं केहेछे ए सघळुं खरुं, तो पण आ जीव उपरनो वात छें माटे तारा विचारमां ह्याराथी हा केहेवाती नथी. शामाटे जे आ वाव्यमां जो पाणी नहीं होय तो केहे, वारु पाछा बाहेर क्यम नीकळीशुं.

सार

एकादुं दुर्घट काम करता पेहेलांज पेहेलो विचार करी मेहेलवो. जे, जो कदाचित् तेमां फसा तो आ मार्गे आपणो नभाव थशे.

बात

वात २०

बळद अनें बकरो

वाघ, पछवाडे पड्यो हतो, माटे एक बळद जी व लेईनें नाठो, ते एक गुफामां पेसवा गयो. त्यां हां एक बकरो हतो, ते तेनें मांहे जवादे नहीं. अनें केहेवा लाग्यो के आ ह्मारुं घर छे, एमां तुं आवीश तो तनें मारीश. बळदे घणा काला वाला कर्या जे अरे ह्मारी पछवाडे आ वाघ लाग्यो छे, ए समयमां तारी गृहस्थाईनें घटेछे जे ह्मनें आश्रय आपवो. बकरो कांई तेनुं कह्युं सां भळे नहीं. शींगडा सामां करीनें सामो मारवा जायछे. त्यारे बळद तेनें केहेछे, अरे ऊं तारा थी अनें तारां शींगडांथी बीहितो नथी, पण शुं करुं. जो आवखत ह्मारी पछवाडे वाघ न होत तो, बळदनी अनें बकरानी योग्यतामां केटलो फेर छे, ते ऊं तनें तरतज चमत्कार देखाडत.

सार

सार

कोई संकटमां होय तेनें सहाय न थईये, ए मनुष्यनें योग्य नथी. पक्षी सहाय न थईये, अनें तेनें तिरस्कार करीये, अथवा कांई उपद्रव करीये, अथवा तेना दुःख उपर डाघ देईये, ए सरखुं पाजी पणुं बिजुं शुं छे.

वात २१

बलाडी अनें उंदर

एक घरमां उंदर घणा थया हता. ते घरमां एक बलाडुं आव्युं तेणे तेमांना केटालाक उंदर खाईनें ओछा कर्या. ते जोईनें एक दिवस बाकी रहेला उंदर एकठा थईनें, तेमणे निश्चय कर्यो जे, आपणे कोईये उपरथी हेठे जवुं नहीं. ते दाहाडेथी बलाडानें हाथ उंदर आवें नही माटे भुखे मरवा लाग्युं. त्यारे तेणे एक खुंटीये पोतानो

पग

पग वळगाडीनें मुएलानो वेश लीधो. ते जोई नें उपरथी एक घयडो उंदर ते प्रत्ये बोल्यो. भाई तुं सुखे टंगाई रेहे. एतो शुं, पण तारुं पेट चोरी नें मांहे पराळ भर्युं छे, एवुं जो तनें देखाये, तो ये हवे तारो विश्वास करीये नहीं.

सार

पापी, कपटी, ठग, एमनां मोटां वचनोनें खरां मानेछें, माटेज लोक ठगायछे, पण तेमनुं स्वरूप ओळख्युं. अनें ते लुच्चो एम मनमां जेणे दृढ निश्चय कर्यो. तेनें ते बचारो शुं ठगशे.

——०❋०——

वात २२

शियाळ अनें कांटा

कोई एक शियाळनी पछवाडे कुतरां लाग्यां हतां, माटे ते नाठुं, ते एक वाड्य कुदतुं हतुं, ते मां एक कांटानुं झांखरुं हतुं, तेनें वळग्युं. एट

ने हाथ पगमां कांटा भराई गया. अनें दोडतां अटक्युं, त्यारे ते कांटानो निंदा करीनें केहेछे, अरे गृहस्थ हुं तारो आश्रय धारीनें आव्युं, ते तुं म्हारा उपर आवुं निर्दय पणुं करछ. ए तनें योग्य नथी.' कांटानुं झांखरुं उत्तर करेछे; अरे तें मनमां धार्युं हतुं, जे, हुं एनें वळगुं, अनें ए कांई बोले नहीं, अनें जे करुं ते सेहे. तो आज पछी खरुंज समजजे जे वळगवुं एतो अह्मारोज धर्म छे. माटे हवे करी कांटानां झांखरांनें रस्ते अईश नहीं.

सार

दुष्ट छे तें, बिजानें उपद्रव करवानें जायछे, पछी ते तेनाकरतां सवाई होय, तो तेनेंज उळटो पेचमां आणे. त्यारे ते तेनी निंदा करे, अनें केहे, जे जुओ आ गृहस्थनें अमनें आवुं करवुं घटे छे.' पण पोताना मनमां एवुं समजता नथी. जे विना अपराधे अह्मो लोकोनें उपद्रव करीये छीये, तो एलोक अह्मारो जीव लेता नथी, एज तेमनुं मोटपणुं.

वात २१

पारधी अनें पक्षी

कोई एक पारधी पक्षी झालवानें जाळ बांध
तो हतो. त्यांहां पासेना झाड उपर एक पक्षी
बेठुं हतुं. तेणे पारधीनें पुछ्युं. अरे बावा तुं आ
शुं करछ. पारधी उत्तर करेछे. आ तमारे प
क्षीनें रेहेवानें माटे सेहेर करुं छुं. आमां जे प
क्षी आवीनें रेहेशे, तेनें कशी वातनुं दुःख पड
नार नथी. अहीयां चारो छे, पाणी छे, रेहेवा
नें वास्ते सारां सारां ठेकाणां छे, सुवानें माटे सुं
हाळां अनें ऊंफाळां एवां बिछांनां छे, सारी सा
री खोयो छे, पक्षीये ते सघळुं खरुं मान्युं. अनें
पारधी ते जाळ बांधीनें गयुं, त्यार पछी ते पक्षी
तेमां आव्युं. ते जाळमां बंधायुं अनें दुःख पा
मवा लाग्युं त्यारे त्यांहां घणां पक्षी आव्यां तेनें
तें केहेवा लाग्युं जे, अरे संभाळजो आ जाळ छे
आमां हुं अटक्यो छुं. अनें पारधी तमनें मोह
मां नांखशे, माटे तमे तेनुं वचन खरुं मांनशो न

हीं

हीं अनें बिजां सघळां पक्षीयोनें आ समाचार अ रस्परस जणावजो. बे चार घडीये पारधी पाछो त्यांहां आव्यो. त्यारे तेनें पक्षी केहेछे, अरे ठग तें ह्मनें तो ठग्यो. पण हवे मनमां निश्चय सम जजे जे, हवेथी तारा आ सुंदर घरमां बिजो कोई पक्षी आवनार नथी.

सार·

धूर्त्तनें ओळख्यो नथी त्यांहां सुधी ते लोको नें ठगी जायछे, पण एकवार तेना स्वरूपनुं ज्ञा न थयुं एटले पछी लोक तेनें परखांधे पण उ भा रेहेता नथी.

——❋❋——

वात २५

सिंह अनें देडकुं

एक सिंह सरोवर उपर पाणी पिवानें गयो ह तो, त्यांहां देडकानो शब्द सांभळीनें अचक्यो, अ

नें

नें चारे तरफ जोईनें मनमां विचार करवा लाग्यो, अरे अहींयां तो कोई नजरे पडतुं नथी. अनें शब्द तो रहीरहीनें थाय छे, ए शुं हशे, माटे भयथी कांपवा लाग्यो. पण त्यांहांथी नाशी न जतां धैर्य राखीनें विचार करेछे, एटलामां जे बोलतो हतो, ते देडको सरोवर मांथी बाहेर नीकळ्यो. तेनें जोतांमांज सिंहनें रीस चढी, जे आ न्हानो जीव थईनें एणे मज सरखानें आवो गभराव्यो. पछी तेवोज ते देडकापासे गयो. अनें तेनें पगेवती चांपीनें मारी नांख्यो.

सार

भयनां कारण घणुं करीनें खोटां होयछे. ते जे अविवेकी अनें मूर्ख छे, तेमनें उपद्रव करे छे. पण जे विवेकी छे अनें धैर्य राखेछे, ते तेनुं मूळ खोळी काहाडे छे, एटले जाण्यामां आवे छे, जे आपणा मनविना बिजुं कांई भयनुं कारण नथी.

वात २५

सिंह अनें बकरो

एक सिंहे एक बकरो डुंगर उपर चरतां दी ठो. त्यारे त्यांहां पोतानी गती नथी एवुं जाणीनें तेनें केहेछे, अरे तुं आवे वसमे ठेकाणे आखो दाहाडो चरछ. एमां तनें शुं सुख छे. गोथां खातो खातो एकाद वार पडीश, तो जीव खोईश, माटे म्हनें तो आ सारुं लागेछे जे, तुं हेठे आव. अनें आ मेदानमां कुंळी कुंळी घास छे अनें मीठां मीठां झाडनां पांदडां छे, तेखा बकरो उत्तर करे छे, बापा तुं केहे छे ए वात खरी, पण तुं भुख्या सरखो जणाय छे. माटे तुं छे ते ठेकाणे ऊं आवीनें म्हारा जीवनें दुःखमां नहीं नांखुं.

सार

जे पुरुष बुभुक्षित छे. अनें जेनुं लोकमां प्रामाणिक पणुं नथी. एवे, कांई आपणा हितनी

वात कही ते आपणनें खरी सरखी लागी, तो प
ण तेना उपर विश्वास राखीये नहीं. तेमां कां
ई पण कपट हशे एवुं जाणवुं.

—∞❋∞—

वात २६

शियाळ अनें सूहर

कोई एक सूहर झाडना थड उपर पोतानी दा
ढ घसतुं हतुं, त्यांहां एक शियाळ आव्युं. ते ते
नें पुछेछे, अरे तारा उपर कोई शत्रु चढीनें आ
व्यो छे, एवुं तो कांई आसपास नजरमां आ
वतुं नथी. अनें अमथो दाढ घसछ. एनुं कारण
शुं छे ते केहे. सूहर उत्तर करे छे, भाई तें
खरी वात कही. पण तुं जाणछ, नवरी वेळा पो
तानां हथीयार घशी राखीये, शामाटे जे संकट
वखत नवराश मळशे एनो शो भरुंसो.

सार

घरमां आग लागे त्यारे कुवो खोदवा नीकळे,
ए मूर्खनुं काम छे. ज्यांहां सुधी बाळ पणुं छे,

अनें

अंतें माथा उपर पिता छे, संसारनो खटलो मा थे पड्यो नथी. त्यांहां सुधीमां विद्याभ्यास करवो, जेणे करीनें युवावस्थामां सुख थाय. तेम ज युवावस्थामां ते विद्यानो अनुभव लेवो, इंद्रीयो स्वाधीन राखवीयो, दुष्ट व्यसन न राखवुं, द्रव्यनो संग्रह करवो, जे, जेणे करीनें वृद्धावस्थाना दाहाडा सुखमां जाय. एवो विचार जे प्रथमथी करे छे; तेनेंज सावधान केहेवो, तेज डाह्यो, तेज माणस, अनें तेणेज अक्कलनुं सार्थक्य कर्युं एम जाणवुं.

वात २७

बे कर्चलां

कर्चलुं एवे नामे जनावर होय छे. तेनो स्वभाव एवो छे, जे ते वांकुं चाले. कोई एक दिवसे एक कर्चली पोतानी छोडीनें रीस चडावी

नें

नें केहेछे. जे तुं आ जगतनी चालथी जुदी चाल ह्मेली दे. छोडी केहेछे. मा ह्मारी बुद्धी प्रमाणे ह्मनें खरी दीसेछे, तेवी हुं चाल चालुं छुं. तारी नजरमां ते जो खोटी लागती होय, तो हुं केम चालुं. ते तें ह्मनें [illegible] ते प्रमाणे हुं चालुं.

सार

जे वातमां बिजानें दूषण मेहेलें छे, तेज पोतें करे छे. एथी बिजुं शुं आश्चर्य. बिजानें शिखामण देतां सर्वनें आवडे छे. पण जे, ते उपदेश प्रमाणे पोते चाले छे, तेनें शाहाणो केहेवो.

—❋❋—

वात २८

चोर अनें छोकरो

एक छोकरो चोरनें जोईनें कुवा उपर रोवा बेठो. चोरे तेनें पुछ्युं. शामाटे रुएछे, त्यारे ते छोकरो डचकां खातो खातो केहेछे, जे ह्मारो रु

पानो लोटो दोरी तुटो तेथी कुवामां पड्यो. ह
वे ऊं शुं करुं, ह्मनें घेर ह्मारां माबाप मारशे.
ए सांभळीनें चोरे ते वखत पोतानी गांसडी अनें
पेहेरवानां लुगडां कुवा उपर मेहेल्यां. अनें कुवा
मां उतरीनें घणी वार सुधी लोटो खोळ्यो. पण
जड्यो नहीं पछी आगा मेहेलीनें उपर आव्यो.
अनें जुएछे तो छोकरो देखातो नथी. अनें गां
सडी, लुगडां, एपण नथी. त, ते छोकरो लेईनें
नाशी गयो.

सार

चोर बिजानें लुटे छे, माटे तेणे एवुं जाणवुं न
हीं जे ह्मनें लुटनार कोई नथी.

वार्ता २९

चोर अनें कुतरो

कोई एक मनुष्यना घरमां खातर पाडवानें रा
ते चोर आव्यो. तेनें जोईनें बारणा आगळ कुत

रो

ेा हतो, ते चोरनें ह्मांमो भसवा लाग्यो. त्यारे चोरे तेना आगळ रोटलानो कडको नांख्यो. ते कुतरे खाधो नहीं. अनें केहेछे जे, अरे पेहेलां तो ह्मनें संदेह हतो, जे आटली राते अहींथां आव्यो छे, माटे कोई भलो नहीं होय. पण हवे तो तें ह्मनें लांच आपी एटले निस्चय थयो. जे तुं चोर छे माटे ऊं तारणा आगळ रहीनें ह्मारा धणीनुं घर राखीश. वास्ते आ घरनें आसपास तुं छे, त्यांहां सुधी ऊं आवोज भशीश, एमां संदेह नहीं. माटे तुं तारे मार्गे चाल्यो जा.

सार

काम करनारा होय छैं, ते मूर्ख अथवा स्वार्थीनें लांच आपीनें वश्य करेछे. पण जे ह्मोटुं माणस, प्रामाणिक, अनें स्वामिभक्त छे, ते लांच लेईनें वश्य थता नथी.

वात

वात २०

बकरी अनें कुतरी

एक समये बकरी अनें कुतरी एमनो मेळाप थयो. त्यांहां वेहेलुं कोण व्हायछे, ए वातनो मां होमांहे वाद थयो. त्यारे कुतरी केहेछे, हुं ए क एक खेपे घणां बचां व्हाउं छुं. अनें ह्मानें व्हावामां घणा महीना पण थता नथी. बकरी बोली ते खरूं, पण तुं व्हावामां दर खेपे घणी उ तावळी थायछे. माटेज तारां बचां आंधळां पे दा थायछे. तेवां ह्मारे थतां नथी.

सार

उतावळमां जे काम करीये, ते काचुं रेहेछे.

वात २१

शियाळ अनें गामडीयो

एक शियाळनी पछवाडे पारथी पड्यो, त्यांहां

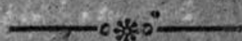
ते

ते शियाळ दोडतां दोडतां थाक्यं. त्यारे रस्तामां एक गामडीयो उभो हतो, तेनें जोईनें ते शियाळे तेनी प्रार्थना करी, जे ह्मनें तारा झुंपडामां संता वादे, गामडीयो केहे संता, पछी शियाळ तेना झुंप डाना खुणामां संतायुं, एटलामां पारधी पकवाडेथी आव्यो, तेणे ते गामडीयानें पुछ्युं, तें अहींयां थै नें एक शियाळ जतां दीठुं. गामडीयो बोल्यो, ना. एम होडे बोल्यो मात्र पण शियाळ संतायुं. हतुं. ते ठेकाणुं आंगळीवती सांनें करीनें देखाड्युं पण पार धी तेनी सान न समजतां चाल्यो गयो, ते गया प छी, शियाळ हळुवे रहीनें नीकळीनें जवा लाग्युं. ते वखत गामडीयो शियाळनें केहेछे, अरे आवीज तारी रीत, जे जेणे तारो प्राण वंचाव्यो, तेनें पुछ्या विना जायछे. शियाळे तेनुं कृत्य दीठुं हतुं. ते मनमां धारीनें ते जवाप करेछे. भाई तारा बोलवा प्रमाणे जो तारी कृति होत, तो तारो उप कार वाळवानें हुं चुकत नहीं.

सार

कोटलाक नीच एवा होयछे, जे उपरथी बोलवा

मां आप्त सरखा जणाय, अनें मनमां नाश करवा नो उद्योग करे. उघाडो शत्रु होय, ते सारो पण पोतानो थईनें मांहेथी शत्रुनुं काम करे, ते हित शत्रु जाणवो. विश्वास घाती, महापापी, नीच, तेनुं मों जोवुं ए योग्य नहीं.

वात ३२

माणस जेनें कुतरे करड्यो हतो

एक माणसनें कुतरे करड्यो. तेनें एक डो शीये उपाय बताव्यो जे रोटलानो कडको लेईनें घा उपर बांध. पछी ते कडको ते कुतरानें खव राव. एटले झेर उतरशे. पछी ते माणस ते प्रमाणे करेछे, एटलामां एक डाह्यो पुरुष ते मार्गे जतो हतो, तेणे तेनें पुछ्युं. अरे तुं आ शुं क रछ. त्यारे घायेले ते वर्त्तमान कह्यां ते सांभळी नें डाह्यो कहेछे. जो एवुं छे तो ऊं तारी पा

से आटलुं मागी लेऊं छुं. जे आ तुं घणुं छानुं कर, शामाटे जे जो आ वात सेहेरनां कुतरां जाणशे, तो एक माणसनें करड्यावना रेहेवा देशे नहीं.

सार

चोरनें शिक्षा करवी ए योग्यछे. अनें ते न करतां तेनी उळटी सेवा करे, तो ते छानी करवी. नहीतो शाऊकारनी शोभा रेहे नहीं अनें चोरनुंज माहात्म्य वधशे.

———०✻०———

वात ३३

दैव अनें छोकरो

एक छोकरो कुवाना कांठा उपर सुतो हतो, तेनें जोईनें दैवे जगाड्यो, अनें कह्युं. अरे तुं आ कुवाना कांठाउपर सुतो छे. अनें कदापि कुवामां पडीश, तो लोक मारो अन्याय नहीं केहे. तो म्हाराउपर दोष मेहेलशे.

सार

सार

सर्व लोकोनी एज रीत छे. जे एकादि वात सारी थयी तो केहेशे, जे अह्मों करी. अनें खोटी थयी, तो दैवे करी. एवो दैवना उपर दोष मेहेले, पण पोतानी क्षतीनें दोष मेहेलता नथी.

वात ३४

लोभीयो माणस

कोई एक लोभीये माणसे पैसा पेदा करीनें खेतरमां दाटी मेहेल्या, त्यांहां नित्ये एक बे वार जतो रेहे. अनें पैसा पुरेलु ठेकाणुं जोईनें मननं संतोष पामे. ते तेनं कृत्य चाकरे नजरमां आणीनें, ते उपरथी तर्क बांध्या. जे आपणो धणी आ ठेकाणे नित्य नित्य जुए छे, माटे अहींयां कांई छे. पछी तेणे राते आवीनें ते ठेकाणु खोदीनें

जोयुं.

ओयुं. तो मांहेथी द्रव्य हाथमां आव्युं. ते ली ईनें नाशी गयो. त्रिजे दाहाडे लोभीयो नित्य प्रमाणे त्यांहां आवीनें जोवा लाग्यो, तो माहे दाटेलुं द्रव्य हतुं ते गयुं. ते जाणीनें तेणे माथामां धूळ घाली, छाती कुटी, माथुं कुट्युं, अनें हाय हाय करीनें रोवा बेठो. ते कामे घेर जाय नहीं. छेली वारे तेनो पाडोशी तेनी पासे आव्यो. तेणे समाचार पुछ्या. त्यारे लोभीये सर्व समाचार तेनें कह्या, ते सांभळीनें पाडोशी केहेछे, अरे भाई हुं एम जाणुं छुं जे, तारुं कांई गयुं नथी, कां जे तुं तारा मनमां एम आणिश नहीं. जे ह्मारीपासे पैसो हतो ते गयो. अनें आ ठेकाणे नित्य जोतो हतो तेम जोतो जा एवुं धारजे, जे; जे दाट्युछे ते छे.

सार

लोभीयो छे तेनें पैसो छे तोपण दरिद्री जाणवो. आमाटे तेनाथी छते पैसे उपभोग थतो नथी, अनें वळी बिजुं मेळववानें मरता सुधी कै

प्रकारनां

प्रकारनां अनेक पाप निरंतर करे छे. छेवटे वा रे तेनो पैसो चोर लेई जाय. तेना कपाळमां दुःख, शोक, संताप, अनें मुआ पछी अंते नरक प्राप्ति थाय.

———०※०———

वात ३५

कडकडता पयडानी

कोई एक गाडीवान् रथ हाकतो हतो, ते रथनुं एक पयडुं घणुं कडकडवा लाग्युं. ते जोईनें गाडीवान् विस्मय पाम्यो. अनें पयडानें पुछेछे, अरे बिजां पयडां कडकडतां नथी. अनें तुंज कां कडकडे छे. ते बोल्युं म्हानें घणुं दुःख थायछे. ते म्हाराथी संहेवातुं नथी, माटे रडवुं आवेछे.

सार

जे दुःख सहीनें लोकोनें दीनपणुं देखाडता नथी, तेनें धीरजवान जाणीनें लोक ते उपर घ

णी प्रीति राखेछे. अनें जे हाय हाय करीनें लो को आगळ दीन वचन बोलेछे, तेनें लोकोपासे थी कांई मळतुं नथी. अनें पोतानुं हलकापणुं मात्र तेमनें देखाडे छे.

वात २६

डाह्यो सिंह

कोई एक सिंहे जनावर मार्युं, अनें तेनें खा नारो छे, एटलामां ते रस्ते एक चोर जतो हतो; ते सिंहना मों आगळ आवीनें सिंहनें केहेछे, अ रे सिंह, तारे मारे अर्धो अर्ध, सिंह बोल्यो, अ रे नफट अहींयां तारुं कांई नथी, अनें निर्लज थ ईनें भाग मागवा आव्योछे; तो छानो मानो ता रे मार्गे चाल्यो जा, नहींतो मार्यो जईश. पछी ते चोर ओशीयाळो थईनें गयो, तेटलामां तेज मार्गे कोई एक भलो माणस जतो हतो, तेंणे सिं हनें दीठो एटले बिहीनें ते मार्ग मुकीनें बिजे

मार्गे

मार्गे जवा लाग्यो. त्यारे सिंह तेनें आदरे करीनें हाक मारीनें केहेछे, अरे विहीश नहीं, विही श नहीं; तुं भलो माणस छे, माटे आ पांचो भा ग तारे जोईतो होय तो आव. हमणां आ ज नावर आपण बे वेहेंची खाईये; एवं कहीनें ते सिंहे जनावरना बे भाग कर्या. तेमांनो एक भा ग ते भला माणसनें माटे राख्यो; अनें बिजो भा ग पोते खाईनें अरण्यमां गयो.

सार

डाहाया पुरुषनें ए योग्यछे, के जे भलो, जे गुणी, तेनें पासे रांखवो; अनें जे गळे पडीनें मा गनारा, मोटुं मोटुं बोलनारा, बऊ बोला, दांड, एवां मनुष्यनें आश्रय आपवो नहीं. जे मनुष्य अधिकार उपर छे, तेणें तो गुणी मनुष्य मेळव वा माटे घणोज श्रम करवो.

वात २७

दीपडुं अनें मांदी गधेडी

एक गधेडी मांदी पडी हती, ते मरशे एवी वात उडी, ते सांभळीनें बे चार दीपडां तेनो खबर जोवा आव्यां. ते तेना बारणामां डोकां घालीनें हळवे रहीनें पुछे छे, जे बाईनी शी खबर छे. ते सांभळीनें तेनो छोकरो घरमांथी बाहेर आवीनें उत्तर देछे, जे तमें जेवी बाईनी खबर इछो छो, तेवी नथी.

सार

मांदांना समाचार जोवानें जे आवेछे तेमां केवळ ममताथे आवनारातो थोडा, पण पोत पोतानें अर्थे आवनारा एवा घणा.

—००※००—

वात ३८

दीपडुं अनें बकरीनुं बचुं

एक बकरी बारणे चरवा जती हती, ते वखत तेणीये पोतानां बचानें कह्युं; अरे मांहेथी कमाडनें

माडनें सांकळ अडकाव, ते जे संध्याकाळे पाछी आवं त्यांहां सुधी कोईनें उघाडीश नहीं त्यांहां पासे एक दीपडुं हतुं, ते तेवात सांभळीनें बकरी गया पछी केटलीक वारे कमाड ठोकवा लाग्युं, अनें बकरीना सरखो घांटो काहाडीनें, छोकरा कमाडनी सांकळ उघाड, एम बोल्युं. बचुं मा ना कह्या उपर नजर राखीनें खडकी मांथी जो वा लाग्युं त्यारे ते तेनें केहेछे अरे तुं तारे मार्ग जा; तुं बकरीना शब्द सरखो शब्द काहाडछ ख रो, पण तारो आकार दीपडा सरखोछे, माटे हुं तनें कमाड उघाडनार नथी.

सार

जे छोकरां माबापना कह्याउपर नजर राखेछे, अनें तेमना कह्या प्रमाणे चालेछे, तेनें दुःख पड तुं नथी. घरडांना कह्या उपर विश्वास राखवो एमांह्योटुं कारण एछे, जे आपणां छोकरानुं खो टुं कोई करापी इछतुं नथी. आमाटे जे छोकरानुं खोटुं ते पोतानुंज खोटुं. बिजु वळीएजे ते वर्ष ह्मा

टां माटे ते सारा खोटामां छोकरां करतां घणुं समजे. एवां जे मा बाप, तेमनुं कह्युं जे नठारां छोकरां सांभळतां नथी, ते छोकरांनुं सारुं पण थतुं नथी.

——※※——

वात ३९.

कीडीयो अनें तीड

उन्हाळामां कोई एक वखते कीडीयो पोताना दर आगळ दाणानो ढगलो करीनें ते दाणानें तडकामां सुखववानो उद्योग करती हतीयो. एटलामां त्यांहां भूखे व्याकुळ एवुं एक तीड आव्युं, ते रांकडुं थ्यो करीनें बोल्युं; जे बेहेनो एक चोखानो दाणो आपीनें म्हारो जीव बचावो, तम नें घणुं पुण्य थशे. ते वखते तेमांनी एक कीडी केहेछे, अरे सुंगाईमां अह्यो दाणानो संग्रह कर्यो, तेवो तें कां न कर्यो. ते बोल्यो सुंगाईमां म्हारा दाहाडा खातां, पीतां, नाचतां, अनें आनंद

करतां

करतां गया. ते वखतमां आगळनी चिंता ह्मारा मनमां एकेवार आवी नहीं. ते सांभळीनें कीडी बोली. भाई एवुं छे त्यारे जे आगळनी तजवीज न करतां खायछे, पीयेछे, आनंद करेछे; ते केलीवारे भूखे मरेछे, तेमां कोई शुं करे.

सार

जवानीमां जे सावध थईनें पैसो एकठो करे छे, ते आगळ घयडपणमां दुःख पामता नथी. एवं प्रत्यक्ष जोईनें केटलाक पुरुष छे ते तरुण अवस्थामां पेदा करेछे, तेटलुं उडावी देछे. त्यारे ते पोताना मनमां शुं समजता हशे, जे आपणा हाथपग अटकशे त्यारे जे वस्तुओ जोईशे ते आकाशमांथी पडशे शुं? जो छोकरां, भाई, के बिजां सगां, एमके आपणनें घयड पणमां पाळ्या तो पण ते धर्म दाखल. तेमांहे ते छोकरां आरि लेईनें आपणी पासे रेहेशे, अनें मातापिता जाणीनें भक्तीथे करीनें आपणी सेवा करशे, तेना

पण भरंसो छे. माटे आपणी पासे द्रव्य हशे तो, ते वृद्धावस्थामां काममां आवशे. एटला माटे ते जवानीमां पेदा करीनें एकठुं करी राखवुं.

———०※०———

वात ४०

छोकरो अनें मा

कोई एक छोकरो निसालमां लखवा जतो हतो, तेणे एक दाहाडो कोई छोकरानी जनस चोरी; अनें ते पोतानी मानें आपी. तेणी ये छोकरानें शीक्षा करी जोईये ते न करी, अनें उलटां छोकरानां वखाण करीनें तेनें कांई खावुं आप्युं. ते उपरथी पछी ते छोकरो म्होटो थतो गयो, त्यम छोटी छोटी चोरीयो करवा लाग्यो. कोई एक वखत ते चोरीमां पकडायो, त्यारे तेनें शूळीउपर घालवानें लेई गया. ते जोवानें लोकोनी घट मळी. त्यांहां तेनी मा पण आवीनें वे

मळी

मळी रहीनें रोती हती. तेनें जोईनें छोकरे रा जाना चाकरोनें कह्युं. भाईयो एक वार था॰व खत ते ह्मारी माने अनें ह्मारो मेळाप करो. ते सांभळीनें तेमनें दया आवी, अनें तेमगे तेनें पासे बोलावी. ते वखत छोकरे रीस चडावीनें माना कांननें बचकुं भर्युं. ते जोईनें लोक केहे वा लाग्या जे शो आ दुष्ट छोकरो. जुओ, जुओ, जें शूलीये घालती वखत पण महा पाप करतां चुकतो नथी. ते सांभळीनें छोकरे उत्तर कर्यो, सज्जनो ह्मारी विनंति सांभळो. आ ह्मारी मानो आ वखत ऊं प्राण लेऊं, तोपण ह्मनें दोष लागनार नही. एवुं शामाटे केहेछो, तो ऊं जारे न्हानो हतो त्यारे निशाळना छोकरानी एक जनस चोरीनें आह्मारी मानें आपी; तेवखतज जो एणीयें ह्मनें शिक्षा करी होत, अनें खावानुं आप्युं न होत, तो आज आ दशा शाणे आवत.

सार

जे छोकरां मूर्ख थायछे, अथवा लुच्चां थायछे, तेमां घणुं करीने मावापनुं लाड कारण छे, काचे माटले कांठो जेवो चोटाडीये तेवो चोटे, तेमज बाळकनी बुद्धि न्हान पणमां जे मार्गे वळगाडीये ते मार्गने ते सहेले नहीं, ए माटे मावाप अथवा छोकरांनां जे वृद्ध होय, तेमणे छोकरो न्हानो होय त्यारेज तेने सारे मार्गे वळगाडवामां आळस करवुं नहीं. आमाटे जे म्होटा थया पछी लाखो रुपैया खरच करे, तो पण तेना दुर्गुण जाय नहीं. पछी ते जेटलुं पाप करशे तेनो जवाप परमेश्वर आगळ तेनां मावाप, वृद्ध, एओने देवो पडशे.

—**—

वात ४१.

मधपूडो अने रींछ

एक रींछ एक वाड ओळंगीने मांहे गयुं. त्यांहां मधपूडा थया हता, तेमांनुं मध खा

वा

वा लाग्यं ते वखत तेनं वेर लेवा माटे सघळी माखीयो ते उपर तुटी पडीयो. पण तेना शरीर मुंचामडुं जाडुं, अनें कठण, माटे तेनें लगार दुःख थयुं नहीं. त्यारे माखीयो तेना नाक कांन उपर चटका भर्या. ते वेदनाथे रींछ घेलुं थई नें, तेणे पोतानें नखे करीनें पोताना नाक. काननुं चामडुं उखेडी नांख्युं. एवा अपराधीनें पोतानें हाथेज शिक्षा थयी.

सार

बिजानें जे दुःखदे तेनें कोई प्रकारे शिक्षा थायज.

वात ४२

बलाडो अनें कुकडुं

एक वखत बलाडाना मनमां आव्युं के कुकडानें मारीनें खाऊं. पछी. एक दिवस संताईनें

मांढ्यां

परोढमां तेनें ओचितो पकड्यो. ते वखत कुक डो तेनें केहेछे, अरे अरे तुं ह्मनें मारीश नहीं. बलाडे पुछ्युं, शामाटे? ते तेने केहेछे, अरे लोकोनें ह्मारुं काम घणुं छे जे सवारमां बोलुंछुं तेथी स र्व लोक सावधान थईनें पोत पोतानें धंधे वळ गेछे. बलाडो बोल्यो अरे एटलामाटेज ह्मारे तनें मारवोछे; जे तुं कठोर शब्द बोलीनें नित्य माणसोनी ऊंघ मेंहेलावछ. ते तनें मारवो ए अयोग्यछे. विजुं, वळी तुं एवो दुष्ट छे, जे पोता नी मा बेहननी साथे संग करवामां आघुं पाछुं जोतो नथी. कुकडो केहे छे, अरे ह्मारा धणी नें ईंडां अनें बचां जोईथे छीये माटे जे ते क र्म करुंछुं, अनें ते अह्मारो स्वभाव पण छे. ते वखत बलाडो रीस चडावीनें केहेछे, अरे दुष्ट हवे बोलवुं पुरुं करीनें जीभ बंध कर, तारा स रखा दुष्कर्मीनें जीवाडवो ए योग्य नथी, एज खरुं.

सार

सार

दुष्ट मनुष्य अधिकार उपर छे, तो ते पोताना मननुं धार्युं करेज. तेनी आगळ आपणुं गुणी पणुं अथवा निरपराधी पणुं आपणनें राखी सकतुं नथी; एवा पुरुषनें पापनुं भय देखाडवामां पण कांई फळनथी. तेनुं मन पाप करतां करतां कठण थयुं होय छे. ते फरीथी पाप करवामां बिहीतुं नथी; माटेप्रयत्न चाले तो एवा दुष्टनें अधिकार उपरथी काहाडवानो उपाय करवो.

वात ४२

घासनी गंजी उपरनो कुतरो

एक कुतरो घासनी गंजी उपर बेठो हतो, त्यांहां एक भुख्यो बळद घास खावानें आव्यो; ते कुतरायी सेहेवायुं नहीं. माटे कुतरो बळदनें भसवा लाग्यो. त्यारे बळद तेनें तिरस्कार करी

नें

नें केहेछे, अरे नीच आ घास तुं खातो नथी, अ
नें बिजानें खावा देतोए नथी. एवो जे तुं दुष्ट
ते तनें सदा विपत्ति हजो.

सार

मत्सर एटले अदेखाई ए सरखो बिजो दोष न
थी. काम, क्रोध, लोभ, इत्यादिक जे मनना दो
ष छे, ते कांईक वार रहीनें ओछा थायछे, पण
मत्सर क्यारे पण ओछो थातो नथी. वत्तो वत्तो
थतो जायछे. अनें जेम जेम वधेछे तेम तेम वत्तो
संतापेछे. शामाटे जे बिजानी विद्या, धन, प्रतिष्ठा,
जोईनें आ सघळुं म्हारे होय तो सारुं, अनें एनें
न होय एवी वासना जे थाय छे, ते कोई दाहाडो
पुरी थाय अनें मत्सरीनें सुख थाय ए दिवस आवे
नहीं. माटे मत्सरी निरंतर दुःखी रेहे छे.

वात ४४

कुतरो अनें गाडरूं

एक कुतरे गाडराउपर फर्यांद करी, तेनो इ नसाफ करवानें चितरो अनें गोध पक्षि ए पंच थया. तेओये कुतरानी तर्फनी साक्षि कांईज न लिधी अनें गाडरानें अपराधी ठराव्युं. एवो इनसाफ थतांवेंतज कुतरे गाडरानें मारी नाख्युं. अनें तेनुं मास ते अधर्मि पंचे मळीनें वेंहेची खाधुं.

सार

चोर, लुच्चा, ठग, अनें घातकी, एमनाथी दुःख पामे त्यारे लोक पंचनी पासे आवे. ते पंच जारे लांच वास्ते अथवा वादीनी शरमे तेनो घात करे, ए घणुं घणुं पाप थाय. जे पापीपंच एवा दुःखीनो निसासो ले, तेनुं कोई दिवसे सारूं नथाय. लांच लेईनें बिजानो घात करे, ते

लो,

थे, ते लांच न खाधी, तो विष खाधुं; ते तेनुं नसंता न करे. अनें जे राज्यमां एवा दुष्टोनें शिक्षा थती नथी. ते राज्य निष्कंटक छे तो पण वेहेलुं जाय, न्याय होय तोज जगतमां राज्य रेहे, ते न्यायनोंज जे नाश करे ते मूर्ख पोते नाश पामे.

—∞❊∞—

वात ४५

बकरानुं बचुं अनें चितरो वाघ

एक बकरानुं बचुं एक झुंपडा उपर चड्युं हतुं. ते झुंपडा तळे एक चितरो वाघ उभो हतो, तेनें जोईनें बचे गाळो देवा मांडी, त्यारे ते चितरो तेनें केहेछे. अरे नीच तारा आ बोलवाथी म्हानें दुःख लागतुं हशे, एम तुं मनमां जाणीश नहीं. हुं जाणुं छुं जे तुं आ अयोग्य बोलतो नथी, तो जे झुंपडे तनें उभो रेहेवानें आश्रय आप्योछे, ते झुंपडुं बोलेछे.

वार

सार

गाळो देछे. अथवा निंदा करेछे. ते माणस पो तानुं हलका पणुं मात्र देखाडेछे. आश्रयना बळथी एकादि वखत गाळो देनारनें अथवा कांई दुर्भाग्य करनारनें. प्रत्यक्ष शिक्षा करातो नथी. माटे तेणे छुं छोटो एम मनमां आणवुं नहीं. तेना शरीरनें प्र त्यक्ष दंड थयो नहीं खरो. पण प्रतिष्ठानें बट्टा लाग्यो. ते शुं शिक्षा नहीं? माटे जे कांई एवा हलका मनुष्यथी अपमान पाम्यो, तेणे पोताना जीवमां खेद आणवो नहीं, विचार करवो जे आ सामर्थ्य अपमान करनारनुं नथी, तो जेणे एनें आश्रय आप्योछे ते आश्रयनुं सामर्थ्यछे. तेम जे कोई आपणी पछवाडे आपणी निंदा करे, ते सांभ ळीनेंपण संतापकरवो नहीं. जाणवुं जे ते नीच छोडे बोलवामां बीहीयेछे, माटे पछवाडे बोलेछे.

बात

वात ४६

शियाळ अनें सिंह

एक शियाळे प्रथमज सिंहनें दीठो, त्यारे भय पामीनें तेनें पगें पड्यो. अनें केवळ दीन वाणीये बोलवा लाग्यो. बिजी वखत मेळाप थयो त्यारे धैर्य राखीनें तेना सामुं जाईनें बोलवा लाग्यो. अनें त्रिजी वखत समागम थयो, त्यारे पासे जईनें तेनी साथे बरोबरीयावे मश्करी करवा लाग्यो.

सार

आपणथी जे न्होटो छे, तेनी साथे वर्तवामां शियाळना गुणमां जे बे गुण दीठा, ते न लेवा. एक भयभीत थईनें दीन वाणी बोलवी, अनें बिजो मर्यादा मुकीनें बरोबरीये चालवुं. तो आपणो भार राखीनें मर्यादाथी न्होटा साथे वर्त्तवुं.

वात ४७

हंस अनें बगलां

एक खेतरमां हंस अनें बगलां नित्य उपद्रव करतां हतां, ते जोईनें एक दिवस ते खेतरनो धणी संताई रहीनें पोताना चाकरो सुद्धां ओचिंतो तेओ उपर तुटी पड्यो: ते वखत हंस शरीरे भारे अनें जड माटे घणाक हंस मार्या गया, अनें बगलां शरीरे हलकां माटे झटोझट उडी गयां.

सार

शत्रु पछवाडे लाग्यो होय त्यारे दरिद्री करतां धनवान घणुं दुःख पामे. लशकरमां खडजो जे वो पडाव उपर सुख दायक छे, तेवो बिजो वखत नथी. तेम द्रव्यपण, संकट वखत सांभाळवुं ए घणुं कठिण छे.

वात

वात ४८

खबुतर अनें किडी.

एक तरशी किडी वेहेळा उपर पाणीं पिवानें गयी हती, ते घणा पाणीमां पडीनें तणाती तणाती जवा लागी. ते एक खबुतरे दीठी. अनें तेनें दया आवी. माटे तेणे पोतानी चांचेवती एक झाडनुं पांदडुं तोडीनें पाणीमां नांख्युं. तेनें आश्रये ते किडी तेडे आवी. पछी एक दिवस एवी वात थयी, जे तेज खबुतर एक ठेकाणे बेठुं हतुं. ते न जाणे एम एक पारधी तेउपर जाळ नांखतो हतो. ते ते किडीये जाण्युं एटले ते बखतज तेणीये जईनें खबुतरनें पगे चटको भर्यो, ते पीडाये ते अकस्मात् हाथ पग पछाडीनें उडी गयुं.

सार.

उपकार कर्यो होय तेनें प्रत्युपकार करवो ए माणसनो सहज धर्म छे. ते कर्या माटे कोई एम जाणे जे लोक म्हारी प्रशंसा करे एवं ईछे तो, तेणे पोतानां मावापनो प्राण न लीधो, अनें

पाडोशीनुं

पाडोशीनुं घर न बाध्युं, तेमाटे पण प्रशंसा कां न इच्छे? उपकार कर्यो होय तेनें प्रत्युपकार कर्यो तेमां कांई वत्तुं कर्युं नहीं. पछी जे प्रत्युपकार न करे अनें बिजे उपकार कर्यो होय ते मनमां न आणीनें तेनें दुःखदेवा प्रवर्त्तेछे, तेनुं नीचपणुं केटलुं वर्णीये. आ किडी अनें खबुतरनी वातमां मुख्यत्वे करीनें आ नीति सुचवी, जे प्रत्युपकारनी इच्छा न करतां उपकार करवो, जेम खबुतरे किडीउपर कर्यो, एवो उपकार करवानुं जेनें मन ते केवळ ईश्वरनो पुरुष जाणवो. कह्युंछे. बिजा पासेथी लेवुं ए माणसनी रीति अनें फळनी इच्छा न राखतां बिजानें आपवुं ए देवनी रिति होय.

वात ४९

पारधी अनें पक्षी

एक पारधीये जाळमां पक्षी पकड्यो. त्यारे पक्षी पारधीनें केहेछे, अरे जो तुं ह्मनें आ वख

म जीवत दान आपे, तो हुं तनें बिजां घणां पक्षी थोनें खेतरीनें तारी जाळमां आणी आपुं. पार धीये उत्तर कर्यो, अरे दुष्ट तनें छोडवो नहीं, एटलुंज हुं पुर्वे धार्यु हतुं. पण हवे आ तारा भाषणथी तनें जीवथी मारवो, ए में निश्चय कर्यो; के, जे तुं तारा एकलाना जीवनें वास्ते भाई बंध, नात, सगां, एमनो घात करनारो, ते तनें मारवो एज योग्यछे.

सार

राजद्रोही होयछे, ते आपणा भाई बंध, नात, सगां, एमनो घात करीनें शत्रूनें मळीनें पोते सुखी थवानें इच्छेछे. पण तेज शत्रु पोतानुं काम थयुं, एटले पछी तेनें जीवतो मेहेलता नथी. कदापिक मेहेले तो मनमां ते द्वेष पण करेछे.

——**——

वात ५०

गरुड अनें कागडो

एक पर्वतनें हेठे गांडरांनुं टोळुं चरतुं हतुं, ते

पर्वतना

पर्वतना शिखर उपर एक गरुड पक्षी बेठो हतो. तेणें ते उपर झडप मारीनें, तेमांना एक गाडराना वांसा उपर बेशीनें, तेनें पोताना पगना बंधमां लेईनें, आकाश मार्गे लेई गयो; तेनुं संधान जोईनें एक कागडो झाड उपर बेठो हतो, ते पण तेम करवा गयो. ते वखत तेना पग गाडराना वाळमां भराई रह्या, अनें तेणे वरका पाडवा मांड्या, ते शब्द सांभळीनें गाडरां चारनारो पासे हतो तेणे धारीनें तेनें पकड्यो, अनें तेनें पगे दोरी बांधीनें पोताना छोकरानें रमवा आप्यो.

सार

विजाना गुणनी बरोबरी करवी, तेंमां पोतानी शक्ति अनें स्थिति एओनेः प्रथम विचार करीनें करवो, नहींतो तेज दुःखदायक थायछें.

वात ५९

लोभी अनें मत्सरी

एक वखत लोभी अनें मत्सरी ए बेजणा देवी ना मंदिरमां तप करता हता. तेमनें देवी प्रसन्न थईनें बोली. अरे तमे जे मागशो ते वरदान आपीश, पण ते एवुं आपीश के प्रथम जे जेटलुं मागशे ते करतां बमणुं बिजानें मळशे; ते सांभळीनें लोभीये विचार कर्यो. जे म्हारे पेहेलुं मागवुं नहीं, शामाटे जे, म्हारे जेवो लोभ छे, तेवो एनें पण छे, माटे ए घणुं द्रव्य मागशेज, एटले पछी म्हनें एना करतां बमणुं सहजज मळशे. एवो निश्चय करीनें ते बेल्योज नहीं; ते जाणीनें मत्सरीये देवीनी प्रार्थना करी. हे देवी जो तुं म्हनें प्रसन्न छे, तो म्हारी एक आंख फोड पछी देवीये तेवुं हो एम केहेतांमांज मत्सरीनी एक अनें लोभीनी बे आंखो फुटीयो.

सार

लोभ अनें मत्सर ए केवा खोटा छे, ते आ वा
तमां स्पष्ट थायछे, लोभी वत्ता द्रव्यनी आशा मा
टे पोतानुं ईच्छुं देवीपासे मागीनें सुखी थयो न
हीं, अनें मत्सरीये बिजानें सुख नथाय माटे पो
तानी एक आंख फोडीनें पोताना जीवनें दुःख
करी लिधुं.

वात ५२

घोडो अनें गधेडो

एक सिलेदारनो घोडो कसबी जीन लेईनें,
लगाम चावतो, फरफराट करतो, रस्तामां जतो
हतो. तेणे त्यांहां रस्तामां भारे चंपाएलो हळ
वे हळुवे चालि छे एवो एक गधेडो दीठो. ते
नें घोडो धमकी देईनें केहेछे, अरे पोईस पोईस.
पोइस नहीं थाय तो ऊं तनें हमणाज म्हारा

पगतळे कचरी नांखीश, गधेडो बचारो नरळो ते
णे विचार्युं, जे वढवामां आपणुं सारुं नथी, एवुं
समजोनें उतावळो उतावळो एक कोरे गयो; के
टलाक दिवस पछी एवी वात थयी, जे तेज घो
डानें लडाईमां गोळी वागी; एटले सवेदारनें न
कामो थयो. त्यारे सवेदारे घोडानें भाडां क
रनाराने घेर वेच्यो. पछी तेपण भार वेहेवा
लाग्यो, एक वखत ते पीठउपर छोटी कंठाळ
लेईनें जतो हतो. तेनें ते गधेडे दीठो, गधेडा तेनें बो
लावीनें केहेछे, जे गोपाळ शेठजी, जे गोपाळ ते दा
हाडे ह्मनें पगतळे चांपता हता, ते तमेज नहीं? ह्मों
त्यारेज भविष्य जाण्युं हतुं, जे एकादे दिवसे त
मारो गर्व उतरशे.

सार

जे पुरुष अहंकारे करीनें छोटा पणुं मेळववा
आयछे, ते बळवान् अथवा छोटानो आश्रित छे,
त्यांहां सुधी लोक तेनें बाहेरथी नमेछे. पण ते
मनो आत्मा तेना उपर द्वेष करेछे. तेज पछी

जारे

जारे दैव फरेछे, त्यारे नबळो थायछे, एटले लोक तेनाउपर दया न आणतां चेष्टा करेछे, बालो छोटापणुं मेळववानो ए रस्तो नहीं, ते रस्तो एछे जे. जेनें छोटपणुं मनथी नथी जोईतुं त्यारे तेनी पछवाडे ते बळात्कारे थाय छे, अनें जेनें छोटपणुं जोईयेछीये तेनाथी ते वेगळुं नासे छे. जे पुरुष मान मागे छे, तेनें ते मळतुं नथी, अनें जे स्तुतीनी इच्छा करेछे, तेनें निंदा मळेछे; अनें जे नम्र अनें जेनें अभिमान नहीं तेनेंज छोटपणुं मळे छे.

—००※००—

वात ५३

झाडडी अनें साप

एक झाडडीये सापनी प्रार्थना करी, जे तुं हानें तारा दरमां रेहेवानो जग्या आप. साथे कां

ई, विचार कर्यो विनाज तेनें आव कह्युं, तेथी ते सापना दरमां पेठी. त्यारे ते बखत तेनां कांटा सरखां पिंछां सापना शरीरमां भरायां, तेथी सापनें घणुं दुःख थयुं. त्यारे सापे तेनें कह्युं; शाऊडी बाई, हवे तमे अहींयांथी जाओ, अह्मारा थी तमारो उपद्रव सेहेवातो नथी. तेणीये उत्तर कर्यो, हुं शामाटे जाउं; ह्मनें तो अहींयां सारुं गमेछे, जेनें अहींयां न गमतु होय ते जाय.

सार

केटलाक पुरुष स्वभावथीज एवा खोटा होय छे, जे तेना संगथी दुःखज थाय, माटे कोईनी साथे भाईबंधाई, अथवा रोजगार, अथवा सगाई, करवी होय, तो प्रथम तेनी जात, गुण, रेहेणी, रीत, ए घणी चोकशीथी जोवां, शामाटे जे, संबंध कर्या पछी जो तेनें अनें आपणनें बने नहीं, तो पछी घणो पस्तावो थाय छे.

वात ५४

पारधी अनें खबुतर

एक पारधी बंधुक लेईनें अरण्यमां मृगया रम वा गयो हतो, ते एक झाडउपर खबुतर बेठुं ह तुं, ते उपर तकाव करीनें बंधुकनी जामगरी दा बतो हतो; एटलामां तेनें पगे सापे दंश कर्यो. ते पीडाये ते व्याकुळ थतामांज हाथमांथी बंधुक हेठी पडी, अनें सघळे शरीरे झेर व्यापी गयुं. ते नो जीव जवा लाग्यो, ते वखत पारधी पोतानें केहेछे, जे ह्मनें जे आ शिक्षा थयी ते योग्यज थ यी. शामाटे जे, जेहुं बिजानो जीव लेनार हतो, ते ह्मनें प्राणांत थयो, ते न्यायज थयो.

सार

बिजानें पीडा करनारो पोते पीडा पामेछे, जुओ आश्चर्य, जे परपीडा करनारो पोतानुं मन कठण करीनें लोकोनें हजारो उपद्रव करेछे; तेमांनो एक उपद्रव जो तेनें थाय तो एवुं लागे जे, हाय हाय, हवे शुं करुं! कयम करुं! हुं सुकुमार आ दुःख

कयम

कीम सहीश, पण जेम आपणथी सेहेवातुं नथी, तेम ज बिजाथी पण सेहेवातुं नहीं होय, एम ते मूर्खना मनमां आवतुं नथी. लोकोनी साथे वेहेवार करती वखत पोताना मननें विचार पुछवो; एटले ते जे नीति हशे ते प्रमाणेज केहेशे; ते प्रमाणे चालेथी कांई धोको नथी, पण आपण ते न करीये, अनें आंख्यो मीचीनें काम क्रोधादिकनें वश थइनें, दुष्ट कर्म जो करवा मांडीशुं, तो पापनो घडो भराशे एटले एकादे दिवसे परमेश्वरनो कोप थईनें, हरकोई हलका मनुष्यनें हाथे आपणनें शिक्षा थशे. एमाटे आपणुं सारुं थाय एवी जो इच्छा होय तो, आपणे लोकोनुं सारुं करतां जवुं, तेथी आपणुं सारुं थशे.

——✻✻——

वात . ५५

कणबी अनें ब्राह्मण

एक कणबीये खेतर वाव्युं हतुं, तेमां बगलां तथा हंस एमनो उपद्रव घणो थयो. त्यारे कणबीये

बीये खेतरमां जाळ नांखीनें घणा हंस तथा बग
लां पकड्यां. तेमां तेसाथे एक ब्राह्मण पण सहज
आव्यो हतो, तेने पकडायो. त्यारे ते ब्राह्म
ण कणबीनी प्रार्थना करीनें कहेछे, भाईरे तुं म्हानें
मारीश नहीं, जो हुं हंस नथी; अनें बगलोपण
हुं नथी; गरीब ब्राह्मण छुं, हुं म्हारा धर्म प्रमा
णे चालुंछुं, अह्मे माबापनें वृद्धावस्थामां अह्मारा ख
भा उपर बेसारीनें पोषण करीये छीये, कणबी क
हेछे, भाई ए सघळुं खरुं, पण तुं खोटानी संगती
मां म्हारे हाथ आव्योछे, माटे तनें पण तेमना
जेटली शिक्षा करवी जोईये.

सार

दुर्जननी संगतीये सज्जन अप्रतिष्ठा पामेछे, अ
नें जे संकटमां ते पडेछे तेमां सज्जन पण
पडेछे.

वात

वात ५६

भुंडणी अनें दीपडुं

एक भुंडणी तरत व्यायी हती. तेनां कुंळां कुं
ळां बच्चां देखीनें एक दीपडानें घणी आशा थयी.
जे, आमांथी एकादुं जो ह्मनें खावानें मळे, तो
सारुं थाय, पछी ते दीपडुं घणा दाहाडा सुधी ला
ग जोतुं हतुं, पण कांई लाग फाव्यो नहीं. त्या
र पोताना उपर भुंडणीनें विश्वास आंवे माटे
दीपडुं भुंडणी पासे जईनें मीठी मीठी वातो क
रवा लाग्युं, अनें भुंडणीनें केहेके बाई तमे सारां
छो, एक ठेकाणे घणी वार सुधी बेशी रहीनें त
मे घणां अकळायां हशो, माटे मज सरखुं कां
ई काम काज होय तो केहेजो, मनमां कांई श
का आणशो नहीं, तमारा मनमां होय जे लगा
र बाहेर फरी आवुं, तो सुखे फरी आवो आ धा
वणा बच्चांनी कांई फकर करशो नहीं. हुं एम
नें म्हारा प्राण करतां वत्तां संभाळीश. भुंडणी ते

सवळं सांभळीनें उत्तर करेछे, दीपडा भाई तमे म्हारा उपर घणो उपकार कर्यो, हवे म्हारे मन में केहेवानुं काम एटलुंज छे; जे हवे आपण छ या करीनें अहींथांथी जाग्रो; अनें हवे तमे जो भलाहो तो फरीथी म्हनें तमारुं म्हो देखाडशो नहीं.

सार

कैवळ पारका वास्ते उद्योग करनारा आ सृष्टीमां कोईकज हशे, माटे जे कोई वगर कर्ये बिजानुं सारुं करवानें उद्योग करे त्यारे तेमां कांईं शंका आणवी. जे दुष्ट हे, अथवा आपणो शत्रू छे, ते आपणी पासे आवीनें घणो स्नेह देखाडे, त्यारे घणी खबरदारी राखवी, एमां शुं केहेवुं.

वात ५७

भरवाडनो छोकरो

एक भरवाडनो छोकरो गाडरां चरावतो हतो, ते छोकरो एक दिवस वारे वारे चीतरो वाघ

आव्योरे

आव्योरे! चीतरो वाघ आव्योरे! एम रमतमां घां
टो काहाडीनें बोलवा लाग्यो, ते सांभळीनें पा
सेनां खेतरोमांथी कूणबी दोडतां आव्या. अनें
जोयुं तो त्यांहां चीतरो नथी, एम बे चार वार
ते ठगाया. त्यारे तेमणे निस्चय कर्यो जे, छोक
रो जुठो छे; एनी हाक फरीथी आपणे मनमां आ
णवी नहीं. पछी केटलीक वारे खरेज चीतरो आ
व्यो, त्यारे ते छोकरो घाबरो थईनें हाको मार
वा लाग्यो; त्यारे ते पण जुठुं जाणीनें कोई आ
व्युं नहीं. एटले तेनां ते गाडरां चीतरे निस्चिं
त मार्यां.

सार

जे पुरुष जुठो एवं एक वार प्रसिद्ध थयुं एट
ले तेना बोलवा उपर लोक पछी बिस्वास राखता न
थी. ते खरा संकटमां होय, तो पण तेनी वात
खोटी मानीनें तेनें सहाय थता नथी.

वात ५८

साप अनें माणस

एक छोकरो बीडमां रमतो हतो, त्यांहां ते
नें सापे करड्यो; तेनुं झेर चढी गयुं, तेथी ते छो
करो ते वखत मरी गयो. ते जोईनें छोकरानो
बाप घणो रीसे भराणो. अनें हाथमां शस्त्र लेई
नें सापनी पछवाडे थयो. तणे ते साप दरमां पे
से पेसे एटलामां तेना उपर घा कर्यो. तेथी ते
नो पुंछडी मात्र लगारेक कपाई; बिजे दाहाडे, सा
पनें बोलावीनें मारुं, अनें वेर पूरुं वाळुं, एवुं मनमां
आणीनें छोकराना बापे दूध, साकर, मध, एवुं द
रना ह्यां आगळ मेहेल्युं, अनें सापनें हाको मार
वा लाग्यो; अनें केहेछे; भाई, अरे भाई, बाहेर
आव, तुं हवे कांई मनमां संदेह आणीश नहीं, जे
वात थवानी हती ते थयी, हवे तनें अनें आह्वो मि
त्रता करीयें. ते सांभळीनें सापे मांहेथी उत्तर
कर्यो, भाई हवे मित्रता करवानें तुं फोकट मेहे

नत करीश नहीं. आमाटे जे ज्यांहां सुधी तनें मुएलो छोकरो सांभरेछे, अनें आनें तुटेलुं पुंछडुं सांभरेछे, त्यांहां सुधी आपण बेजणना मनमां एक एकनुं कल्याण थाय एवुं आवनार नहीं.

सार

जेणे बिजानें अपकार कर्यो छे, ते पोताना मनमां बिहीतो रेहेछे, जे, ते कोई दाहाडे पण वेर लेशे, अनें जेनें अपकार थयोछे तेपण ते अपकारनें कोई दाहाडे विसरतो नथी. माटे ते बे जणनें फरीथी हेत थवुं घणुं कठीण छे. पण मोटा माणसनें ए योग्यछे, जे शत्रु उपरे दया करवी. पण तेनी साथे मित्रता करीनें तेनो विश्वास करवो ए योग्य नथी.

———०❋०———

वात ५९

रणशींगुं वगाडनारो

एक रणशींगुं वगाडनारो. लडाईमां शत्रुओये पकड्यो, अनें तेनें मारी नांखवा मांड्यो, त्यारे ते

घणुं

मणु करगरीनें बोल्यो. जे ह्मनें मारशो नहीं, ह्मारो कांई अपराध नथी, ह्मारा हाथमां हथीयार नथी, एथी तमे जाणो जे ह्मे कोईनें मार्यो नथी; अनें आगळे मारी सकनार नथी. एक रणशींगावगर बिजा कशानें ह्मे अड्या नथी एवुं छे. माटे भाईयो ह्मनें कां हकनाहक मारोछो. ते सांभळीनें मणु बोल्या अरे एटला माटेज अ ह्मे तनें मारनार, जे तुं तारे हाथे कोईनें मारतो नथी; पण तुं आ रणशींगुं फुंकीनें लोकोना अंतःकरणमां वैर प्रकट करछ, एवुं के जेणे करी नें रुधिरनो प्रवाह चालेछे.

सार.

जेणे कदी हाथमां तरवार झाली नथी, अथवा बंधुक छोडी नथी, अथवा बिजां पण कांईं जीव लेनारां एवां हथीयार हाथमां झाल्यां नथी; एवो पुरुष पण बिजानो जीव लेई सकेछे. आ कळह उत्पन्न करनारी न्हानोशी वस्तु, जेनें जीभ के

हेछे,

छेके; एमां जे झेरछे, ते, झेरपायेला बाण करतां वत्तुं मारनार छे; एनुं सामर्थ्य शुं कहीये. एना लगार हाल्याथी लोकोना प्राण जाय, अनें छोटां छोटां राज्यं उथल पाथल थाय; अनें लोकोमां अरस्परस वेर पेदा थाय, एवुं के एकएकना प्राण जता सुधी तेनो अंत आवे नहीं. माटे जीभ हलावीनें जे अनर्थ करेछे, ते सामान्य पापी नहीं. माटे तेनें शिक्षा पण तेवीज करी जोईये.

वात ६०

ससलो अनें कांचबो

एक ससलो गर्वथी काचबानें तिरस्कार करीनें केहेछे, अरे ह्मारी आगळ दोडनारेर एवो कोण छे? काचबो केहेछे, अरे जो तारा मनमां एवुं अभिमान छे, तो, आव, आपण सरत करीये. जो

ऊं ताराथी आगळ ते पर्वत आगळ पोहोचुं, तो रुपैया पांच तारे मने आपवा. नहींतो ऊं तनें आपुं. ए आपणी सरतमां आ शियाळ साक्षी, ससले ते मान्य करी. पछी ते वे संघाते नीकल्या, त्यारे ससलो जाते चंचळ अनें वळी दोडो तेथी काचबो घणोज पछवाडे रह्यो; ते जोईनें ससले मनमां विचार कर्यो, जे ऊं हमणां थाक्यो छुं. माटे लगार आ झाड आगळ ऊंघ लेउं, कदाच काचबो आगळ नीकळी जसे, तो तेनें पोहोचवामां आपणें केटलीवार छे, एवुं विचारीनें ते झाड आगळ ऊंघवा गयो. पछवाडेथी काचबो हळुवे हळुवे विसामो लिधाविना एक चाले चालतो हतो ते सरतनें ठेकाणे जई पोहोच्यो, अनें ससलो पोताना सामर्थ्य उपर विश्वास राखीनें सुतो ते सुतोज रह्यो.

सार

सार

चपळ अनें तीक्ष्ण बुद्धीनो छे, पण जे कामनो उतावळो थतोनथी, तेनुं ते काम सिद्ध थतुं नथी, अनें मंद बुद्धीनो छे, पण जे काममां लागे छे, तो तेनुं ते काम सिद्ध थायछे; घणुं करीनें जे बुद्धीना न् छे, ते आळशी, अभिमानी, निश्चिंत. एवा होय छे. ते काममां श्रम करता नथी. केहेछे जे अ ह्यारे शुं अशक्य छे, अह्यो जारे धारीशुं, त्यारे चा र दाहाडानुं काम चार घडीमां करीशुं, एवा भ रंसा उपर रहीनें वर्षनां वर्ष जायछे, पण तेमना हाथथी कांई काम थतुं नथी. अनें जे मंद बुद्धि वाळो छे, ते हुं बुद्धिमान् नथी एवुं जाणीनें उद्यो ग करेछे, माटे जे काम ते हाथमां झालेछे, ते सि द्ध थायछे.

वात ६१

वेषधारी दीपडुं

एक दीपडुं गाडरानुं चामडुं ओडीनें गाडरांना टोळामां जईनें पेठुं. तेणे ऊं गाडरुं कुं एम कही नें घणां गाडरां मारी नांख्यां. एक दाहाडो ते गाडरां चारनारानां जाण्यामां आव्युं त्यारे तेणे यु कीथी ते दीपडाना गळामां दोरी बांधीनें, तेनें झा डनें डाळे टांगीनें, फांसी दीधी; ते रस्ते बिजा को ई गाडरां चारनारा जता हता तेमांथी एके ते फांसी देनारानें पुछ्युं खरे तें आ शुं कर्युं तुं कां ई गांडो थयोछे, त्यारे तेणे ते सांभळीनें, दीपडा ना शरीर उपरथी ते गाडरानुं चामडुं उतारी ले ईनें, तेनो संदेह मटाड्यो. पछी तेणें ते कर्युं, तेनुं तेणे वखाण कर्युं.

सार.

बाहेरना आचारथी कोईना स्वरूपनी परीक्षा थती नथी, बाहेर भलो दिसेछे; माटे मांहे तेवो

ज हशे, एवुं जाणीये तो आपण ठगाईये एमाटे डाह्यो पुरुष छे ते पेहेलो मांहेनो शोध करे छे, पछी मांहे अनें बाहेर सरखो पारख्यामां आव्यो नहीं, तो ते विश्वास घाती, वेषधारी, एवो तेनें जाणीनें तेना उपर द्वेष करे छे.

——※※——

वात ६२

दीपडां अनें गाडरां

दीपडांनें अनें गाडरांनें घणा दाहाडा सुधी लडाई चाली हती, त्यांहां कुतरांनी सहायताथी गाडरां दीपडांथी हार्यां नहीं. पछी तेमनुं अरसरस सल्हा करवा सारु बोलवुं थयुं. तेमां एवुं ठयुं जे अरसरस एक एकनें ओल आपवी, दीपडांये गाडरांनें कह्युं जे अह्मे अह्मारां छोकरां तमारे स्वाधीन करीये छीये, अनें तमे तमारां कुतरां अह्मारे स्वाधीन करो, ते वात गाडरांये कबुल करीनें ते प्रमाणे कर्युं. पछी दीपडांनां छोक

रां गाडरां पासे आवतांवांतज पेतानी माओ धाल्ले एकीवारे रोवा लाग्यां. ते सांभळीनें टीप डां दोडतां आव्यां, अनें गाडरांनें केहेवा लाग्या. जे अरे दुष्टो तमे अह्मारां छोकरांनें मारीनें स ल्हा भागी. एवुं कहीनें ते सघळां टीपडां गाड रां उपर तुटी पड्यां त्यांहां कुतरां पासे न होतां एटले ते सेहेज मार्यां गयां.

सार

शत्रूनी साथे सल्हा करती वखत घणी सावधा माई राखवी. जे वस्तुनो आपणनें भरूसो छे, ते वस्तुविना आपण नबळा, एवी वस्तु थोल्पमां श त्रूनें स्वाधीन करवी नहीं. आपी एटले पछी ते मनें वढवानुं निमित्त काहाडीनें वढवुं कठण पड तुं नथी.

सात

वात ६२

बे वटे मार्गु

बे वटे मार्गु संघाते चाल्या जता हता, तेमां मा एकनें रस्तामां पडेलो रुपैयानो वाटवो जड्यो. ते हाथमां लेईनें ते बिजानें केहेछे, अरे आ जो ह्मनें रुपैयानो वाटवो जड्यो. बिजो तेनें केहे छे एम कयम केहेछे? आपणनें जड्यो एम केहे, आपण बे संघाते छीये, माटे लाभ के हानी जे थाय ते बेउनी. ते सांभळीनें वाटवा वाळो केहेछे, हा, ते खरुं, ह्मनें जडेली वस्तूमां हुं तनें भाग कयम आपीश? बिजो केहेछे. वारु त्यारे न आपीश, पछी ते बेजणा कांईक आगळ गया एटलामां वाटवानो धणी शोध काहाडीनें, सरकारना शिपाई लेईनें तेमनी पछवाडे आव्यो. तेनें जोईनें वाटवा वाळो केहेछे, अल्या, आपणे खोटुं काम कर्युं. तेनें बिजो केहेछे, हवे आपणे खोटुं काम कर्युं एम कां केहेछे? हुं खोटुं कर्युं एम केहे, जो तें ह्मनें तारा सुखमां भाग आप्यो होत, तो हुं तारा दुःखमां पण भाग लेत.

सार

सार

जे पुरुष एवुं इछे, जे ह्मनें संकटमां बिजो सहाय थाय, तो तेणे प्रथम मित्र करी राखवा. मित्र करवानी रीत एवीछे जे, प्रथम आपण कांई तेनें उपयोगमां आवीये, अनें तेनी साथे मन मोकळुं राखीये, कृपणता न करीये, तो ते आपणा संकटमां सहाय थाय.

—∞※∞—

वात ६४

वाव्यमां पडेलुं शियाळ

एक शियाळ वाव्यउपर पाणि पीवानें गयुं हतुं ते मांहे पड्युं. एटलामां त्यांहां एक टीपडुं आव्युं. तेनें तेणे विनंती करी, भाई हुं बुडुंछुं, ह्मनें सहाय था, एकवार दोरडुं अथवा बिजी कांई वस्तु मांहे नांख, जे जेणे करीनें हुं उपर नीकळी आवुं, ते शियाळनी दशा जोईनें, टीपडानें दया आवी, अनें तेनें कहेछे, अरे बचारा हुं तनें जो

ईनें

ईनें घणो दुःख पामुंछुं. अरे तारा उपर परमेश्वर आवो क्यम कोप्यो; हाय! हाय! खोटी वात थयी. शियाळ उत्तर देछे, अरे तुं जेवुं बोलछ तेवुं जो तारा मनमां होय तो म्हारा सारु अमथो अहीं यां उभोथई रहीनें, दुःखी थईश नहीं. तो, म्ह नें बाहेर काहाडवानो उपाय उतावळो कर, अ रे जेणे गळकां खावा मांड्यां अनें ते दश पांच पळमां डुबी मरशे, तेउपर बिजानें अमथी दया आवी ते शा कामनी?

सार

अमथी नरी दया आवी ते शा कामनी, जेथी बिजानुं दुःख लगारे ओछुं थातुं नथी, जे बिजानुं दुःख जोईनें पोते अमथो दुःखियो थाय छे, ते दुः खीना मननें वत्तुं दुःख मात्र करेछे. माटे जे आ पणनें घणा दुःखमां, काममां, आवेछे, अनें हाय हाय करीनें अमथा कष्टी थता नथी, तेनें आप णुं दुःख लागेछे एम जाणवुं. अनें तेज आपणो खरो मित्र, अनें तेज सारुं करनारो, एवुं जाणवुं.

वात ६५

माछी

कोई एक माछी हतो, तेणे नदीमां एक तेड थी ते बिजा तेडसुधी जाळ पाथरी; अनें हाथमां लाकडानो दंडीको लेईनें, पाणीमां झापटवा ला ग्यो, मनमां एवुं जे माछलां गाभरां थईनें चारे त रफथी जाळमां पडे, ते वखत ते नदीनी तेडे रे हेनारो एक जण त्यांहां हतो ते ए माछीनो आ चार जोईनें तेनें केहेवा लाग्यो; अरे आ तुं शुं करछ, तुं तारा मनमां शुं समज्यो छे, तुं आ कुटी कुटीनें पाणी डोहोळी नांखछ, एवुं पाणी अ म्ही भरीये अनें तनें कांई कहीये नहीं, आ तारा उपद्रवमां अमथी केम रेहेवाशे? बोलतो कम न थीरे? एम ते रीस चडावीनें चडफडीनें बोल्यो, त्यारे तेनें माछीं हळवें उत्तर करेछे, अरे, तारा थी अहीयां कम रेहेवाशे? ए विचार करवानी म्हा रे कांई गरज नथी, पण हुं तनें खरुंज कहुंछुं, जे आवुं कर्या विना म्हाराथी रेहेवातुं नथी.

मार

सार

केटलाक पुरुष एवा होयछे जे तेमनाथी लो कोनें जोइये एटलो उपद्रव थाओ, पण तेनो ते विचारज करता नथी. लगारेक जेटलो पोतानो स्वार्थ थयो एटले थयुं. एक घर लुटवुं होय, माटे सघळां घरोनी खोळनी खोळ बाळतां घोर आघुं पाछुं जोतो नथी. कळह उत्पन्न करनाराछे ते विचार करता नथीं, जे, अह्मारा साचा जुठाथी केटलाकनी भाई बंधाई तुटशे, केटलांक कुटंबमां विरोध थशे, राज कारभारी पुरुषोमां केटलाक एवा होयछे, जे, ते राज कारभारमां चार जणांनुं एक चित्त थवा देता नथी, अनें फुटफाट थाय, लडाईयो थईनें रुधिरना प्रवाह चाले, एवुं करेछे; सर्व राज्यनो नाश थाय, अनें पोतानें कांई द्रव्य मळे तो तेवुं करवामां तें अनमान करता नथी, रांडीरांडोनां आंसु, छोकरांनी रडारड, दु.खी लोकोनी हायहाय, ए, ते पुरुषना मननें हलावी सकतां नथी, ते पुरुष आ

वातमांना माछीनी पेठे मनमा कठण थईनें, पोतानुं काम करता जायछे, अनें कोई पुछे तो के. हेछे, जे एम कर्या विना अमोथी रेहेवातुं नथी. हरि हरि आं एमनां दुष्ट कर्म! श्री एमनो सम जण! जेना म्हृदयमां नीतीना लेश नहीं, जे लोकोनुं सारं करनारा छे, तेमणे पोतानुं सामर्थ्य चाले, त्यांहां सुधी एवा दुष्टोनें मारी नांखवा.

वात ६६

कांटा खानारा उंटनी

कापणीना दाहाडांमां कोई एक खेतर वाळो, माणस लेईनें खेतर मांहेना अन्ननी कापणी करतो हतो; माटे तेनुं उंट नाना प्रकारनां अन्न पीठ उपर लेईनें खेतर आगळथी जतुं हतुं. ते रस्तामां एक बावळीयो जोईनें तेना कांटा खावा वळग्युं, तेनो स्वाद लेईनें ते पोतांना मनमां केहेछे, आ शुं उचकी जाउंछुं एवां अन्न खाईनें

ईनें माणस प्रसन्न थाओ, पण आ बावळीयाना काटामां जे स्वादछे, ते छोटां सारां अन्नमां पण नथी.

सार

सारुं नरतुं, अथवा सुख दुःख, ते फलाणुंज ए म केहेवातुं नथी, जेणे जेवुं मान्युं तेवुं तेनें ला गे; एमाटे जे पुरुष एवुं जाणे जे म्हनें जे सारुं ला गेछे, ते सर्वनें सारुं लागे अनें ऊं जेनें खोटुं क ऊंछुं, तेनें सर्व खोटुं केहे. ते पुरुष आ वा त मांना ऊंट सरखो मूर्ख जाणवो.

वात ९७

साबरी पाणीमां जोती हती

कोई एक साबरी नदीमां पाणी पीती हती, ते पाणीमां पोतानु प्रतिबिंब पड्युं हतुं, ते जोईनें घ णुं संतोष पामी. पछी पगथी ते माथा सुधी जु

दा जुदा अवयव जोईनें केहेछे, आःहा! ह्मारा मा
था उपरनां शींगडांनो भराव शो सुंदर छे, जे जे
णे करीनें ह्मारा ह्मारी शोभा घणी थयी, ह्मारां
विशाळ नेत्र, कमळनें लजवेछे, ह्मारुं शरीर को
मळ फुल सरखुं छे, एवाज जो ह्मारा आ पग सा
रा होत तो हुं कोईनें गणत नहीं. पण शुं क
रुं आ पगे ह्मनें लजवी, आ न्हाना ओगळी गये
ला देखाय छे, तेथी सुळगाअ न होत तो सारुं.
एम ते विचार करेछे, एटलामां पछवाडे पारधी
आव्या. ते जाणतांमांज त्यांहांथी नाठो, तेनें प
छवाडे पारधी पण गया. त्यारे तेणीये विचार्युं जे
आ ननां हाथमांथी उतावळो नाशी जाउं, माटे
थाडो वाटे जवा लागी, तो त्यांहां झाडमां शीं
गडां भरायां तेथी अटकी पडी, एटले पछवाडे पा
रधी हताज तेमणे पकडी, ते वखत ते मनमां
केहेवा लागी, के जे पग ह्मनें खोटा लागता ह
ता तेमणे तो ह्मनें संकटमांथी बाहेर काहाडी
हती, पण जे शींगडांनो ह्मनें गर्व हतो, तेणेज
ह्मनें बंधनमां नांखी.

सार

सार

हुं सघळा अवयवोथे करीनें सारी नथी, एम स्त्रीयोये मनमां खेद आणवो नहीं. शामाटे जे खोडीला अवयव छे, ते जेवा वखत उपर पतिव्रताना धर्मनां कामनां आवेछे, तेवा सारा अवयव छे, ते आवला नथी. पतिव्रतापणुं स्त्रीयोनो जीवछे, ते जेमनें नहोय ते स्त्रीयो मडदा सरखी जाणवीये.

वात ६८

शियाळ अनें कागडो

एक कागडो चांचमां मासनो कडको लेईनें उडो, ते एक उंचा झाडउपर जईनें बेठो, तेनें जोईनें एक शियाळ ते झाडतळे गयुं. अनें कपटथी कागडानुं सुंदरपणुं वर्णन कीधुं केहेछे, अरे पक्षी हुं तनें खरुंज कहुं, के तुज सरखो देखाउ

डो बिजो पक्षी ह्मारा जोयामां आज सुधी कदी आव्यो नथी. तारां पीछां घां सारां अनें कुंळां छे, आःहा! तारा शरीरनी, शोकांति केटली वर्ण न करुं, तारा अवयवनो लटकाने तो जोता ज रहीये, पण तृप्ती थाय नहीं. तारे एटलुं स घळुं अनकूळ छे. माटे तारो स्वरपण सारोज ह शे एवुं जणायछे, अनें स्वर जो मीठो होय तो प क्षी तारी बरोबरी कोण करनार छे. कागडो ते स्तुति सांभळीनें, हुं कोण? ए विसरी गयो, अनें पोतानुं शरीर मरडीनें विचार करेछे, के अनिं ह्मारा स्वरनी भ्रांती छे, तेटली मटाडुं. एम म नमां आणीनें, तेणे गावानो आरंभ कर्यो. ते क रतांज ह्मोमां मासनो कडको हतो, ते हेठळ प ड्यो. ते लेईनें शियाळ तेनी मूर्खताने हसतो हसतो मार्गे लाग्यो.

सार

स्तुतीमां लेवायो ते फसेज, एवुं जाणीनें तेमां लेवाता नथी, एवा पुरुष थोडा. जेमनें स्तुति

सारी करतां आवडती नथी, तेमनी करेली स्तुति
एकादी वखत फोगट जाय. पण जो करनारो ख
बरदार छे, तो ते छोटा सावध मनुष्योनां पण म
ननें हरीलेछे, एवी रीते के जे स्तुतीना खेपमां आ
वतो नथी. तेनो तेज गुण वखाण करनारो वर्ण
न करे एटले ते लेवायो, माटे आ स्तुतियंत्र
नो छोडो मार चुकाववानें आवना बिजो उपा
य नथी, को जे आपणा गुणनो परीक्षक आपणे
थवुं, बिजाना कह्याउपर जवुं नहीं. जो आप
णे आपणी परीक्षा खरी करी, तो आपणी योग्य
ता बिजो शुं केहेशे? अरे प्राणि मात्रनें पोता उ
पर प्रीति एटली छे, जे पोता करतां बिजानें
छोटा केहेवो ए कोई दुःखतुं नथी; तेमज एक
नी योग्यता बिजानें खरेखरी समजणमां आवती
नथी. माटे जे स्तुति करेछे तेना पेटमां कांई
पण स्वार्थ छे एम जाणवुं.

वात ६९

बे कुतरीयोनी

एक कुतरी व्हावानी थयी, त्यारे तेणीये बिजी कुतरीनी प्रार्थना करी. जे बाई एक महिना सुधी तमारूं घर मने रेहेवाने आपो, त्यारी सुवावड पुरी थशे एटले हुं तमारूं घर तमारे स्वाधीन करीश. बिजीये वारूं कह्युं, अने तरतज घर खाली करीने, तेने स्वाधीन कर्युं. वळती एक महिना पछी घर धणीयाणी व्हायेली कुतरीने मळवाने गई, अने मर्यादाथी केहेछे. बाई तमे ताजां ताजां नाहाई धोईने उठ्यां, ए जोईने मने घणो आनंद थयो. हवे हुं एवुं जाणुंछुं जे तमने बच्चां सुद्धां घर बाहेर हींडतां देखुं, तेनो अभिप्राय समजीने सुवावडी कुतरी तेने केहेछे, खरेज बाई मने पण संकोच आवेछे जे म्हे तमारी जग्या घणा दाहाडा थयां अटकावी छे, माटे तमने भीड पडती हशे, पण शुं करूं त्यारां बच्चां

व्हाना

म्हानां नवळां, हजु म्हारीसाथे फरवा जेवां थयां
नथी. माटे जो कृपा करीनें त्रिजा पंदर दाहाडा
रेहेवाद्यो तो ऊं तमारो घणो उपकार मानीश. घ
रवाळी घणी संकोच वाळी हती, तेणीये त्रिजा पंदर
दाहाडा रेहेवानी रजा आपी. तोपण तेणीये घर
खाली कर्युं नहीं. पछी ते जोईनें घरवाळी व्हां
येली कुतरीनें केहेछे, अरे तुं हजु घरमांथी नी
कळती नथी, ते तारा मनमां शुं छे? ऊं तनें ह
वे बळात्कारे बाहेर काहाडीश, म्हारेतो हमणां
म्हारी जग्या जोईये, ते सांभळीनें व्हायेली कुत
री तेनें केहेछे, शुं तुं म्हानें बळात्कारे काहाडना
रीछे? तो हवे काहाड बार जोऊं, केवी काहा
डछ, हवे ऊं तनें खरुं कहुंछुं, जे तु म्हानें बळा
त्कारे काहाडीश, त्याहां सुधी आ घर तारे हा
थ आवतुं नथी.

सार

जेना हाथमां ससलो ते पारधी. तेम जेना हाथ
मां वस्तु ते तेनो धणी माटे आपणी वस्तु बिजानें हा

य गयी हशे तो फरीनें आपणे हाथ आवशे, एवो खो भरंसो आव्या वना, हाथमांनो वस्तु आपवो नहीं. एटलामाटेज जे पुरुष शाणा, उदार छे, ते बिजानें कांई वस्तु आपवी पडेतो वखत उपर आपोदेछे, पण जे साकुनं माणस नथी, अथवा जुठुं बोलशे एवी जेना उपर शंका आवेछे; तो तेनें उछीतुं पण आपवुं ए मूर्खता.

वात ७०

गियाळ अनें शाहामृग

एक दाहाडो शियाळे शाहामृगनें पोतानें घेर जमवानें बोलाव्यो. अनें तेनी मशकरी करवा सारु एक छिछ्री थाळीमां खीर घालीनें, तेनी आगळ मेहेली. पछी बेमर बे जणा खावा बेठा. त्यारे शाहामृगनी चांच लांबी तेणे करीनें खीर लेवा सारु तेणे नाना प्रकार कर्या, पण लेवायी नहीं. एटलामां शियाळ ते खीर खाईनें थाळी

चाटवा

चाटवा लाग्यो. ब्राह्मण पोताना मनमां संको च पामीनें तेवोज भुख्यो घेर गयो. ते दाब म नमां धारीनें केटलाक दाहाडा गया, पछी ते ब्रा ह्मणे शियाळनें जमवा तेड्यो. अनें एक सुर यीमां आंबांनो रस भरीनें शियाळनी आगळ मेहे ल्यो. ते सुरयीनुं पेटुं छोटुं, अनें गळुं लांबुं, अ नें सांकडुं हतुं; तेमां शियाळनुं छों पेसे नहीं, ते वखत ब्राह्मणे सुरयीमां चांच घालीनें कयम खा धुं, ते तेनें देखाड्युं. सारांश ए जे, ब्राह्मणे य थास्थित पेट भर्युं. अनें ते रस खाता बाहेर चां च काहाडे त्यारे जे रसनां टींपां सुराथी उपर पडे ते टींपां चाटीनें शियाळे समय काहाड्यो. पण मनमां घणो खट्टो थयो. पछी पोतानें घेर जती वखत, शियाळ ब्राह्मणनें केहेछे. भाई तें जे कर्युं ते योग्यज कर्युं छे. जों जेवुं तमें कर्युं, ते वुं तें छानें कर्युं. माटे एमां छानें खोटुं लाग वानुं कारण नथी.

वार

सार

बिजानी मश्करी करीनें राजी थवुं, ए भला माणसनुं काम नहीं, जे एवुं करेछे, तेनी पछी बिजो जारे पाछी उळटो मश्करी करे, त्यारे तेनें चीडवुं नहीं, आपणो खोटो रुपैयो आपणनें पाछो आपे, तो खोळामां लेवो. जेम शियाळे पोतानो अपराध स्वीकार कर्यो. तेवुं, न करे अनें बिजे आपणी मश्करी करी, एटले तेनाउपर दोष मात मेहेले. पण आपणनें अेवुं माठुं लाग्युं तेवुंज बिजानें लाग्युं हशे; एनो विचार करता नथी.

—०❋०—

वात ७१

गरुड पक्षणी अनें शियाळणी

एक गरुड पक्षणी हती, ते पोताना बच्चानें माटे कांई खावानुं सोधती हती, तेणीये एक शियाळनुं बच्चुं उघांडामां पड्युं दीठुं. तेनें पगमां घा

लीनें

लीनें उडी, एटलामां तेनी मा पासेज हती, ते दोडती आवी. अनें झोटे दीन स्वरे करीनें आं खोमां आंसु आणिनें, तेनें वडवडवा लागी. अ रे बाई मज गरीब उपर दया कर, ह्मारा एक नाएक आडपवाथा बच्चानें लेई जईनें, ह्मनें एकलो करीश नहीं. आ ह्मारुं बाळक ह्मनें पा छुं आपीश तो, तें ह्मनें बाळकनी भीख आपी; एवुं हुं जाणीश. गरुडपक्षणी निर्दय हती, त णीये ए मनमां आण्युं, जे ह्मारं घर ऊंचुं झाड उपर छे, त्यांहां आ शियाळणी शो उपद्रव करी सकनार छे? एवुं विचारीनें तणीये तेनुं कह्युं न सां भळतां, ते बच्चुं पोताना बच्चानी आगळ लेईनें मेहल्युं. ते वखत शियाळणी रीसेकरीनें गांडी स रखी थयी. अनें वेर लेयव वाळुं, माटे आगळ पा छळ जोती हती. एटलामां ते दाहाडे पासेना खेतरमां, गामना लोकोये घास देवना निमित्त हाम कर्यो हतो; त्यांहां जईनें एक देवताना अं गारो लेईनें, गरुडपक्षणीना माळा जे झाडउप र हतो, ते झाड तळे आवानें घास पासथा कां

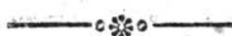
टा घास इत्यादिक आणीनें, ते झाडनें बाळवानो उद्योग आरंभ्यो. ते जोईनें गरुडपक्षणी भयभीत थयी. हवे बच्चां सुद्धां आपणी राख थशे एवुं विचारीनें अनें उळटी शियाळणीनी प्रार्थना करवा लागी. केहेछे जे बाई कृपाकरीनें वेर मुकी धो ऊं चुकी, एवुं कहीनें तेणीये शियाळणीनुं बच्चुं जीवतुं पाछुं आप्युं.

सार

पसे अथवा अधिकारे ऊं बळियो छुं. ए भरूसे कोईनो घात करीये नहीं. आपणे छोटो आश्रय छे, अनें जेनो घात करीयेछीये ते केवळ दुर्बळ छे, माटे ते आपणनें कांई उपद्रव करी सकशे नहीं; एवुं सर्वथा मनमां आणवुं नहीं, ते केवोपण गरीब होय, तोये ते कोई वखत किये ठेकाणे केथी युक्तीये वेर वाळशे, ए केहेवातुं नथी. एकवार वेर थयुं म्हटले, ते मटवुं कठण पडेछे, छोटो जबरो राजा होय, तेनें पण मारनारा मारी सकेछे. जे वेर लेवानें पोताना

जीव

जीव उपर जे श्रादरे ते हजार युक्तीये पोतानुं बे
र ले. हरकोई डोशी राजाना घरमां पण श्रा
ग घाली सके. हरकोई एक गरीब छोटा बळ
वान्ना छोकरानो जीव लेईसके. एटला माटे
हयुं कठण करीनें, जे लोकोनें दुःख देछे, पण ते
ने लांबी नजरे जोवुं.

वात ७२

सुहर अनें गधेडो

एक गधेडो अनें सुहर, एमनो अरण्यमां अचा
नक मेळाप थयो. ते वखत गधेडो थट्टामां ते
नें केहेछे. जेगोपाळ हो शेठजी, ते तेनुं डाळ
जोईनें सुहरनें आश्चर्य लाग्युं. अनें क्रोधना श्रा
वेशे तेना मनमां आव्युं जे, हमणां एनां आंतर
डां बाहेर काहाडी नांखुं, पण एटलामां तेना म
ननें विवेक थयो, अनें गधेडानें केहेछे, अरे हल
का जीव तुं तारे मार्गे जा, ऊं गधेडानें लोहीथे

ह्मारी डाहाड वटाळतो नथी, नहींतो तारो जी
व लेवानें ह्मनें एक क्षणनो वार नथी.

सार

मूर्ख होयछे ते ऊं डाहायो छुं, एवुं जाणोनें
ह्मोटानो थट्टो करवा जाय छे, पण ते त्यांहांथी
पोतानो जीव लेईनें पाछो आवे, एटले घणी क
री, एम जाणवुं. मूर्खे मूर्ख साथे, चाकरे चाक
रनी साथे, नोचे नोचनो साथे बोलवुं. एवुं जाणी
नें ह्मोटा छे ते रीस न चडावतां, नीच मनुष्यना
एक बे अपराध सहन करे छे, माटे मूर्खादिके निः
शंक थईनें वारे वारे तेमनी साथे तेवो प्रसंग आ
णवो नहीं.

वात . ७२

बे बायडीयोना धणीनी

एक पुरुषनें बे बायडीयो हतीयो, पेहेली तेनें
बरोबरीनो स्वरुपे साधारण हती, अनें बिजी जवा

म सोळ वर्षनी घणी रुपवती हती, तेणीये तेना मे स्वरूपे अने गुणे करीने धणीने घणो सुखी कर्यो; पण ते पचास वर्षनी अवस्थाने पाम्यो हतो, माटे तेथी ते तेवी सुखी नोहती. ते पुरुषना केश कांई काळा अने कांई धोळा थया हता. तेथी तेनुं वृद्धपणुं जणातुं हतुं. ते, तेस्त्रीने घणुं खोटुं लागतुं, माटे तेस्त्री ज्याहारे पुरुषसाथे विचार करवा बेसे, त्यारे ते न जाणे एम हळुवे रहीने युक्तीथी नित्य तेमांना कांई धोळा वाळ उखेडी नांखे; ते एम जाणे जे मांहेली वात जे होय ते हो, पण बाहेरथी लोकोने म्हारा वरनां वृद्धपणनां जेटलां चिन्ह न देखाय, तेटलुंज सरुं. जे छोटी स्त्री हती, ते एम जाणे, जे आ धोळा वाळ म्हारा धणीनें वृद्धावस्थानुं भूषण छे, माटे ज्याहारे ज्याहारे तेनो वारो आवे, त्यारें त्यारे ते पण तेमांना काळा वाळ तोडी नांखे, ए प्रमाणे बेजणीयोनो उद्योग चाल्यो. तेथी छ महीना न थया, एटलामां ते बचारानो माथानो वाळ एक सरखो रह्यो नहीं.

सार

जेनें सारूं खोटुं ए व्यवस्थानी समजण नथी ते नी कृपाथी पण तोटो आवेछे, जे खोयो पोताना धणीनुं सारूं इछती होय अनें धणीनी कृपा उपर नजर होय, तो तेणीये जे वात करवी ते धणीनें पुछ्या वना करवी नहीं, कोई वात खोनें पोता नी बुद्धीये सारी लागी, पण ते वात धणीनें पुछी नें करी होय, तो तेम्मां बेनुं घणुं सारुं थाय, अ नें ते खोयोनो धर्म पण छे.

—∞※∞—

वात ७४

देडका अनें बे बळद

बे बळद एक तळावना उपली तरफ लडता हता; ते तळावमांने एक देडके दीठा; ते बिजानें केहेछे, अरे जो जो ते सामे शुं थायछे, ते हा य हाय हवे आपणी शी गत थाशे, बिजो बोल्यो अरे तुं आटलो कां बिहछ. तेमनी लडाईनें अ

नें

नें आपणें शो संबंध छे, तेमनी जात जुदी, अनें आपणी जात जुदी, रीत जुदी, खावुं जुदुं, ते आपणनें दुःख देवानें लडता नथी. एतो एक बिजानें काहाडी मेहेलीनें पोते घरनो धणी थवा माटे लडेछे; त्यारे आपण आपणे ठेकाणे मूर्ख सरखा थमथा कां बिहीये. तेनें पेहेलो केहेछे अरे ते खरुं, पण हवे एवुं थशे, जे ते बेमांथी एक हारशे ते नाशीनें आ तळावमां आवशे, त्यारे आपणामांथी केटलाकनें पग तळे कचरी नांखशे, माटे तुं विचार, जे तेमनी लडाईनें अनें आपणनें केटलो पासे संबंध छे.

सार

छोटा छोटानो लडाईमां पासेनां गरीब सहज मार्या जाय, तो जे छोटानो पक्ष करीनें लडाईमां आगळ थाय तेनो नाश थाय एमां शुं केहेवुं, जेमां सर्वनुं सारुं थतुं होय, एवी एकादी बातमां छोटा साथे न्हाने जावुं; पण केवळ लो

कोमा

कोना कल्याण सारु उद्योग करनारा, एवा थोडा थोडाछे. जे घणा लोकोना सारा सारु लडाई उभी करे, तेमां तेमनुं लक्ष घणुं करीनें पोतानो स्वार्थ साधवा उपर होयछे, पण ते लोको वास्ते लडता नथी. तो आपणे हाथ राज्य आवे, आपण राज्य सुख भोगवीये, आपणी आज्ञामां सर्व लोक रेहे, माटे लडेछे, पछी ते अधिकार उपर आव्या एटले प्रथम प्रजानें पीडवानो आरंभ करे, माटे एवा जे लडनारा छे, तेथी डाह्यो होय तेणे दूर रेहेवुं; आपणुं चालेतो वे लडनाराओनी लडाई बंध करावीनें लोकोनी पीडा निवारण करीये.

——✻✻——

वात ७५

पराळ मांनुं सावर

कोई एक सावर पारधीनां कुतरांथे छाडोनाशी काढाडी मेहेल्युं; ते नाठुं नाठुं एक गामडामां

ढोरांना

ढोरांना वाडामां पेशीनें पराळना ढगलामां संता
ई रह्युं. ते जोईनें वाडामांने एक बळदे तेनें पु
छ्युं. अरे तें अहींयां आवीनें शुं धार्युं छे? हुं ए
म जाणुंछुं, के जेथकी विहीनें तुं संतायुं छे, ते म
रण तमें अहींयां रोकडुं मळशे. साबर तेनें के
ह्युंछे, भाईयो जो तमे सर्व कृपा करीनें छांना रे
हेशो, तो ह्मारो नभाव थशे. त्याग जोईनें हुं
अहींयांथी उतावळुंज जईश. पछी ते साबर सां
ज थतासुधी हतुं, ते संध्याकाळ थतांज पेहेलो क
डबना पुळा लेईनें गोवाळीयो वाडामां आव्यो, ते
नी नज़रे ते पड्युं नहीं. पछी वाडानो कारभा
री आव्यो, तेणे पण तेनें दीठुं नहीं. ते वखत
साबरना हृदयांमां हर्ष माय नहीं. पछी ते ब
ळदोनें केहेवा लाग्युं. जे भाईयो तमनें धन्य
छे, आज हुं उगर्युं ते तमारे पुण्ये, तमारा सर
खा परोपकारी कहीं नहीं होय. ते सांभळीनें
तेमांनो एक बळद तेनें केहेछे, अरे तुं अहींयांथी
कुशळ क्षेम तारे ठेकाणे जा. एवं, अह्मारा म
नथीछे. माठे परमेश्वर करे अनें आ वाडानो

धणी अहींयां न आवे तो सारुं, जोते आवशे तो तेनें सो आंख्योछे. तेनी नजर आगळ तजथी आ पराळमां संताई रहेवाशे नहीं. एवुं बोलेछे, एटलामां वाडानो धणी बाहेर गयो हतो, ते घेर आव्यो. आवतां वांतज प्रथम वाडामां गयो, अ नें चाकरो उपर तरफडीनें केहेछे, अरे रामा, आ बळदोनो आगळ कडब कम नथीरे, हुं रो ज आटलुं करूंछुं पण तमनें लाज कम नथी आ वती. हीरा, ते बळदनी आगळ बिजा चारना पु ळा आणिनें नांख, आ रांडनां माणस दुःख देना रांछे. एम तरफडतो तरफडतो आणि मर तेणी मर फरेछे, अनें सघळे ठेकाणे नजर घालीनें जु एछे, एटलामां पराळमांथी साबरनां शींगडां ते नी नजरे पड्यां. ते जोतांवेंतज चाकरोनें केहे वा लाग्यो. अरे आ शुं छेरे, आ पराळमां? अ ल्याओ साबररे साबररे धाजोरे धाजो. ते सां भळतां वांत चाकर कुंतकां लेईनें आव्या तेमणे तत्काळ तेनो जीव लिधो.

सार

आपण, जेटली आपणा घरना कामनी चिंता राखीये छीये, तेटली चाकर राखता नथी. थाय ते थाओ जाथते जाओ. एवं जाणीनें ते निश्चिंत रेहेछे. पण जेनुं अन्न खाईये तेनुं हित थाय ते करवुं. ए जे सेवकोनो धर्मछे, ते तेमनें स्वप्नमांहे पण नथी होतो. तेमनुं मन सर्वदा पोताना स्वार्थ उपर होयछे, ते स्वार्थ जेमां घणो होय ते काम ते करे. ते आगळ धणीनुं हित तेमनें दीठामां आवतुं नथी. विचार कर्याथी, पोताना उडाउ पणाथी भाग्या, एवा ग्रहस्थ थोडाज नीकळशे, पण चाकरोना बगाडाथी धुळ भळ्या एवा घणा. एटला माटे धणीये पोते सावधानाई राखवी. केवळ चाकरो उपर भरुंसो राखीनें रेहेवुं नहीं.

वात ७६

कुतरो अनें दीपडुं

कोई एक दीपडुं घणा दाहाडा भुख्युं रहीनें
सुकाई गयेलुं हतुं, ते एक दिवस चांदणी राते
घा खावा सारु फरतुं फरतुं कोई एक कणबीना वा
डा आगळ आव्युं. मांहे पेठुं तो त्यांहां तेणे ए
क पाळेलो कुतरो दीठो. तेमनुं अरस्परस
आगत स्वागत थया पछी दीपडुं कुतरानें केहेछे,
अरे तुं घणो सारो दीसेछे, हुं खांज कहुंछुं जे
मारा सरखो ताजो, अनें देखावडो, ह्में कोई दी
ठो नथी. तो केहे वारु, एनुं कारण शुं! अरे हुं
मारा करतां सो तरफथी उद्योग वत्तो करुंछुं, तो
पण ह्मनें पेट भरीनें खावा मळतुं नथी. कुतरो
केहेछे अरे हुं करुंछुं तेवुं तुं करीश, तो तुं प
ण ह्मारा सरखो ताजो थईश. दीपडुं पुछेछे, तुं
शुं करछ? कुतरो केहेछे बिजुं कांई नहीं, धणी
ना बारणा आगळ रातनी चोकी करीनें हुं चो

रनें

रनें थांववा देतो नथी. दीपडुं केहेके, ते ऊं पण
मनथी करीश, अरे ऊं अरण्यमां भटकतो फरी
नें टाढ्ाड तडको सऊंकुं. ते त्मनें घरना छां
यडामां बेशीनें पेट भरीनें अन्न मळे तो बिजुं शुं
जोईये, ए प्रमाणे ते बे जणा वातो करेछे, एटला
मां कुतराना गळामां दोरीनो पटो हतो ते उप
र दीपडानी नजर गयी. त्यारे दीपडुं कुतरानें पु
छेछे, भाई आ तारा गळामां शुं छे? कुतरो बो
ल्यो अं:, एतो कांई नहीं दीपडुं बोल्युं कांई न
हीं पण जाणवा तो दे. जे ए शुं छे, कुतरो के
हेछे. अरे ऊं स्वभावे लगार खोटो छुं, ते लोको
नें करडुंछुं, अनें ऊं दाहाडे ऊंघुं तो राते चोकी
सारी करूं; माटे त्हारो धणी त्हमें दाहाडे दोरी
ये बांधी मेहेले छे, पण ज्यांहां संध्याकाळ थयो
एटले ते त्हनें छोडे; पछी ऊं राजा थाऊं, मन
मां आवे त्यांहां फरूं, मारे खावा पीवा जोईये,
ते तो त्हारो धणी पोतानें हाथे मनें एठुं खव
रावेछे. त्यमज सघळां घरनां माणस त्हाराउप
र माया राखेछे, भांणामां रोटलानो कडको देहे,

ते मज वना बिजा कोईनें मांखे नहीं; माटे जो तुं ह्मारी पेठे करीश, तो केटलो सुखी थईश? ते सांभळतांज दीपडुं पाछे पगले नाठुं; तेनें कुतरो हाकमारीनें केहेछे, अरे आवरे आव, नासे छे कां ते केहे? दीपडुं पाछुं फरीनें उत्तर देछे, तारे भाई नथी जोईतुं, ह्मारे तारुं सुख. ए तारे सदा रहो, ह्मारी साथे तो छुटा रेहेवानी वात होय, तो ते कर. तारी पेठे बांधी मेहेलोनें ह्मानें कोई राजा करे, तेपण ह्मारे नथी जोईतुं.

सार

छुटा रहीनें गरीबी होय ते सारी, पण परस्वाधीन रहीनें छोटी पदवी सारी नहीं. जे पराधीन थयो, तेनुं सज्जन पणुं, छोटपणुं धीरज, अथवा बिजा सद्गुण, तेनें कामना नहीं. तेणे तो धणीना कह्या प्रमाणे चालवुं जोईये, अनें जे धणी जे काम करे, ते नीच कर्म होय, तोपण करवुं जोईये,

वात ७७

गाडरे जेनें बकरीये पाळ्युं हतुं

एक गाडरानुं बचुं बकरीये पाळ्युं हतुं, ते एक दाहाडो बकरीनी साथे जतुं हतुं, तेनें एक दीपडुं रस्तामां मळ्युं. ते केहेछे, बच्चा तुं भुलछ; आ तारी मा न होय, तारी खरी माता पेला सामा गाडरांना टोळामां चरेछे. बचुं उत्तर करेछे, बापा तुं केहे ते खरुं, पण जेणीये म्हनें केटला क महिना सुधी उपाय नहीं माटे पेटमां राख्युं, अनें व्हायी त्यारे आ पृथ्वी उपर निराधार मांहीनें पोते जतो रही; तेनें म्हारी मा एम तुं कहीश तो केहे, पण हुं तो आ बकरीनें म्हारी मा एम कहुंछुं. जे जेणीये म्हनें दीन अनाथ जाणीनें, पेटना छोकरा प्रमाणे पाळ्युं, पोष्युं, अनें सघळी वाते म्हारी संभाळ लीधी. दीपडुं केहेछे, अरे पण जेणीये तनें जन्म आप्यो ते तारे पूज्य छे, अनें तारी ममता तेना उपर वत्ती जोईये. बचुं केहेछे, तेणीये म्हनें जन्म आप्यो ए हुं

केहेनार

कहेनार नहीं. आमाटे जे ओनें ऊं काळुं के मोटुं ए खबरज नथी, अनें जो तेणीये ह्मनें जन्म आप्यो ए वात खरीके, तो तेणीये आ ह्मारा उपर उपकार कर्यो, ए वात पण खरीज. जे ह्मनें पुरुषनो जन्म आप्यो, जेजे करीनें ऊं खाटकोनें हाथे पडीश. त्यारे ओ बाइ जेनो कोई प्रकारे ह्माराउपर उपकार नहीं, तेनें ऊं मा शाम कहुं.

सार

जे आपणुं सारुं करे ते आपणां मावाप. जेणे नरो जन्म आप्यो ते नहीं, मावाप अनें छोकरां ए बे. जणांये अरस्परस उपयोगी थवुं जोईये; छोकरां अज्ञान छे, त्यांहां सुधी मावापे तेमनुं पालन पोषण करवुं; विद्या भणाववी, घणां लाड न लडावीनें तेमनें आपणी आज्ञामां राखवां; पछी ते मोटां थईनें कमातां थयां, एटले

तेमणे

तेमणे माबापनें कशीवाते ओछुं पडवा देवुं नहीं. एवो ए परस्परोनो धर्म छे. घणुं करीनें लोक रानीज वांक जणायछे, जे ते पोतानी जवानीना भरमां माबापनुं कह्युं सांभळतां नथी; तेम कोइ लोक माबाप पण खोटां होयछे, जे ते पोतानां छोकरांनें न्हान पणमां विद्या शिखववा सारु मेहनत करतां नथी. पोताना सामर्थ्य प्रमाणे छोकरांनें खावा, पीवा, अनें खरचवा आपतां नथी: अहो छोटां एटला वाले तेमना मनमां ते एम जाणे, जे अह्मे जेटलां वाना छोकरांनें करीये, तेटलां वानां एमणे सेहेवां; पछी छोकरांपण ते जाणीनें पोतानी मर्यादा मुकी देछे. माटें बाप छोकरांनें, सगांसगांनें, धणी धणीयाणीनें, परस्पर एक एकनुं सारुं करतां जवुं, तोज स्नेह रहे. जेमां स्नेह नहीं ते नाम मात्र सगा कहेवानीज.

वात ७८

मोर जे पोताना स्वरनें खोटो जाणीनें खेद करतो हतो तेनी

एक दिवस मोरनें पोताना शब्द कठोर एवं जाणीनें घणो खेद थयो. त्यारे तेणे सरस्वतीनी प्रार्थना करी. हे दीन दयाळे, हे देवी, हे जगदंब, हुं तारुं वाहन, अनें म्हारें स्वरमां कोइ जोतें, ए तनें योग्य नहीं, जो चारु कोइ बोलवा मांडे, एटले सर्व लोकोना कान अनें मन त्यां ज्यां जईनें वळगेछे. अनें हुं ज्यां उघाडुं बोलवा में एटले सर्व लोक म्हारी मशकरी करेछे. एवी मोरनी प्रार्थना सांभळीनें देवीनें दया आवी. पछी देवी तेना मननुं समाधान करेछे. भाई तारो शब्द जाणीनें जो कोइ सुखी छे. एवुं तारा मनमां आवतुं होय तो स्वरूपे अनें छोटपणे तुं पण सुखी छे. मोर कहेछे; देवी! वाणी जो मीठी नथी तो एकला स्वरूपनें अनें छोटपणा

नें

नें शुं करीये? देवी बोली अरे परमेश्वरे एक ए कनें एक एक गुण आप्योछे. तनें सौंदर्य, गरुड नें बळ, कोल्यनें सारोस्वर, पोपटनें मनुष्य वाणी, खबुतरनें शांति, ए पक्षी जेम पोत पोताना गुण उपर प्रसन्न रेहेछे, तेम तारे पण रेहेवुं. नहींतो, व्यमथी आशा वधारीनें पोताना जीवनें एकलुं दुःख मात्र देईश.

सार

एकनी पासेज सर्व गुण जोईये एवी देवनी इच्छा नथी. एटला माटे जेनें अनेक गुणनी आशा छे तेनी ते पुरी थती नथी, माटे खेद पामीनें आपणा गुण होय ते उपर अनादर करवो नहीं. मेहेनत करीनें ते गुणनी वृद्धी करवी, सघळा गुण पेदा करीनें तेनुं फळ तो एज, जे मननें आनंद पमाडवुं. ते आनंद जेटलो ईश्वरे आपणनें अनुकूळ कर्यो छे. तेटलामांज करी लेईये. तो आ मनुष्य लोकमां जे सुख छे ते ते पुरुषनें प्राप्त थयां.

बात

वात ७९

किडी अनें माख्य

एक दिवस किडी अनें माख्य एमनें पोत पोताना छोटाई माटे घणी कटकट थयी. माख्य किडीनें केहेछे, अरे ह्मारी छोटाईनी तो कोईनें आंतोज नथी; जों जे यज्ञ याग इत्यादि कर्ममां जे जे पदार्थ होयछे, ते प्रथम ऊं चाखुं, पछी देवनें ते मळे, देवना डेरामां उंचुं ठेकाणुं ते ह्मारूं. ऊं डेरामां रऊंछुं एटलुं कोई रेहेतुं नथी. ह्मनें राजानी सभामां जवानें कांई अटकाव नहीं. ऊं राजाना खभाउपर बेसुंछुं. ए प्रमाणे ह्मारे जे जे जोईये, ते ते ऊं मेहेनत कर्या वना खाऊंछुं, पीऊंछुं, अनें भोगवुं छुं. एवी जे ऊं ते ह्मारीसाथे तुं रांक बरोबरी क्यांहांथी वाद करीश? किडीये ते सघळुं सांभळी लिधुं, पछी तेनें उत्तर कोछे, अरे सांभळक. छोटा छोटाओनें घेर जईनें जमवुं एमां शोभाछे खरी. पण

क्यारे

ब्यारे ज्यारे नोतरुं होय त्यारे; तनें तो लोक हां को मेहेले, तोय तुं लाज वनो थईनें अन्नउपरथी उठतो नथी. ते राजानो सभामां जवानो, अनें राजानें खभे बेसवानी वातो छोटीयो बनावोनें कहीयो; पण ह्लानें खरी खबर छे, जे एक दाहा डो हुं दाणो लेईनें ह्मारा घरभणी जतो हतो, त्यांहां रस्तामां तमारामांनो एक ग्रहस्थ, एक पदार्थउपर बेशीनें ह्मा मटमटावतो हतो. जे पदार्थनुं नामपण छोडे बोलतां लाज आवे हवे तुं केहेछे के हुं डेरामां घणुं रउंछुं, तेनुं कारण हुं तनें कउंछुं, तारे घर बार कांई छे नहीं, माटे तुं देवना डेरामां रहीनें दाहाडा काहाडछ, तुं अच्छा री पेठे मेहेनत करीनें दाणांनो संग्रह करतो नथी. माटेज तारे टाडना दाहाडामां भूखेमरवुं पडेछे, अनें अच्छो उद्योग करीये छीये; माटे तें दाहाडामां खाई पोईनें हुं फाळा घरमां सुखी रहीये छीये,

सार

उद्योग नाना प्रकारना छे, केटलाक एवा छे जे
ओमां कांई फळज नथी. जे करीने खोटी बडाई
मात्र देखाडवी अने बिजाने आपणो कंटाळो आ
णवो बिजा केटलाक एवा छे जे जेना करनारा
ज्यांहां जाय त्यांहां ते सर्वने गमे. जेने उद्योगछे
माटे राजानी सभामां जायछे, एवुं न होय तो,
कांई उद्योग नथी माटे दाहाडो काहाडवा सा
रु जायछे तेणे राज सभामां जवानी प्रतिष्ठा के
हेवी नहीं. दंभ देखाडवा सारु जे देवपूजानो
आडंबर मांडेछे तेनो ते भक्ति शा कामनी, जेने
पोताने घेर छोकराना रोटला मळता नथी तेने
कोई छोटा ग्रहस्थनी पंक्तीमां मिष्टान्न मळ्युं मा
टे तेमां कांई छोटाई आवो. तो तेज छोटुं
माणस जे, जे उद्योगी, अने जे पोते मेळवेली सं
पत्तीनुं सुख भोगवे, अने जेने उद्योगी माणस गमे,
जेने आळशी माणसनो कंटाळो आवे, एवा पुरु
षने छोटा पदवी न होय तोपण तेने सर्व लोक
माने.

वात ८.

घयडो कुतरो

एक कुतरे प्रथम पोतानी जवानीईमां घणाक शकार मारीनें पोता उपर धणानो स्नेह पेदा कर्यो, ते समयमां धणी तेनें बचीयो करे, खोळा मां बेसारे, तेनें सारुं सारुं खवरावे, पछी घयडो थ यो त्यारे ते कुतराथी तेवी चाकरी थाय नहीं एवुं थयुं तोपण एक दाहाडो ते धणीनो साथे श कारनें गयो, त्यांहां साथेनां कुतरांथी आगळ ज ईनें तेणे एक हरणनो पग पकड्यो. पण तेना ड्ढोसांना केटलाक दांत पडी गयाहता अनें के टलाक रह्या हता ते हालता हता माटे तेनाथी मारी पेठे ते झलायो नहीं, अनें हरण खेंचाखेंच करीनें छुटीनें नाशी गयुं, त्यारे धणीनें कुतराउ पर घणो रीस चडी, अनें तेनें मारवा मंड्यो, त्या रे कुतरो कहेछे; अरे नीच लगारेक हाथ बंध रा ख, हुं तारो जुनो चाकर छुं, माटे कांई विचार

कर

कर, स्त्रे हरणनें पकडवामां कांई आळस कयुं नथी, पण ह्मारो उपाय न चाल्यो त्यांहां ऊं शुं करूं. हवे घयड पणमां ह्माराथी तारी चाकरी थती नथी, माटे तनें रीस चडेछे पण ह्मारी आगळनी चाकरी उपर नजर राखीनें कांई कर.

सार

घणुं करीनें धणी लोकोनी कृतघ्नता एवीज दीठामां आवेछे, जांहां सुधी आपण तेना काममां आवीये त्यांहां सुधी ते आपणो. पछी आपणुं काम नथी एवुं थयुं एटले ते आपणो नहीं, एमज आपणे जेना उपर उपकार कर्यो ते पुरुषनो पछो आपणथी उपकार न थाय अथवा थोडो थाय तो ते पुरुष प्रथमनो उपकार न संभारतां उलटो आपणनें अपकार करवा इछे.

बात

वात ८२

मोटा समकितीनो छोकरो

एक समकितीनो छोकरो घणा दाहाडा सोरी पडीनें मरवा सरखो थयो, त्यारे पोताना पूर्वना कर्यां कर्म संभारीनें तनें म्होटुं भय पेदा थयुं पछी ते मानें केहेछे. मा कांई व्रत उपवास दान धर्म देवभक्ति करीनें देवनीपासे हुं साजो थाउं एवुं माग. मा उत्तर करेछे. बापा देव तनें साजो करशे ए भरुंसो म्हानें आवतो नथी, जे तुं सघळो जन्म हिंसा करतो आव्योछे, अनें कोईये देवनें अर्पण करेला पदार्थ तें चोरी खावामां तें आघुं पाछुं जोयुं नहीं. अनें तेनो तनें कोई दिवस संताप पण थयो नहीं, ते तारे माटे हुं देवपासे किये मोडे प्रार्थना करुं ते केहे.

सार

मजथी घणां दुष्कर्म थयांछे, हवे म्हारी शीगत थशे एवा विचारमां पडीनें मरती वखत जे छोकरुं भय पामनार, एवुं जन्म मनमां आणीनें दा

अज सावधान कां न थईये. जे वृद्ध थयो अनें जेनें आगळ पाप करवानुं सामर्थ्य रह्युं नथी, सा टे जे पश्चात्ताप थशे ते पश्चात्ताप खरो नहीं. अनें खरा पश्चात्ताप विना परमेश्वर क्षमा करतो नथी. शामाटे जे एवा पापी उपर क्षमा करीनें देव पावन दृष्टी क्या करे. एमाटे जे पोताना मरण काळ सुखे करीनें थवानें इछे तेणे प्रथमज सावध थईनें पाप उपरथी बुद्धि वेगळी करवी.

—○*○—

वात ८२

सिंह अनें उंदर

एक सिंह उन्हाळाना दाहाडामां अरण्यमां एक थांभानी शीतळ छायामां निश्चिंत सूतो हतो त्यांहां तेना शरीरउपर थईनें उंदरें दोडवा मांड्युं. तेथी ते जाग्यो. तेना पंझामां एक उंदर

आव्यो

आव्यो तेनें तेणे मारवा मांड्यो. त्यारे उंदरे ते
नी प्रार्थना करी हे महाराज तमे मोटा छो सव
ळां पशूना राजा छो. हुं तमारी आगळ केव
ळ रंक छुं म्हारे हथिरे तमारो हाथ बटाळशो
नहीं. अनें म्हानें जीव दान आपवुं ए तमनें यो
ग्यछे. ते सांभळीनें सिंहनें दया आवी अनें उंद
रनें मेहेली दीधो, पछी एक दाहाडो तेज सिंह अ
रण्यमां फरतो फरतो तेज आंबा तळे पारधीये
जाळ मांडी हती तेमां आवीगयो. तेमां सिंहे
पोतानुं बळ हतुं तेटलुं सवळुं खरच कर्युं पण
छुटको थयो नहीं, पछी मोटे शब्दे करीनें आर
डवा मांड्युं ते सांभळतांवेंतज ते उंदर सिंह पा
से आव्यो अनें केहेवा लाग्यो, राजा भय पामीश
नहीं निश्चिंत रेहे एम कहीनें तेणे दांते करीनें जा
ळनी गांठो कातरी नांखीनें सिंहनें जाळमांथी छु
टो कर्यो.

सार

सार

छोटा छे तेमनुं पण छोटुं काम वखते म्हाना में हाथे थायछे, एटलामाटे जे आपणी सत्ता मां छे तेउपर स्नेहे करीनें दबाज राखवी. म्हाना नें हाथे पण उपकार थई सकेछे. वैभव छे ते सर्वदा सरखो चालतो नथी. एवी वात जो ख रीछे, तो पछी आपण सर्व लोकोसाथे सारे भा वे कां न चालीये. आपणी चालती वखतमां जो आपणे लोको उपर उपकार करी मेहेल्यो होय, तो लोक पण आपणी पडती वेळामां काममां आवे, सघळा न आवे पण तेमांनो को ई एकादो पण गुण जाणनारो नीकळेज, जे एक नी सहायताथी आपणां सर्व संकट भागे.

वात ८३

उंदर साथे सिंहोनुं लग्न

पछवाडेनी वातमां कहेलो सिंह, जाळमांथी छु टो थया पछी राजी थईनें उंदरनें केहेवा लाग्यो.

अरे

अरे तें ह्मनें छोटो उपकार कर्यो माटे हुं तारो उपकारी थयोछुं, हवे तारे जे जोईये ते माग; हुं आपीश. ते सांभळीनें उंदर फुल्यो अनें पोतानी योग्यता शुं मागवानी छे अनें शुं मागवाना नथी, ए विचार्या विनाज सिंहनें केहेछे, विनंती करुंछुं महाराज. जेमाटे तमे प्रसन्न थईनें गमे ते माग एम कहोछो, तो हुं मर्यादा मुकीनें मागुंछुं, जे तमारी कन्या ह्मनें आपो. ते शब्द काने पडतांज सिंहनें घणुं खोटुं लाग्युं, पण शुं करे वचनथी बंधायो एटला माटे कह्युं, जे आपी. एम कहीनें तेणे पोतानी कन्या उंदरनें आपवानें आणी, तेनें पोतानी जवानीनी धुनमां चालतां तेनो पग उंदरउपर पड्यो. एटले ते तत्काळ मरण पाम्यो.

सार.

आपणामां सारा नरसानो विचार नहोय तो हरएक वस्तुनी इछा करीनें आपण दुःखी थईये.

सारानरतानो विचार जेनें नथी, ते छोटो राजा होय तोपण ते पोताना आत्मानें सुखी करीसकतो नथी. ते राजा थईनें रांकना जेवुं दुःख भोगवेछे; अनें रांकछे, ते सारानरतानो विचार कर्याथी, इंद्रनी संपतीना सुखनें भोगवेछे. आ सारासार विचारनुं लक्षण एज, जे हुं कोण; म्हारी योग्यता शी; म्हारो निर्वाह केटलामां थायछे; इत्यादिक जोईनें जे पगलां मांडवां ते.

—o✻o—

वात ८४

ससलां अनें देडकां

कोई एक वखत, घणो वा फुंक्यो, तेथी सवळां झाड डोलवा लाग्यां, अनें भुंइउपरनां पांदडां उडवा लाग्यां, अनें धूळ उडवाथी दसेदिशाओ अंधाधुंध थईयो. ते जोईनें, एक वामां ससलां हतां ते, बिहीनें गभराईनें नाठां, ते थे

णे प्रथते वाडथी बाहेर नीकल्यां. आगळ जतां ते
उनें एक नदी आडी आवी, त्यारे ते दुःखी थई
नें केहेके अरे, हवे पुरं थयुं! जांहां जईये त्यां
हां आपणी पछवाडे विपत्तीज आवेछे; माटे आ
वा संकटमां काळ काहाडवो ते करतां, नदीमां
पडीनें जीव आपीये ते सारं. एवो सर्वेये निश्चय
कर्यो, अनें नदीनी तीरे गयां; त्यांहां देडकां बा
हेर नीकल्यां हतां तेमणे ससलांनें दीठां, एटले
ते पाणीमां डबकां मारीनें तळे जईनें बेठां. ते
जोईनें तेमांना एक ससलो, देडकां भणी हाथ
करीनें, बिजां ससलांनें केहेके. अरे, आ जुओ!
भय सर्वनी पछवाडे लाग्युं छे; आपण तेथी बिही
नें जीव आपीये, तेकरतां धीरज राखीनें जे दुः
ख आवे ते सहीनें संकटनें सांमा कां न रहीये?
ते सांभळीनें सघळां त्यांहांज उभां रह्यां. पछी
केटलीक वारे वा शांत थयो.

सार

केटलाक लोक, नाना प्रकारनां भय कल्पीनें, हाय हाय कयम थशे? शुं थशे? एवी चिंता करी नेंज रात अनें दाहाडो काहाडे छे. ते एम जा णे छे जे जेटलां दुःख छे ते सघळां आपणीज प छवाडे छे. बिजुं सघळुं विश्व सुखीछे, पण ते जेनें सुखी केहेछे तेमां दुःख जो ते जुए तो ते एम जा णे जे आपण छीये ते सारा छीये. परमेश्वरे पो तानी तरफथी सुख दुःख सरखां बेहेची आप्यांछे. ते आपणनें बत्तां ओछां लागेछे ए आपणं गांड पण.

वात ८५

देडकां अनें शियाळ

एक बळबोलो एवे नामे देडको हतो, ते ए क वखत तळावमांथी बाहेर नीकळीनें एक उंची जग्या उपर बेशीनें सर्व जनावरोनें छोटे स्वरे क

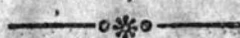
रीनें

रीनें संभळावेछे. हुं छोटो सारो वैद्य छुं, मन
मां आवे तेवो रोग होय तो तेनें हुं मटाडुं, ए
वुं बोलीनें ते पोतानुं जाणपणुं देखाडवा सारु कां
ईक शास्त्रनां वचन बरबडवा लाग्यो, जनावरो
थे तेनो अर्थ तो समज्यो नहीं पण एम जाण्युं जे.
आ कोई छोटो जाण वैद्य छे. पछी ते जे जे बो
लतो गयो ते ते सांभळीनें सर्वये माथां हलाव्यां.
तेमां एक शियाळ हतुं, तेनाथी ते सेहेवायुं नहीं,
त्यारे तेणे रीस चडावीनें देडकानें कह्युं, अरे ता
रुं जडवुं फुलेलुं छे, अनें तारुं सघळुं अंग डाघे भ
राथेलुं छे, माथाउपर कांई तेज दीसतुं नथी, ते मुं
केहेछे जे हुं बिजानो रोग काहाडीश, एनो तनें
लाज कम नथी आवतो.

सार

जेथी पोताना शरीरना रोग दूर थता नथी, ते
णे बिजाना शरीरना रोग दूर करवानी वातमां
पडवुं नहीं. जे बिजानें उपदेश करे तेनुं आचर

ण एवं जोईये जे ते बाबमां लोकोनें संदेह पडे ज नहीं, तोज तेनो उपदेश मान्य थाय, जे दोष बिजा लोकोंये मांखदेवो एवो आपण चार मा णसमां उपदेश करीये, ते दोष आपणामां न होय तोज ते उपदेश मान्यामां आवे, नहीं तो मश्कर री थाय.

वात ८६

कागडो जेणे मोरनां पी छां शरीरमां खोस्यां हतां

कोई एक कागडो हतो, तेना मनमां एवुं आ व्युं के हुं मोटो थाऊं, आपणी जात हलकीछे, माटे एनो संग राखवो नहीं. पछी तेणे कांई मो रनां पींछां एकठां कर्यां. ते पोतानी पांखोमां खोसीनें ते मोरनी मंडळीमां पेठो. तेमणे तेनें जोतांमांज ओळख्यो, पछी ते घणा एकठा थईनें प्रथम तेनें चांचोवती मारीमारीनें अदमुओ क

र्यो

धां, अनें तेनी पासेथी पींछां खुंची लिधां, पोता नी मंडळीमांथी काहाडी मेहेल्यो, एवी अवस्था थया पछी ते खेद पामीनें पाछो पोतानी जातमां पेसवानें गयो, तें वखत कागडाओनें एना पूर्व कर्मनी खबर हतीज, पछी तेमणे तेनें पासे उभो राख्यो नहीं, अनें तेमांनो एक तेनें छीः थुः करीनें केहेवा लाग्यो, अरे मूर्ख तनें परमेश्वरे जे जातीमां पेदा कर्योछे, तेनें तें छोडी नहोत तो आज तनें आ अपमान कां मळत.

सार

ईश्वरे आपणनें जे जातोमां जें ठेकाणे पेदा कर्या, तेनें खोटी मानीनें बिजानुं सारापणुं, छोटपणुं, आपणे ठेकाणे खेंची लेवा जईये, तो दुःखमां पडीये. आपणी बरोबरीवांळाना मनमां आपणाउपर कंटाळो आवे एवुं करे, ते पुरुष बेतरफनी भ्रष्ट थाय. परजातना छे ते तेनें तिरस्कार करीनें उपहास करेछे. अनें नातनो द्वेषी माटे नातना पण तेनो अंगीकार करता नथी.

बात

वात ८७

सिंह अनें पशु

कोई एक वखत सिंह, अनें केटलांक बिजां पशु एमनो एवो करार थयोछे जे, आपणे एक सत्तायें एक विचारे चालवुं, जे मळे ते बरोबर भाग करीनें वेहेची लेवुं. पछी एक दिवस सिंह, शियाळ, दीपडुं, अनें चितरो, ए चार जणे मळीनें एक हरण मार्युं. तेना शियाळे चार भाग कर्या. ते वखत सिंह आगळ आवीनें तेमांना एक भागउपर आंगळी धरीनें तेमनें केहेछे, अरे सांभळोको. आ भाग तो ऊं म्हारो कर जाणीनें लेउंछुं. आ बिजो भाग तो म्हारेज लेवो, आमाटे जे तमे जे पराक्रम कर्युं ते सघळुं म्हारा सामर्थ्यथी, पछी त्रिजा भाग सामुं जोईनें माथुं डोलावीनें केहेछे, आ भाग म्हारे एटला माटे लेवो जे तमे म्हारी रहीयत अनें ऊं तमारो राजा, माटे तमे म्हानें भक्तीये करीनें आपशोज.

हवे.

हवे आ केहो भावी तमे जाणोछो? आपणो समय हमणां भीडनो छे, माटे फोगनें माटे आपणी पासे कांई खावानुं छे नहीं, वास्ते ह्मारे आ जंगल करीनें संग्रह करीनें छोली छांडवो योग्यछे; कां जे आगळ जेनी भीड पडे तेनी तजवीज आग करी मेहेलवी एवी नीति छे. कां? जं कइंकं ए तमारा विचारमां आवेछे के नहीं. ना केहेशो तो तेनां ह्मारं कांई जतं नथी, पण तमारो नाश थशे ए मनमां समज जो.

सार

दुर्बळ अनें बळवान एमनो एको घणा दाहाडा सुधी पांधरो चालतो नथी, बळवान् छे ते प्रथमज एक वती वखत वचन आपेछे, पण वखत पडे तेनें वचन तोडतां वार लागती नथी. माटे तेमनी साथे योग करवो ए.प्रथम मूर्खाइ, अनें एक वार तेनी साथे योग कर्या पछी फसीनें ते ठगे, अनें कांहो कहीनें बिजा पासे मदकरी करावे ए तो अत्यंत मूर्खाई.

घात

वात ८८

दीपडुं अनें बगलुं

कोई एक दीपडे गाडरं मारीनें खाधुं, तेनुं हा
डकुं दीपडाना गळामां अटक्युं, तेनी पीडाये ते घे
लो थईनें बरका पाडतो थको अरण्यमां फरवा ला
ग्यो. तेनें जे जे प्राणी मळे तेनो ते प्रार्थना क
रे जे महाराज कृपा करीनें म्हारा गळा मांथी
आटक्युं हाडकुं काहाडशो तो हुं तमनें सारी बि
दाय आपीश. ते सांभळीनें एक बगलो बिदाय
ना लोभथी आगळ थयो, अनें प्रथम दीपडाना
हाथनुं वचन लिधुं, पछी तेणे दीपडाना गळामां
पोतानो लांबो डोक घालीनें हाडकुं बाहेर का
हाड्युं, पछी बिदाय मागवा लाग्यो ते वखत दी
पडुं आंख्यो काहाडीनें तेनें केहेछे, अरे म्हारा सर
खो मूर्ख म्हे त्रैलोक्यमां दीठो नहीं. अरे तारी
डोक म्हारा म्होमां हती अनें ते म्हें न करडो अ
नें तनें जीवतो मेहेल्यो, तोपण तुं राजी थयो
नहीं.

सार

सार

केटलाक नीच एवा होयछे. के तेनें सहाय थवामां बे दोष थायछे. एक तो ए जे जेनें सहाय थवुं योग्य नहीं तेनें सहाय थवुं. अनें बिजुं ए जे जेनी साथे संबंध करीनें आपण संकट पामीये. सारुं करनारनें नरतुं करवुं, ए दुष्टोनो जाति स्वभाव छे. एवाना हाथमांथी हांनी न थाय अनें छुट्या एटले घणुं मेळव्युं एम समजवुं.

—○✻○—

वात ८६

बे ठग अनें भाजी वेचनारो

कोई एक भाजी वेचनाराने दुकानें बे ठग गया. ते मांहेनें एके तेनी नजर चोरावीनें एक कोहोळानो कडको चोरीनें सोबतीनें आप्यो. ते सोबतीये पोताना जामामां संताड्यो. भाजी वेचनारो जोवा लाग्यो, तो कोहोळानो कडको न

हीं त्यारे भाजी वेचनारो तेनें केहेके, अरे तमे
ह्मारो कोहोळानो कडको चोर्यो ते झट काहा
डो, नहींतो तमारी शोभा रेहेशे नहीं. ते वख
त जेणे चोरी करी हती ते केहेछे, अरे ऊं स
म खाऊंछं, जे तारो कोहोळानो कडको ह्मारी
पासे हशे तो ह्मारं नसंतान जशे. जेणे संताड्यो
हतो ते केहेछे, भाई जो ह्में तमारो कोहोळा
नो कडको चोर्यो होय, तो सघळा लोकोनुं पा
प ह्मारे माथे. ते सांभळीनें भाजी वेचनारो के
हेके, अरे ऊं तमारा बोलवानो अभिप्राय सम
ज्यो, तो तमे बे जणमां एक जणो चोरके, अनें त
मे बेजणा लुचा छो, एमां कांई ह्मनें संशय नथी.

सार

माणसनुं वचन सम सरखुं, तेमां भलो जेम स
मनें माने छे. तेम वचननें माने छे. अनें जुठो
समनें मानतो नथी, ते वचननें पण मानतो नथी.
माटे चोर, ठग, जुठो, ए सघळा एक माळाना

मणका

मणका छे, एमना समउपर विश्वास राखवो न
हीं, केटलाएक जुठा एवा होयछे जे, ते जुठुं बो
लीनें पोतानें जुठामां गणता नथी. ते सघळा पा
श्चामां पापछे एवुं जाणीनें जो जुठा सम खावा
पडे तो एवा खायछे, के जेमां बे अर्थ जे तरफ लगा
डीये ते तरफ लगावी सकाय, एवो जे होय तेनें तो
महापापी केहेवो. शामाटे जे जेना इछा मात्र
थी ब्रह्मांड पेदा थायछे, अनें लीन थायछे. अनें
जे मनना साक्षी, एवा परमेश्वरनो आगळपण य
थाथ शब्द केहेवामां जे चुकतो नथी.

—∞✻∞—

वात ६०

माळी अनें कुतरो

एक माळीनो कुतरो वाडीमांनो वावनें कांठे
कुदतो हतो. ते वावमां पड्यो, अनें आरडवा
लाग्यो, ते सांभळीनें माळी दोडतो आव्यो, अनें

तेनें

तेनें काहाडवानें वावमां हाथ घालतांवेतज कु तरे तेनो आंगळीथोये बचकुं भर्युं. त्यारे तेनें माळी रीस चडावीनें केहेछे. अरे दुष्ट, तनें जी वाडवानो जे हाथ, जे हाथे आज सुधी तारुं भ रण पोषण कर्युं. ते म्हारा हाथनेंज तें बचकुं भर्युं, त्यारे हवे तुं मर, तज सरखा अपकारी जी व वंचवा कामना नहीं. एवुं कहीनें ते कुतरा नें वावमां तेवोज बुडतो नांखोनें चालतो थयो.

सार

जे कृतघ्न छे ते करेला उपकारनें व्यर्थ मानी नें उळटो आपणनें अपकार करेछे. ए माटे जे परोपकारी पुरुष छे, तेमणे जो कोईनें उपकार करवो होय तो पात्र जोईनें करवो. दुष्टनें क र्यो होय तो ते व्यर्थ जाय, अनें आपणी हानी अनें जगतमां हासी मात्र थाय.

वात ९१

मेहेताजी अनें नीसाळीयो

कोई एक नीसाळमांनो छोकरो, शीमळानुं लाकडुं कमरे बांधीनें नदीमां तरवुं शीखतो हतो, एक दाहाडो तेना मनमां एवुं आव्युं जे हवे आपणनें तरतां आवडयुं, हवे लाकडानुं शुं काम छे, एवुं जाणीनें तेणे ते लाकडुं नदीनें किनारे मेहेलीनें नदीमां तरवा पड्यो, ते प्रवाहना जोरथी उंडा पाणीमां गयो, अनें गळकां खावा लाग्यो, त्यांहां दैवयोगथी एक झाडनुं डाळुं नदीमां लटकतुं हतुं ते ठेकाणे ते तणातो आव्यो. अनें ते डाळुं झटकरीनें झालीनें बुडुंछुं रे बुडुंछुं रे एम कहीनें तेणें बुमो पाडवा मांडी छे, ते समयमां तेनो मेहेताजी नदीनें कांठे सहज आव्यो हतो, तेनें काने ते दीन शब्द पड्यो. ते आघो जईनें जुएछे तो नीसाळीयो महासंकटमां नजरे पड्यो. त्यारे तेणे ते लाकडुं नीसाळीया भणी नांख्युं ते झालीनें ते कांठे आव्यो. ते वखत मेहेताजीये तेनें आ उप

देश

देश कर्यो. अरे हजु तारे आगळ आ संसार रू पी नदीतरवी छे, तुं स्वतंत्र थवा जेवो हजु थयो नथी, माटे ताराथी जे मोटां होय तेमनां वच न नदीमां तरवाना लाकडा सरखां मानीनें ते प्र माणे चालतो जा.

सार

केटलाक पुरुष एवा अभिमानी होयछे जे ह जार तरफथी दुःख सेहे पण बिजानी बुद्धि लेईनें ते प्रमाणे चालुं एम तेना मनमां आवतुं नथी. आ सं सारसमुद्रमां रेहेवुं घणुं कठण छे, अहींयां एवो कोई पुरुष देखातो नथी के जेनें बिजानी सहायता न जोईये. तेमांपण जे जवान छे, जेनें सृष्टी नी रीत हजु सारी पेठे समजणमां आवी नथी, तेमनें तो सर्वथा पोतानी बुद्धीये चालवुं नहीं.

वात ६२

कुकडो अनें रत्न

एक जवान कुकडो बे कुकडीयोनें साथे लेई नें उकरडो खोतरतो हतो. तेमांथी जे सारी वस्तु नीकळे ते कुकडीयोनें आपीनें तेनें रीझवतो हतो. तेमांथी अचानक एक रत्न तेनी नजरे पड्युं, तेनी कांतीथी आ रत्न छे एवुं तेणे जाण्युं. पण एनो उपभोग काम करीये ते तेनें खबर नहीं, पछी तेणे पोतानी मूर्खाई ढांकवा सारु ते रत्ननुं उपहास करवा मांड्युं, ते पांख उघाडीनें डोक हलावीनें छाती बांकुं करीनें तेनें केहेछे, अरे तुं सारुं छे खरुं, पण तनें शुं करीये, म्हारी बुद्धीये तो तमें सघळां बही सृष्टीमांनां रत्न मळीनें एक ज्वारना दाणानी बराबरी करी सकनार नहीं एवुं आवे छे.

सार

दैव योगथी विद्या प्राप्त थयी, सारुं नरतुं नीतीनी अनीती ए समजवा लाग्या, पण जेनें तेनो अनु

भव

भध करमां आवश्यो नहीं, त्यारें तें पुरुषनें ते स धळुं केवुं केहेवाय, जेवुं कुकडानें रत्न, पछी एवा जे पंडित मूर्ख छे ते पोतानुं मूर्खपणुं ढांकवा सारु विद्यादिकनुं उपहास करीनें पोतानें मने तेवुं आचरण करवा मांडेछे, अनें केहेछे जे तरत फळ आपे एवी वातो रेहेवा देईनें विद्यादिक गुणनें शुं करीये, एवुं कहीनें तें विद्वान् थईनें हलका काम करवा मांडेछे.

वात ९३

दीपडुं अनें बकरुं न्हांनुं

कोई एक दिवस तडकाने तापे करीनें एक बकरीना बच्चानें घणी तरश लागी, त्यारे ते एक वेहेळा उपर पाणी पीवानें गयुं. त्यांहां उपली तरफ दीपडुं पाणी पीतुं हतुं, तेनें जोईनें ते हेठली तरफ पीवा लाग्युं, ते दीपडानी नजरे पडतांज तेना मनमां आव्युं जे, कांई निमित्तथी कळह करीनें ऊं एनें मारी खाऊं, पछी ते दीपडु ते बच्चा

में कीहेछे, अरे तें आ पाणी डोहोळ्युं हवे ऊं ह्या री तरश कम मटाडुं, तारे पाणी डोहोळवानुं शुं काम हतुं, तें उतावळुं केहे, नहीतो जीव से हेलीनें तारे जवुं पडशे, बच्चुं बचारुं घभरायुं अनें नमीनें बोलवा लाग्युं. दीपडा काका तमे को होछो ए संभवेज कम, तमारी तरफथी पाणी व हीनें आवेछे ते ऊं पीऊंछुं, एवुंछे तोपण ह्यारुं डोहोळेलुं पाणी तमारी तरफ अवळुं कम चढ्युं. दीपडुं बोल्युं, ते हो, पण तुं लुचुंछे, तुं आजथो छ महीना उपर ह्यारी पुठे ह्यानें गाळो देतुं हतुं एवुं ह्यो सांभळ्युं छे. बच्चुं बोल्युं हरि हरि ए वात कम संभवे, ह्यानें जन्म्यांज अंण महीना थया नथी, तो ऊं छ मुहिना उपर तमनें गाळो कम देउं. दीपडुं त्यांहां पण बंध थयुं, पछी घणी रीस चडावीनें आंखो काहाडीनें हाथ पग पछाडतुं बचा पासे आव्युं अनें दांत पीशीनें केहेछे, अरे रांडना गाळो तें नहीं दीधी होय तो तारे बापे दीधी हशे पण ते सघळुं एकज, एम कहीनें तेणे ते अनाथनो जीव लीधो.

सार

सार

जे हळीयो अनें घामकी छे तेनो चागळ, चा पणा खरापणानें भरुंसे दुर्बळनें रेहेवुं नहीं.

—○※○—

वात ९४

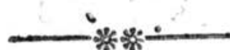
कुकडी अनें चकली

एक कुकडीये उकरडो खोतरतां सापनां इंडां दीठां, ते उछेरवा माटे दयायेकरीनें कुकडी इंडां उपर बेठी, ते जोईनें तेनी पासे एक चकली आवी ते रीस चडावीनें तेनें केहेछे, अरे तनें शुं कहीये, तुं आवा दुष्ट जीव उपर दया करछ पण हुं तनें कहुंछुं ते खरुं जाणजे जे आ सापनां बच्चां इंडा मांहेथी बाहेर नीकळशे एटले पेहेलां ताराज प्राण लेशे.

सार

सार

दुष्टनें इज्ज देवी तेनाउपर दया करवी ए आपणो नाश करे, माटे जे जाते दुष्ट होय ते उपर गमे तेटलो उपकार करो पण ते पोताना स्वभावनें मेल्हेसनार नहीं.

वात ९५

गोवाळीयो अनें खंडेराव

कोई एक गोवळीयानी वाछडी अरण्यमां खोवायी, त्यारे गोवाळीये तेनो घणो शोध कर्यो, पण जडी नहीं; त्यारे तेणे खंडेरावनें मानता मानी, हे देव, जो तुं वाछडीना चोरनें म्हारी नजरे पाडीश, तो ऊं तनें बकरुं चडावीश. एवुं मानीनें लगार आगळ गयो एटले, झाडीमां एक वाघ वाछडीनें मारीनें खातो हतो, तेनें गोवाळीये दीठो, ते वखत भयथी गोवाळीयाना गळा नरम

थया; अनें थरथर कांपवा लाग्यो. पछी पारीनें खंडेरावनें मानता मानवा लाग्यो, हे महाराज, चोर नजरे पडे माटे मैं तमनें बकरूं चडाववं मान्यं हतं, ते तो तारुं सही थयुं; पण हवे मनें आ वाघना हाथमांथी जो छोडावीश तो ऊं तनें एक सुरळी चडावीश.

सार

जे अज्ञानी छे, ते मनमां एवं समजे छे जे, लांच माटे परमेश्वर आपणुं कह्युं काम करशे; जेवं अज्ञान लोकरांनें छे जे, खावासारू मा आपणुं कह्युं करशे. डाहाया छें ते एवी मानताज करता नथी, जे परमेश्वरे आपणनें पेदाकर्या, ते उपरं विश्वास राखीनें, तेणे जे भोगवानं लख्युं छे ते भोगवीनें स्वस्थ रेहेछे. संकट वखत देवनी प्रार्थना करवी पडे तो, ते एवी करेछे जे हे परमेश्वर म्हारूं कल्याण अकल्याण सघळुं तुं जाणछ, अनें ऊं तारो छुं तनें जे सारं गमेते करजे.

वात ९६

शियाळ अनें गधेडो

कोई एक गधेडानें सिंहनुं चामडुं जडयुं, ते ओढीनें ते वनमां हींडवा लाग्यो. तेनें देखे एटले सघळां जनावर बिहीनें नाशी जाय, ए प्रमाणे ते णे केटलाक दाहाडा सुधी घोळ घालीनें वनच रोनें ठग्यां, एक दाहाडो तेनो अनें शियाळनो स मागम थयो, त्यारे शियाळनें बिहीवरावा माटे गधेडो तेनी उपर झोटा आवेशेकरीनें चाल्यो, अ नें सिंहना सरखो शब्द काहाडवा लाग्यो, पण तेवो क्यम नीकळे? नीकळ्यो नहीं, ते वखत शिया ळ तेनें केहेके, अरे मामा हवे एटलुं पुरुं करो, जो तमे एटली जीभ बंध राखी होत तो, हुंपण तमनें सिंह जाणत पण तमारा भुंकवाथी तमे कोणछो ते हुं पक्कुं जाणुं.

सार

सार

झाडनी परिक्षा जेम पांदडा उपरथी थायछे, त्यम मनुष्यनी परिक्षा बोलवाथी थायछे, जे मनुष्यना परिक्षा करवानी होय तेनें बोलावी जोईये एटले ते पोताना योग्यता पोतानेज मुखे करीनें जेवी केहेछे, तेवी बिजांथी केहेवाती नथी. माटे जे पुरुषना मनमां पोतानी मूर्खता लोकोनें जणवी न होय तो, तेनें जीभ बंध राख्यामां केटलुं सारुं छे ते जुओ, पण एवी सेहेली युक्ती छे तो पण मूर्खोथी बोल्याविना रेहेवातुं नथी. छीछरी नदीनो खळखळाट घणो, अधुरो घडो शब्द करे, त्यम जेमां समजण ओछी, ते कोई वातनो सिद्धांत झट करीनें बोली जायछे, एटले लुगडां, घरेणुं वाकली, ए उपरथी तेना छोकरपणानो संदेह पड्यो होयछे, तेनो झट करीनें निःसंशय थईनें तेनो मूर्खता उघाडी थायछे.

 वात

वात ९७

देडकांये राजा करवानें विष्णुनी प्रार्थना करीहती

एक सरोवरनां सघळां देडकां एकठां थईनें तेमणे विचार कर्यो, जे आपण ज्यांहांत्यहां फरतां फरीये छीये, मनमां आवे ते करीये छीये, ए ठीक नहीं. आपणा माथाउपर कोई पण धणी जोईये, जेना भयथी सर्व पोतपोतानी मर्यादाथी रे हे. पछी ते देडकांये राजा करवा माटे विष्णु नी प्रार्थना करी, ते सांभळीनें विष्णुनें हसवुं आ व्युं, अनें आ ल्यो तमारो राजा, एम कहीनें तेणे आकाशनांथी एक लाकडुं नांख्युं. ते पाणी उप र अथडातांज मोटो शब्द थईनें पाणी उछल्युं, तेथी देडकां घणां बिहीनां अनें ते लाकडा पासे जाय नहीं. पछी केटलीक वारे लाकडुं स्थिर थ युं त्यारे ते हालतुं चालतुं नथी एवुं जोईनें हळु वे हळुवे तेनीपासे गयां. ते उपर चडीनें बेठां अ

नें तेनी साथे रमवा लाग्यां, पछी तेमना मनमां एवुं आव्युं जे आ राजामां कांई जीव नथी माटे बिजो सारो शोभायमान मागवो, पछी तेमणे फरीथी विष्णुनी प्रार्थना करी त्यारे विष्णुये शाहामृग आप्यो, तेणे आवतां वेतज देडकांनें मारीनें खावानो आरंभ कर्यो, ते दुःख सेहेवायुं नहीं त्यारे, देडकांये गरुडनी प्रार्थना करी, जे विष्णुनें समजावीनें बिजो कोई सारो राजा मोकलो, नहीं तो पेहेला जेवा हता तेवा राखो. विष्णु गरुडनुं कह्युं सांभळीनें गरुडनें केहेके जे हवे कंइ ए करनार नहीं, प्रथम जे राजा आप्यो हतो ते एमना विचारमां आव्यो नहीं तो हवे तेमनुं कर्म तेमणे भोगववुं.

सार

ईश्वरे आपणनें जेवी स्थितीमां मेहेल्या तेनो अनादर करीनें नवुं इछीये नहीं, अनें जो इछ्युं तो पछी जेवुं आव्युं तेवुं भोगववुं ईश्वरनें दोष देवो नहीं. एक राजा विचारमां न आव्यो अनें बि

जानी

जानी इच्छा करीये, अनें आपण तेनें स्वाधीन थ
ईये, पछी ते दुष्ट नीकल्यो तो दोष कोनें माथे?

—००*००—

वात ९८

बे कुकडा

बे कुकडा एक उकरडाना धणी पणा सारु ल
ड्ता हता, तेमांनो एक हार्यो, ते माथीनें एक खु
णामां दबी रह्यो. अनें जे जीत्यो ते एक उंचे
ठेकाणे जईनें बेठो, अनें पांखो फडफडावीनें छो
टे खरे कुं जीत्योरे कुं जीत्यो, एम बोलवा ला
ग्यो, एटलामां त्यांहां पासेज झाड उपर गरुड प
क्षी भुख्यो टांपतो हतो, तेणे हळुवे रहीनें हेठे
झडप मारीनें ते कुकडानें उचकीनें लेई गयो. ते
जोईनें दबी रह्यो हतो ते कुकडो बाहेर नीकल्यो,
अनें बिजां कुकडांपासे जईनें पोतानुं पराक्रम व
खाणवा लाग्यो.

सार

जय अथवा पराजय थयो होयतो हर्ष अथवा खेद करवो ए मूर्खता. द्रव्यनी संपत्तीये करीनें उन्मत्त थईनें अभिमानथी फुलवुं, अथवा विपत्तीमां धैर्य मुकीनें केवळ दीन थवुं, ते पण तेज. माटे बे अवस्थामां जे मननें समान राखे ते मोटो, तेज ज्ञानी, ते समजेछे जे, सुख, दुःख, जय पराजय, ए आगळपाछळ मनुष्यनी पछवाडे वळग्यांज छे.

—०*०—

वात ६६.

शीतळवायु अनें सूर्य

एक दिवस शीतळ वायु अनें सूर्य ए बे जणाओनें वाद पड्यो, वायु केहे म्हारूं सामर्थ्य वत्तु, अनें सूर्य केहे म्हारूं सामर्थ्य वत्तु, एटलामां एक वटेमार्गु कामळो ओढीनें जतो हतो, तेनें

जोईनें

जोईनें बे जणाओये निश्चय काहाड्यो जे, जे आ वटेमार्गुना शरीरउपरथी कामळो वेगळो करे, तेनुं सामर्थ्य वधु; अनें ते थई, ते वखत शीतळ वायु आगळ दोड्यो अनें कामळो उडाडी नांखवा सारु झपाटे वेगेकरीनें वावा लाग्यो, त्यमत्यम, वटेमार्गुये ते कामळो घणो घणो शरीरें लपेट्यो; छेल्लेवारे वायु थाक्यो. पछी सूर्य आगळ थयो, तेणे प्रथम एवुं कर्युं जे आकाशमां जेटलां टाढां वादळां हतां तेटलां वेगळां करीनें टाढाडगें मटाडी, पछी हळुवे रहीनें पोताना उन्हा उन्हा किरण ते वटेमार्गुना शरीर उपर मुक्या, तेंणेकरीनें ते केटलीक वारे बफारेथी अकळाईनें तेणाथी ते कामळो सेहेवायो नहीं एवुं थयुं, त्यारे तेणे ते शरीर उपरनो कामळो काहाडीनें हेठे नांख्यो. अनें पासेनां झाडोमां जईनें छांयडे बेठो.

सार

ईश्वरे मनुष्य मात्रना स्वभावमां एवुं कांई मे
लेल्युं छे जे, जेणे करीनें आपणथी बिजानो बळा
त्कार सेहेवातो नथी, ते माटेज आपण बिजा
पासे एकादी वात अथवा काम करावबा सारु
जेटलो जेटलो बळात्कार करीये, तेटलो न करवा
नो आग्रह तेना हैइयामां दृढ करीये. कडवा
शब्द जेम हृदयने कठण करीनें हठीलुं करे छे, ते
म मीठा शब्द हृदयने कोमळ करीनें आपणुं क
ह्युं सांभळवासारु अनुकूळ करे छे. जेनें घणा दा
हाडाना अभ्यासथी एकादी वातनो खरो मळीष्ठ ग्र
ह थयो होय, ते वातनें आपण अकस्मात् आग्र
ह करीनें खोटी करवा मांडीये, तो ते प्राण आ
पीनें पण ते वात खरी करवानुं अभिमान राखे.
सारांश एटलो जे, शीतळ वायु सरखो जे विरोधी
उपचार ते मनुष्यने खमत खरो करवा सारु यो
जीये. अनें सूर्यना तडका सरखा उग्र नहीं.
अनें जीवाळ एवा उपचार युक्तीमी योज्या होय
तो ते आपणुं इच्छेलुं सिद्ध करे.

वात

वात १००

मा अनें दीपडुं

एक हठीलुं छोकरुं रात्रे रोईनें घणो कंकास करतुं हतुं, तेनें छानुं राखवा सारु तेना मायें घणां वानां कर्यां पण ते छानुं रेहे नहीं. छेलीवारे तेणीये छोकरानें कह्युं जे जो तुं छानुं नहीं रेहे तो तनें बारणे दीपडुं आव्युं छे तेनें आपीश, ते वखत बारणे दीपडुं खरेज आव्युं हतुं तेणे ते शब्द सांभळ्या, अनें तेणीये कह्युं ते करशे, एवो विश्वास राखीनें वाट जोतुं घणीवार सुधी उभुं रह्युं. छेलीवारे छोकरुं रोतां थाक्युं एटले उंघी गयुं अनें दीपडानें बचारानें भुख्यां अरण्यमां जवुं पड्युं. त्यांहां तेनें मारगमां एक शियाळ सामुं मळ्युं तेणे पुछ्युं, भाई तमारी शी खबर छे, आज तमारा पग उपडता खम नथी, दीपडुं उत्तर वाळे छे. भाई आमनी वात तो कांईं पुछीशज नहीं, हुं एवो घेलो जे एक स्त्रीनां केहेवा उपर विश्वास राखीनें भुखे मुओ.

सार

आ वातनो सार नरा बोलवा उपर विश्वास राखवो नहीं, एवोछे पण केटलाक ते मेहेली देईनें केवळ स्त्रीयोना बोलवा उपर लगावे छे, पण ते ठीक दीसतो नथी घणुक करीनें स्त्रीयो चंचळ होयछे, जे जेना बोलवामां ढंग नहीं पण केटलीक एवीयो होयछे, जे बोलेलुं वचन मिथ्या नज करे अनें स्त्रीयोमां एवो एके दुर्गुण देखातो नथी, जे ते पुरुषमां न होय, माटे आ वातनुं तात्पर्य एटलुंज दीसेछे, जे स्त्री हो अथवा पुरुष हो पण तेना नरा वचन उपर विश्वास राखवो नहीं, जे ते बोलेछे ते तेमनाथी थई सकशे. के नहीं एनो पण विचार राखवो.

—o✽o—

वात २०१

काचबो अनें गरुडपक्षि

एक काचबानें भूईं उपर चालतांचालतां कंटाळो आव्यो, अनें तेना मनमां एवो विचार आव्यो, जे आ

कामनां

काशमां जईनें सृष्टीनो चमत्कार केवो दीसेछे ते जोउं, पछी तेणे पक्षीयोनें कह्युं के जे ह्मनें आकाश मार्गे फेरवे अनें सृष्टीनां कौतुक देखाडे तेनें हुं जे ह्मनें पृथ्वीमां रत्ननी खाण्यो मालमछे, ते देखाडुं, गरुड पक्षीये ते हा कहीनें काचबानें आकाशमां लेई जईनें सृष्टीना चमत्कार सघळा देखाड्या, पछी काचबानें केहेवा लाग्यो, जे हवे तारी रत्ननी खाण्यो क्यांहां छे ते ह्मनें देखाड, ते वखत काचबो घेलानो वेश लेईनें बेठो, ते जोईनें गरुडनें रीस चढी अनें तेनें तेणे कुंळ ठेकाणे पोताना नख देईनें तत्काळ मारी नाख्यो.

सार

प्रतिज्ञा प्रमाणे करीये नहीं तो तेमां हानी छे, छोटा होय तेमनी प्रतिष्ठा जाय अनें जे मध्यमछे तेमनी तो प्रतिष्टा जाय, अनें दुःख पण थाय, अनें नरा जुठा बिजानें ठगवानें इछे, तेमनुं तो सर्वस्व जाय, अनें समय पडे प्राणनें पण धक्को लागे.

वात १०२

वननो देव अनें मार्गु

कोई एक वननो देव हतो, ते टाढाडना दिवसमां अरण्यमां फरतो हतो, तेनें एक वटेमार्गु मळ्यो, ते टाढाथे अदमुवो थयोछे एवो जोईनें वनदेवनें दया आवी, अनें तेनें तेणे कह्युं जे बावा आ पासेना पर्वतमां म्हारी गुफा छे, त्यांहां आवे तो ऊनारी टाढाडनें काहाडुं, पछी ते बेजणा गुफामां जईनें बेठा, त्याहां अगडी अळगावी हती तेना योगयो घणी ऊंफ थई हती, तो पण मार्गुनी आंगळीयो टाढाडे ठरी गयी हतीयो ते फुंकवा लाग्यो, वनदेवे तेनें पुछ्युं, तुं आम शामाटे करछ, ते बोल्यो हाथ टाहाडा थयाछे तेनें ऊंफ वळवा सारु, वनदेव मनुष्यमां फरनारो नहीं, तेणे मार्गुना टाढाडानें ऊन्हा करवानो गुण जोईनें आश्चर्य पाम्यो, अनें तेनें गुणी जाणीनें तेनी आगळ कांई कंद मूळ फळ इत्यादि शेकीनें फराळ करवा माटे मेल्यां, ते घणां ऊन्हां हतां माटे मार्गु तेनें पण

फुंकवा लाग्यो, त्यारे वनदेवे तेनें फरी पुछ्युं अरे तुं आनें पण शामाटे फुंकछ, ते बोल्यो कन्हांके ते टाहाडां करवा सारु, ते सांभळीनें वनदेवनें रीस चडी, अनें तेनें केहेवा लाग्यो, अरे तारा सरखो दुर्गुणी कोई नहीं, जे तुं एकज छोवती अम्हानें टाहाडुं अनें टाहाडानें ऊन्हुं करछ, एवा नारी साथे म्हारे संबंध जोईये नहीं, एम कहीनो ते मार्गुनां पांखोटां झालीनें तेनें गुफानें बाहेर नांखी दीधो.

सार

जे पुरुष एक मुखे निंदा अनें स्तुति ए विरुद्ध भाषण करेछे, तेनो सज्जने त्याग करवो ए योग्य छे, बिजा केटलाक छे ते पोतानुं काम करवा सारु जे सारुं लागे, अनें जे सांभळथी सांभळनाराना आशा वधे एवुं बोले, पछी काम थयुं एटले ते अ मुखे तेनें निराश करीनें मेहेले ए सारुं नहीं, ए दुर्गुणे छोटां छोटां माणस हलकापणुं पामी

नें फीकां पड्यांछे, माटे जे एवुं पण बोले अनें तेवुं पण बोले एवा पुरुष साथे जेम थोडो सह वास होय ते सारुं.

—∞✻∞—

वात १०२

टाल पडेलो ग्रिलेदार

कोइ एक ग्रिलेदारने माथे टाल पडीहती, ते पोतानी खोड ढांकवासारु टोपी घाले, एक दिवस ते मृगया रमवानें गयो हतो, त्यांहां अकस्मात् वायुना सपाटाथी माथाउपरथी टोपी उडानें हेठी पडी, ते वखत संघाथे बरोबरीना बिजा पुरुष केटलाक हता, ते तेनी मशकरी करवा लाग्या. ते जोईनें ग्रिलेदार पण ह्मोटे शब्दे हास्य करवा लाग्यो. अनें केहेछे जे अरे ह्मारा जन्मना हता ते ह्मारे माथे न रह्या, पछी घालेलो टोपीये क्यान रेहेवाये.

बार

सार

लडाई खोर माणस बिजानें अनें पेतानें सुख दायक थता नथी, खोड वनानुं कांई माणस नथी, पण सर्वदा लडाईनुं कारण खोळे, अथवा लोको नां छिद्र जोईनें बिजानें दूषण दे, एवी जेनें खोड छे ते माणस कोईनें गमे नहीं, ए एक दुर्गुणथी तेना सघळा बिजा गुण लोपायछे, ए माटे जे पुरुष पोतानुं चित्त स्वस्थ राखवानें इछेछे, अनें जेना मनमां एवुंछे जे लोकोये आपणाउपर स्नेह राखवो, तो तेणे कळह करवानं कारण खोळवुं नहीं, अनें तेवुं नजरे पड्युं तो तेनें ढांकवुं, अथवा ढंकाय एवुं न होय ते हथासां काहाडी नां खवुं, केटलाकनी एवी टेव होयछे, जे बिजानी खोड होय ते केहेवी, पछी ते जेम जेम संताप पामे, तेम तेम ते केहेनारो आनंद पामे, अनें तेनें वत्त वत्त केहेतो जाय जे जेणे करीनें तेनें घणो संताप थाय, एवा दुष्ट अंतःकरण वाळा पुरुषोनां छळो भागवानो उपाय एज छे जे आपण

बीजीये

खीजीये नहीं अनें तेनुं बोलवुं कौतुक मां गणीनें हसवामां काहाडी नांखीये, अनें वखत उपर एवुं पण करीये जे बिजो आपणनुं उपहास्य करे ते पेहेलां आपणज आपणुं करीयें.

—०※०—

वात १०४

मोर अनें बगलो

एक वखत मोरें बगलानें जोईनें पोतानां पींछां उंचां कर्यां; अनें आ कोई तुछ जीवछे, एवुं मनमां आणीनें, तेनी आगळ पोतानां सोनेरी रंगनां पीछांनी शोभा देखाडवा मांडी. बगलो ते जोईनें तेनो गर्व उतारवासारु केहेछे, अरे, जो तारां पीछां उपरथीज छोटापणुं प्रमाण छे, तो तारी मोरनी जात छोटी खरी; पण हुं एम जाणुं छुं जे, भुंई उपर चालीनें छोकरांनी रमत रमीये, ते करतां, आकाशमां फरवानें जे समर्थ थाय, तेमां छोटापणुं वत्तुं छे.

सार

आपणमां एकादो गुण होय, ते बिजामां न हो
य माटे आपण तेनें तुछ गणीये जो, तो बिजा
मां जे गुण छे ते आपणमां नथी माटे, ते पण आ
पणनें तुछ कां न गणे? सर्व गुण संपन्न कोई हो
ता नथी; माटे कोई कोईनें हलका लेखामां ग
णे ए मूर्खनी समजण. उपर कहेली वातमां मो
रे पोतानें बाहेरनी शोभा उपरथी छोटापणुं मा
न्युं; पण डाहाया छे ते बाहेरनी शोभानें लेखा
मां गणता नथी. जे छोकरां, जे अज्ञानी लोक
छे, तेमनें मात्र बाहेरनो रंग मोह पमाडी सके
छे; पण डाहाया छे ते मांहेमा गुणउपरथी पुरु
षनुं मूल करेछे. जे पुरुषनां अंतःकरणमां सद्वा
सना; मेळाप पणु छे; एवा पुरुषोनें ते छो
टा केहेछे. शालजोडी, जरीनां लुगडां, रत्ननां घ
रेणां, एमां जो कांई छोटाई होशे तो, तेमां
ते वस्तूना बारनारानें शोभाछे. पण शरीर उपर
पेहेरनारनें शुं छे? केहेवानुं तात्पर्य एटलुंज के,

जे पुरुष शालजोडी आदि लेईनें बदलुना थोगथी पोतानी तरफ छोटापणुं खेंची लेछे ते आपण नें ठगेछे एम समजवुं.

—०*०—

वात १०५

बे वटेमार्गु अनें रींछ

कोई बे पुरुष परदेश जवानें नीकल्या, तेमणे परस्परस वचन लिधां के, मार्गमां जो कांई दुःख अथवा संकट पडे तो, एक एकनें मेहेलीनें जवुं नहीं. पछी, ते एक वनमां थईनें जता हता एटलामां, एक रींछ तेमना उपर दोडतुं आव्युं; ते वखत तेमांनो एक जण, पातळा शरीरनो चपळ हतो, ते झट करीनें नाशीनें झाड उपर चढी गयो: बिजो भारे शरीरनो हतो, तेनाथी नसायुं नहीं, त्यारे ते पोतानो श्वास बंध करीनें भुंई उपर अचेतन थईनें सुतो. रींछे तेनीपांसे आवीनें

तेनां

तेना कान आगळ सुंघीनें जोयुं, अनें आ मरेलुं मडदुं के एवुं जाणीनें, कांई उपद्रव कर्या विना ते पाछुं गयुं. रींछ गया पछी, झाडउपरनो ते हे ठे उतरीनें तेनो पासे हसतो हसतो आवीनें पु छेछे, भाई, ते रींछ तनें शुं कह्युं? कें झाडउपर थी जोतो हतो जे, ते तारा कानमां पेशीनें कांई के हेतो हतो. तेणे उत्तर कर्यो जे, रींछे मनें ए कह्युं जे तजसरखा लुच्चाना वचनउपर आज प छी विश्वास राखीश नहीं.

सार

आपणनें अगत्य न होय त्यारे लोक घणी ममता देखाडेछे, अनें मनसानां वचन बोलेछे; पण तेमां आपदानी वखतमां कामभां आवनार एवो तो म ळवो घणो कठण छे. माटे जे लोकनी रीतीनें जाणेछे ते पुरुष, एवा बोलवाउपर विश्वास रा खता नथी. बोलनारे मिथ्या बोलवुं नहीं, अनें सांभळनारे ते उपर विश्वास राखवो नहीं; कांके तेमां बे जणाओनें दुःख छे.

वात १०६

करडकणो कुतरो

कोई एक मनुष्यनो पासे कुत्तो हतो, ते लोकोना उपर दोडी दोडीनें जेनें तेनें करडतो हतो, माटे तेना धणीये तेना गळामां एक डेहेरो बांध्यो. तेथी ते कुतरो छोटी प्रतिष्ठा जाणीनें, पासेनां बिजां कुतरांनो तिरस्कार करवा लाग्यो; अनें तेमनें पोतानी पासे उभा रेहेवादे नहीं एवो थयो; त्यारे ते मांहेनो एक ट्टद्ध कुतरो हतो, तेणे तेनें कह्युं, अरे भाई, तुं आ गळामांनो वस्तु पाम्योछे ए उपरथी, तारा आत्मानें छोटो गणतो होय, तो गण, पण, जेणे आ वस्तु तारा गळामां बांधीछे, तेणे आ प्रतिष्ठानो निशानी एवुं जाणीनें बांधी नथी, तो अप्रतिष्ठानी निशानी जाणीनें बांधीछे.

सार

सार

केटलाक थोडीला लोक एवा अभिमानी, अ
नें ओछी समजणना होयछे. जे, तेमणे जाणे
लो एकादी टेव तेमनामां ईश्वरे मेहेली होयछे,
तेनो ते पोताना मनमां आवे एवो अर्थ करीनें,
पोतानें घणों डाह्यो एवुं मानेछे. जेनें चार म
नुष्यमां सारुं बोलतां आवडतुं नथी, जेनुं बोलवुं
सांभळीनें लोक हसेछे, तेनो अभिप्राय ते एवो
जाणेछे जे, म्हारी बुद्धी घणीछे, एको वारेज अने
क कल्पनाओ सुजेछे, माटे आवुं थायछे. वळी
मूर्ख जाणीनें अथवा सारी शिक्षा नहीं माटे कंटा
ळो आणीनें लोक तेनो मेळाप करता नथी; त्या
रे तेनो अभिप्राय ते एवो आणेछे जे, म्हारुं तेज
सहेवातुं नथी माटे, म्हारी पासे कोई आवतुं न
थी. तेमाटे एवा जे छे ते लगार विचार करीनें
जोशे तो तेथी तेमनुं घणुंज काम थशे.

वात १०७

मस्तान बोकडो

एक मस्तान बोकडो स्वछंद फरतो हतो. एक दाहाडो ते बळदनें हळे जोडेलो देखीनें, तेनें कहेछे; अरे, तुं मारा धणीनेंवास्ते खांधउपर धुसरुं लेईनें, आठे पोहोर हळ खेडछ, एउपरथी मुजनें एवुं सुजेछे जे, तुं कोई अपराधी हलको प्राणी छे; तनें पराधीनपणुंज सारुं लागेछे; नहीं तो तुं एवुं करे नहीं. जो हुं केवो दाहाडा काहाडुंछु ते; हुं म्हारा मनमां आवे त्यांहां जाउंछु, घी मळ छायामां बेसुंछुं; कुदुंछुं; नाचुंछुं; बरांडुंछुं; तरष लागेछे त्यारे निर्मळ झरणनां पाणी पीउंछुं; अनें तनें खाहं पाणीपण मळवानो संदेह. बळद ते सांभळीनें नीचे डोकें छानोमानो पोतानुं काम करवा लाग्यो. पछी थोडा दाहाडामांज, ते गामनी देवीनी यात्रा आवी, ते दाहाडे, बोकडाने धणीये बोकडाना गळामां फुलना हार घालीनें तेनें

शणगारीनें

मणणारीनें देवीनें बळीदान आपवा साह आण्यो, अनें तेना गळाउपर पाळी मेहेलीछे; तेवखत, त्यां ह्यां ते बळद आवीनें तेना कांनमां केहेछे, अरे मूर्ख, तारा स्वछंद पणानो अंत केवा थयो ? दी ठोनां? तनें आजसुधी जीवतो मेहेल्यो हतो ते एटला साह हो. तो तुं हवे म्हनें केहे, जे तारी अवस्था सारी के म्हारी.

सार

कोई विपत्तीमां होय तेमें मेहेणां देवां, ए जे नीच, मूर्ख उन्मत, तेनुं काम. आ काळचक्र सदा फरतुं छे; कोई वखत आनी विपत्ती तेनें आवे, अनें तेनी संपत्ती आनें जाय. अनें बिजुं पण आ वातमां जणाव्युं जे, जे स्वछंद फरेछे, मनमां आवे ते करेछे, तेमनो परिणाम खोटोज थायछे. अनें जे उद्योगी छे, ते पोताना उद्योगनुं फळ भोगवीनें सुखी थायछे. जे निरुद्योगी, निरंकुश पुरुषछे, तेओनो निर्वाह थतो नथी; पछी ते लोकोने ठगवा मांडेछे; बळात्कार करेछे; चोरीयो करेछे. एवां एवां

कर्म करीनें अच्छो वैभव भोगवीयेछीये एम कही नें; ते ग्रहस्थ लोकोनें हसेछे तो हसो, ते तेमना स रखुं करता नथी, अनें पोतानो मेहेनतनुं जे मळे तेटलो उपरज प्रसन्न थईनें रेहेछे; पण चोर, लु च्चा, ठग, जडा, एमना कपाळमां छेली वारे बंधो खानुं, अथवा छळी. माटे एवो तेमनो परिणाम जोईनें, उद्योगी पुरुषनें पोतानी स्थिती सारी जा णेज, बिजुं जे स्वतंत्र छे ते, नकामा माटे व्यसन क रे ऐटले तेमना खावामां पीवामां बिजा व्यवहा रमां कांई बंध रेहेतो नथी; तेणे करीनें तेमनुं अकाळ मृत्युपण थायछे.

——✻✻——

वात १०८

चिचो अनें शियाळ

एक वखत चीत्ताना मनमां एवुं आव्युं जे, म्हा रा शरीर उपरनां विचित्र अनें सुंदर टपकां जो तांमां, देखाउडामां म्हारी बरोबरी सिंह पण क

री सकनार नहीं, तो बिजानी शी वात? पछी ते पशु मावनो तिरस्कार करवा लाग्यो. तेनें शि याळ केहेछे, भाई, तुं घणुं सुकछ; तो जे कहुं ते सहज मान जे, जे मांहेला सद्गुणरूपी भूषण व गा, बाहेरना भूषणनें सह्यके ते, भूषण केहेवा नथी.

सार

जे सुंदर छै, ते, हुं सुंदर छुं एवो गर्व न करे, तो तेनुं सुंदरपणुं तेनें घणी शोभानें आपे, गुणव ती अनें सुंदर एवीज स्त्रीनी कीर्त्ति वधेछे.

वात १०६

बलाडो अनें शियाळ

एक वखत बलाडो अनें शियाळ ए बे जणा, अरण्यमां एक झाडनें तळे, राजकारस्थाननो वा तो करता बेठा हता; त्यांहां शियाळ बोल्युं, बला

डाजी,

काजी, कदाचित् अहींयां आपणाउपर कांई ह्मो
टुं कष्ट आवे तो, हुं तो ह्मारा देहनें हजार प्रका
रे करीनें नभावी लेउं, पण तारुं ह्मनें घणुं कठण
दीसेछे. बलाडो बोल्यो, भाई, हुं एक युक्तीमाच प
क्की आणुंछुं, तेटली जो चुकुं तो पक्की ह्मारी गती
नंही. शियाळ बोल्युं, तो भाई, तारी ह्मनें घणी चीं
ताछे, तनें एक बे युक्तीयो हुंपण शीखवत, पण
जाणछ आजनो काळ एवोछे जे जेनें माथे पड्युं
ते तेनुं भोगवे. वारु तो हवे राम राम, हुं तो
जाउंछुं. एटलुं कहीनें ते जवानें नीकळ्युं एट
लामां, पछवाडेथी हांहां केहेतो पारधी कुतरां
नें लेईनें आव्यो. ते वखत बलाडानें झाडउपर
चढीजवानी युक्ति सारी आवडती हती, तेकरी
नें तेणे पोतानो जीव बंचाव्यो. अनें शियाळनें
हजार युक्तीयोमांथी ते वखत एके काममां न
आवी. अनें ते घबराईनें ते चारपांच डगलां
दोड्युं एटलामां धाईनें कुतरांये तेनें पकड्युं.

बार

सार.

बिजा करतां घ्मारुं डाह्यापण वर्त्तेछे, एवं जाणीनें जे शेखी करे, ते घणुं करीनें जातनो मूर्ख होय. बुद्धिमाने पोतानी बुद्धीनो प्रसंग पडे त्या रे अनुभव लेवो, पण लोको आगळ बडाई हांकवी नहीं. एकज बुद्धि पण ते जेनें समय पडे सुजे तो तेनें तेणेकरीनें जे तरवानो उपाय थाय ते हजार बुद्धीना धणीनें थनार नहीं, ते विचार करतां करतां बंध थईनें, छेलीवारे फसे, तेम एकज विद्या पण ते सारी आवडती होय अनें समय पडे सांभरती होय तो, ते कामनी; घणी विद्याओ आवडतीयो होय पणं समय पडे ते मांनी एके उपयोग मां आवती नथी, त्यारे तेथी दुःखमात्र थाय.

—∞✻∞—

वात ११०

बाज अनें बुलबुल

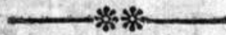
एक बुलबुल एवे नामे पक्षी तमालना वृक्षउपर बेशीनें, सुस्वरे गान करतो हतो; तेणेकरीनें सघळुं अरण्य नादयुक्त थयुं. ते शब्द सांभ

ळीने,

क्षीनें, त्यांहां पासेज एक भुख्यो बाज फरतो ह
तो, तेणे ते पक्षीउपर झडप मारीनें तेनें पगना
नखोमां भरावीनें लेई गयो, पछी तेनें खावानो उद्यो
ग करेछे, एटलामां ते पक्षी तेनें केहेछे, रेरे, म्हारा
उपर दयाकर; आ दुष्ट कर्म करवुं तनें योग्य न
थी; जो म्हें कांई तारो अन्याय कर्यो नथी; अ
नें म्हनें खाईनें तारा पेटमां एक कोळीयो पण
पुरो आवनार नथी. माटे कोई एकाद छोटा
पक्षीनें मार, जे, तेमां तारूं पेटपण भराशे, अ
नें कीर्तिपण थशे. म्हनें गरीबनें जवादे. बाज ते
नें केहेछे, हा हा बापा, तारे गमे तेटलुं केहे;
पण हुं आज सघळा दिवसनो भुख्योछुं, अनें तुं
दैव योगथी म्हारा हाथमां आव्योछे, ते तुं केहे
छे जे म्हनें मेहेलीदे, अनें बिजा कोई छोटा प
क्षीनें मार! पण जो तेवुं करूं तो लोक मूर्ख को
नें केहेशे वारु?

सार

उद्योगी पुरुषछे ते वत्ता थोडा लाभ सामुं जो
ता नथी; जे ज्ञपाटामां आव्युं तेनो अंगीकार क
रेछे. काळनी गती जणायाजां आवती नथी; ह
जार प्रकारनां विघ्न आवीनें वचे पडेछे; मनुष्यो
नी बुद्धि चंचळ; देह क्षणभंगुर; एवुं जोईनें हाथ
मां आव्यो लाभ मुकीनें अप्रस्तुत उपर भरुंसो रा
खेछे ते मूर्ख अंतें पश्चात्ताप पामेछे.

वात १११

बांडो शियाळ

एक शियाळ लोहोडाना पांजरामां पुंछडुं भरा
ईनें अटक्यो, ते ते तोडीनें नाठो; अनें मनमां घ
णो राजी थयो जे, जीव जवानो समय हतो ते
पुंछडुं गयेथी मट्यो. पछी ते पोताना मंडळनां ज
वा लाग्यो, ते वखत, ते बांडापणानो छोटो खेद

मनमां

मनमां आणीनें विचार करेछे जे; जं सुखी हो त तो सारं थात; पण आ अप्रतिष्टा घणी खोटी. हशे, जे थयुं तेनो उपाय नहीं; पण हवे आ सो भीनुं क्यम थाय? एवो विचार करेछे एटलामां, तेनें एक युक्ति सुजी, के, जं सर्व शियाळ मंडळी नें एकठी करीनें कऊं जे, हों ह्मार पुंछडुं तोडो नांखीनें आ शोभीनी नवी तऱ्हा काहाडीछे आ घणी प्रतिष्टितछे, माटे तमनें सर्वनें आ लेवा यो ग्यछे. एवो विचार धारीनें पछी शियाळनी मं डळी मेळवीनें तेमनी आगळ नवी तऱ्हानुं घणुं व खाण करवा लाग्यो; केहेछे अरे, आ पुंछडुं आ पगनें कशा कामनुं नथी; तेमां वळी शियाळ नुं पुंछडुं एटले केवळ भारज; ए माटे पुंछडावना हईये, तेमां एकतो शोभा, अनें बिजुं नासवुं प डेतो उतावळुं नसाय. ह्मों पेहेलुं ए सघळुं म नमां धारीनें, पछी अनुभवमां पण आण्युं, तो ख रेज. पुंछडुं तोडी नांख्युं, ते दाहाडेथी जं घणो सु खी थयोछुं; एवुं सुख जं कोई दिवस पाम्यो न होतो.

होतो. एवुं बोलीनें सर्वना छोरा सामुं जोबा ला ग्यो, जे आमांथी छारा चेला केटला थायछे; ए टलामां तेमांनो एक वृद्ध शियाळ, चोरीना का ममां घणो डाह्यो हतो, ते तेनो हम विद्या जा णीनें, डोकुं वांकुं करीनें, तेनें उत्तर करेछे: पंडि तजी, हवे तमारुं पांडित्य पुरुं करो; तमने पुछ डुं कापवामां सारुं थयुं हशे, एमां संदेह नथी, ते म अह्में पण कापीशुं, ज्यारे तेवी वखत अह्मारा उपर आवी पडशे.

सार

सर्व लोक जो शियाळ सरखा सावधान होत तो, कोई कोईनी काहाडेली तऱ्हा लेत नहीं. घणीक तऱ्हओ लुगड़ां, घरेणां, एमांछे; अनें खा वाना प्रकारमां केटलीक दीठामां आवेछे, तेनुं खरुं कारण जोवा मांडीये तो, माणसोये जुं प णुं मेळववा सारु अथवा पोतामां कांई एकादी खोड होय ते ढांकवा सारु करीयाछे.

वात ११२

डोसो अनें मृत्यु

एक घयडो डोसो लाकडां आणवानें अरण्य मां गयो हतो; त्यांहां कांई कांटा, झांखरां, लाकडां, एकठां करीनें तेणे तेनी एक भारी बांधी; ते माथाउपर लेईनें घणे कष्टे करीनें पगलां मांडतो मांडतो घेर आवेछे, पण वाट लांबी, अनें माथाउपर भार घणो, तेणे करीनें ते थाकीनें भार हेठळ नांखीनें बेठो. ते वखत ते मृत्यूनें कहेछे; हे प्राणि मात्रना विसामां, तुं आव, अनें ह्मनें एकवार आ दुःखमांथी काहाड. मृत्यु ते सांभळतां वांतज़, ते डोसानी आगळ आवीनें उभो रह्यो; अनें तेनें पुछेछे भाई, तें ह्मनें शामाटे संभार्यो हतो? ते बचारा डोसानें खबर नंहोती जे, मृत्यु आटले पासेछे: तेनुं ते विक्राळ स्वरूप जोईनेंज, डोसानी शुद्धि गयी; पछी केटलीक वारे सावध थईनें, थरथर ध्रूजतो उत्तर करेछे; मृत्यु बापजी, ऊं अ

शक्त छुं, ह्मारा माथाउपरथी भारी ओचंती पडी गयी; ते उचकीनें ह्मारे माथे मेहेलवामाटे तनें ह्मों संभार्यो हतो; बिजुं कांई काम नथी; खरे खात. एटलुंज बापजी काम हतुं; अनें एतां ह्मों तनें मेहेनत दीधी, माटे तनें रीस चढी होयतो हुं बनें पगे लागुंछुं जे, ह्मारा उपर क्षमा कर; अनें जेवो आव्यो तेवो पाछो जा.

सार

लोकोनी एवी रीतज पडेलीछे जे, मृत्युनी साथे पण मश्करी करवी; कांई लगार दुःख पड्युं के मृत्यु आवे तो सारुं थाय; एम बोले पण ते, सघळुं मृत्यु वेगळुं छे त्यांहां सुधी केहेवायछे. जो पासे आव्युं होय तो, ते केहेनाराज पाछा संसारनो भार माथे लेवानें तैयार थायछे; अनें कांई बिजा दाहाडा जीवाय तो सारुं एम आशा वधारेछे. हाडकांनुं पांजरुं मात्र रह्युंछे, अनें हजारो विपत्तीयो भोगवेछे, एवा डोसानें पण जीववा साह

एटलो.

एटलो हर्षछे; तो पछी, जवानीमां भरमां होय, तेनें केटलो जोईये? सारांश, मृत्यु निश्चय थनारछे एवुं जाणीनें, ते प्राप्त थयुं होय अनें जे तेथी बिहीये नहीं अनें तेनें अनुसरे; तेनें जाणतो पुरुष कहेवो.

—○✻○—

वात ११३

सकाम सिंह

कोई एक अरण्य वासीनी छोकरी घणी सुंदर हती, तेनें जोईनें एक सिंह मोह पाम्यो; अनें तेनें एवो दारुण काम उत्पन्न थयो जे, ते स्त्री तेनें मळे तोज ते जीवे; नहीं तो मरे. पछी तेणे वार न लगाडतां मन मोकळुं करीनें ते वात ते स्त्रीना बापनें कही. अनें कह्युं जे, तुं म्हनें मारो जमाई कर; एवुं तेनुं गांडुं बोलवुं सांभळीनें, तेणे मनमां विचार कर्यो जे, जो हुं आनें ना क

करुं

ऊंछुं, तो आ ह्मनें हमणां मारीनांखशे; माटे, हा कहीनें एनें युक्तीथी फांसामां नांखीये पछी तेणे सिंहनें कह्युं, सिंहजी, तमे सारी वात कही; ऊं त मनें छोडी परणावुं; पण ह्मारे तमनें कांई केहेवुंछे. ह्मारी छोडी घणी नाजुक, अनें तमारा दांत, अनें नख, घणा तीखाछे; तेथी तेनें घणी पोड्या थाशे, माटे तेनुं शुं करवुं? तमे केहेशो जे ऊं संभाळीनें चालीश, पण ते तमे तमारीतरफथी कहो, पण तेना मननो भय जनार नहीं; तेना मनमां भय होय तेथी तमनें बे जणांनें विलासनुं सुख थनार नहीं; माटे एनो कांई विचार करो. ह्मारा मनमां केहेवानुं एटलुंजछे के, तमे तेटला दांत अनें नख ह्मनें काहाडीनें आपो, एटले ऊं तमनें दीकरी आपुं. सिंह कामे करीनें घेलो थयो हतो, तेणे कह्युं हा काहाडो; पछी, तेणे तरतज तेना दांत अनें नख उखेडी लीधा नंतर एक ह्मोटो धोको आणीनें सिंहना कपाळमां मार्यो; तेथी सिंह तत्काळ मृत्यु पाम्यो.

बार

सार

जे कामनें स्वाधीन थयो, ते पुरुष छोटो हू
वोहो, बळीओ हो, पण ते नाश पामेज. तेमज
जे शत्रूनां मिठां वचने करीनें मोह पामीनें पो
तानी जोवाईनी वस्तुओ तेनें स्वाधीन करेछे ते प
णी सर्वस्व हारेछे.

——✻✻——

वात ११४

सिंहण अनें शियाळणी

एक दिवस सिंहण अनें शियाळणी ए बे एकठां
थयां. ते वखत चोपगांमां कोई जात वत्तीवार
बच्चां जणे, एउपर वात नीकळी. ते वखत शि
याळणोये सिंहणनें संभळाव्युं जे, बच्चां जणवामां
तो शियाळनी बरोबरी कोण करी सकनारछे? च
च्छो वरसमां वत्तुं नहीं तो पण, एक वार तो ज
णीयेज; अनें एक एक वारे घणां बच्चां मेळेवीये.

पण केटलीक जातीयो एवीयो होयछे जे, सघळा जन्ममां एकवार जणे; तेपण एकज बचुं: एवुं होयछे तोपण, तेनें अभिमान केटलुं होयछे जे, ते तेटलाउपर नाक चडावीनें, बिजा कोईनें गणेज नहीं. सिंहण मनमां समजी जे, शियाळणी म्हाराउपर बोली. पछी ते सिंहण शियाळणीनें केहेछे, खरे, सांभळछ? तसे बच्चां बच्चां जणोछो ए जोतांमां खरुंछे, पण ते कोण? शियाळ, अनें अम्हो एकज जणीयेछीये; मण मनमां समज के ते बच्चानें सर्व जनावरोना राजा; एवुं सघळा लोक केहेछे.

सार

जे वस्तु आपणथी नीपजेछे, तेनुं मुल तेनी संख्याउपरथी करवा मांडवुं नहीं; जातीउपरथी करवं. आपणे थोडोकज उद्योग कर्यो, पण ते जो एवो होय जे, हमणांछे ते लोकोनें, अनें आगळ थनार तेओनें पण, तेथी घणो गुण थये तो, तेज स्तुति करवानें योग्य थायछे. नहींतो, घणां

शियाळ

शियाळकुतरांमां वसीं थईनें लोकोनें उपद्रव मा च जेम थायछे तेवुं ते थायछे, विजुं आ वातनुं तात्पर्य एछे जे; केटलाक कविछे ते, घणा ग्रंथ करवामां पु रुषार्थ मानेंछे ते तेमणे मानवो नहीं. हजार व्यर्थ ग्रंथ करीनें लोकोनें वांचवानो श्रम मात्र देईये, ते करतां; एकज करीये जे सर्वनें मान्य थाय एवा करवामां पुरुशार्थ घणोछे.

—∞❋∞—

वात ११५

जवान अनें ग्रीष्मपक्षी

कोई एक जवान उडाउ हतो, तेनो बाप घ णुं द्रव्य मेहेलीनें मृत्यु पाम्यो. ते द्रव्य हाथमां आवतांज तेणे ते खर्च करवामां, जुवुं रमवा मां, पातरोना संगमां, अनें पोताना जेवा मिल्यो णी व्यसनी एवानी सोबतमां, सघळुं उडावी नांख्युं;

तेथी

तेथी दारद्री थयो. एक दाह्मडो ते भिखारी स
रखो नदीनी तिरे फरतो हतो; ते दाहाडे. मदि
को पोसनो, पण सूर्य सारो तपोनें, कांई उन्हा
ळाना दिवस सरखो दिवस जणातो हतो; त्या
हां भुखीनें आवेलो एवो एक ग्रोष्मपक्षी पण ते
णे पाणीउपर तरंतां दीठो. त्यारे तेनें व्यसनना
धुंनमां एवुं आव्युं के, उंन्हाळो खरेज आव्यो;
हवे म्हारे लुगडांनुं काम नथी. एवुं विचारीनें,
तेणे शरीर उपरनां लुगडां घरेणे मेहेल्यां; अनें
ते उपर पैसा लेईनें, सोबती साथे, फरीथी एक
जुवानो दाव रमवा गयो, ते हार्यो; पछी तेनें लु
गडां वना टाह्याडनी पीडा घणी थयी; त्यारे म
नमां आस्चर्य पामीनें ते पाछो नदीतीरे जईनें जु
एछे तो, पाणी ठरीगयुंछे अनें ते ग्रोष्म पक्षी टा
ढाडे मुओ, ते तेडे पड्योछे. ते सघळुं जोईनें ते
नें बुद्धी आवी. अनें ते पक्षीनें माथे शब्द मेहे
लीनें केहेछे, अरे पक्षी, तुं मूर्ख, जे त्हें ताराउप
र विश्वास राख्यो; अरे, तें म्हनें ठग्यो अनें तु प
ण ठगायो.

सार

जे पुरुष केफ करेछे, अनें जुवाना अखाडामां
आयछे, अथवा व्यसनीनी सोबतमां फरेछे, अथ
वा छिनाळवानी संगती करेछे, तेणे पोतानो पै
सो उतावळो क्यम थई रहयो; अनें ते दरिद्री क्य
म थयो; ए वातनुं आश्चर्य आणवुं नहीं. एवा व्य
सननी पछवाडे जे वळग्या, तेमनें, ते व्यसननी के
फमां कांई आंख्यो आगळ दीसे नहीं एवा थाय
छे. जेमनें रात अनें दाहाडो एवोज छंद छे, था
द्रव्यछे ते उडावीये अनें ते थई रहया पछी पाछुं
उडाववानें जोईशुं ते पेदा करीशुं; छेल्लीवारे क
रज काहाडीनें पण उडावे; एवा पुरुषोनें दरिद्र
ए शिक्षा घणी थोडीछे. ते बिजा लोक जेवो वि
चार करेछे तेवो करता नथी, व्यसननें स्वाधीन थ
या होयछे माटे, ते सघळी वातोनें उळटी देखे
छे; जेनी आंख्यमां कमळो थयो होय तेनें सघ
ळी वस्तुओ पिळी देखायछे. उपरली वात मांहे
नें जवान पुरुषे जो खगार विचार कर्यो होत तो,

तेनें

तेनें उन्हाळो आव्यो एवुं जाणीनें, रहेलां हतां ते व
स्त्र पण तेनां जात नहीं. पणे व्यसनथी तेणे उन्हाळो
नहोतो अनें उन्हाळो जाण्यो, अनें आगळ कोई
दिवस शियाळो आवशे नहीं एवुं जाणीनें लुगडां बे
च्यां; तेपण शुं करवा? रमीनें पैसा उडाववा. पछी पै
सा पण गया, अनें वस्त्र पण गयां, त्यारे तेनी आं
ख्यो उघडीयो; पछी विचार करीनें फळ शुं?

———✻✻———

वात ११६

सावर अनें बचु

कोई एक सावर पोतानी जवांनीना भरमां
आव्युं एटले, ते बिजां सावरनें घणी पीडा करवा
लाग्युं. ते भुंई उपर पग पछाडे; शिंगडां हलावे;
अनें छोटे शब्दे बरका पाडे; एवुं के सघळां भय
पामीनें कांपवा मांडे. एक दीवस तेनुं बचु बा
वीनें तेनें पुछेछे, अरे, तमे कोहाको जे क छोड

बळीयुं,

बळीयं, जं कोईथी जीताउं नहीं, एवी शेखी करो छो, ते तमे कुतरांनो शब्द सांभळताज भयथी जीव लेईनें कयम नाशी जा यो छो एनुं कारण शुं. ते ह्मानें केहेशो? सावर केहेछे, बचा, तुं बोल्युं ते खरुं; पण ते कयम थायछे एनो ह्मनें पण समजण पडतो नथी. जूं आपणी मंडळीमां बळीयं, पराक्रमी, तेजस्वीकुं खरुं; अनें जं वारे वारे ह्मारा मनमां निश्चय करुंछुं के, कोईनाथी भय पामीनें हवे जं डरनार नहीं; पण शुं करुं कुतरांनो शब्द ह्माने काने पड्यो, एटले ह्मारा गाळा शिथिळ थायछे. पछी ह्मारायी जेटली उतावळ थायछे तेटली करीनें नाशी छुटछुं.

सार

जे फांकडा, लडाईखार पुरुष, ते अवसान वाळकी, होयछे, ते, पोताना सोवतीयोमांज माच शेखी करे; पण ह्मरा पुरुषनी आगळ तेमनाथी टकातुं नथी. दीठामां एवुं आव्युंछे के, जेना मु

खमां

खंमां रात्रि अनें दिवस शिपाईगरीनीज थातीके; एवा पुरुषनी आगळ एकादो खरो पुरुष आवीनें आंख्यो काहाडीनें जुए, एटले तेमनी धीरज नथी ज. पछी एवा खोटा पुरुषनुं पाणी उतरे ते जो वामांज चमत्कारछे. एवो वखतमां पछी ते भय, लाज, अनें रीस, ए त्रंणेना घामेळामां पडेछे ते जो धैर्य राखीनें थोडुंक पराक्रम करेतो, पोतानी शोभा राखी सके; पण तेनो उपाय नहीं; प्रसंग पड्यो एटले तेमनी धीरजज जती रहेछे. ए माटे खोटो आटाटोप कोई गमे तेटलो करो, पण जेनो जे स्वभाव होय ते सहजज आगळ प्रगट थशेज.

वात ११७

गधेडो अनें सिंह एमनी पारध

कोई दिवस सिंहनें एवुं मन थयुं जे गधेडानें संघाते लेईनें पारध करवा जईये, पछी तेणे गधेडानें कह्युं के, तुं एक झाडीमां जईनें संताई

रेहे;

देहे; अनें फलाणी वेळाये ओचिंतो मोटो भयंकर शब्द करवा मांड, ते बंध करीश नही; एटले भ यथी घाभरी थईनें सघळां जनावर नाशी जवा मांडशे: ऊं नासवानी जग्या उपर वारी झालीनें रहीश: ते मार्गे थईनें जे आवशे तेनें मारतो ज ईश. पछी ते गधेडे तेम कर्युं एटले; सर्व जनावर नासवा लाग्यां; सिंह वारी आगळ हतोज, ते एक एकनें मारतो गयो; अनें पेट भरायुं एटले, गधेडा नें हाकमारीनें केहेछे, अरे गधेडा, ते भली करी छे भली करीछे; हवे एटलुं, पुरं कर, अनें अहीं यां आव. ते सांभळीनें गधेडो सिंहनी पासे आ व्यो; अनें पोते काम सारुं कर्युं एवुं मनमां आ णीनें, लाडमां तेनें पुछेछे, सिंह, में कर्युं ते तनें मनमां गम्युं नां? सिंह केहेछे, गम्युं एमां शुं केहे वुं? अरे घणुंज गम्युं: अरे गधेडा, ते एवुं कर्युं जे, जो तारुं स्वरुप में न जाण्युं होत तो, ऊं पण ते तारो शब्द सांभळीनें नासवा मांडत.

सार

केटलाक या गधेडानी पेठे छोटी छोटी गर्जनाओ करीनें, अजाण्या लोकोनें भय पेदा करेछे; तेनुं स्वरूप ओळखेछे, तेमने ते कौतुक मात्र लागेछे, माटे एवा पुरुष ज्यांहां मळे त्यांहां तेना लखार सारी पेठे ओख मात्र करवो, एटले दीखी आवशे जे, एनाथी भय पामवानुं प्रयोजन नथी.

वात ११८

डाह्यो गधेडो

एक डोसो, पोताना गधेडानें चरावतो हतो, एटलामां, शत्रू आवीनें पछवाडे उभो रह्यो माटे गधेडानें नसाडवानी उतावळ करवा लाग्यो. ते वखत गधेडो तेनें पुछेछे, अरे धणी, म्हारा वांसा उपर तारो शत्रु गुण नांखशे के नहीं वारु? डोसो केहेछे नांखशेज, एमां संदेह शो? गधेडो केहे

छे

छे एवुं छे तो, कं अहींयांथी एक तसुभर आगळ चालनार नहीं. ह्मारा कपाळमांथी जो गुण छुट तो नथी, तो ह्मारो धणी कोई कां नथाय; तेनो ह्मने हर्ष के शोक शो?

सार.

गरीब लोकोये राजाओनी उळटांपाळटमां चित्त घालवुं नहीं; घाले तो ते पेचमां मात्र आवे. बाकि तेमनें तो उळटपाळट एटलीज जे, एक नामनो राजा हतो ते बिजा नामनो थयो तेणे करीनें ते घणो गरीब थशे, के आगळ काम करतो तेथी वधु करवुं पडशे, एवुं तो कांई छे नहीं. तो पण चार स्वार्थ साधक लोक होयके ते, तेनें अभिमान मां नांखीनें युक्तीये लडाईमां आगळ करेछे पछी लडाई पुरी थईनें यश थयो तो, तेमां तेनें तो कांई लाभ थतो नथीज; पण पेचमां आवेतो खळीये चडवुं पडे.

वात

वात ११९

शेखीदार प्रवासी

कोई एक पुरुष, घणा दाहाडा प्रवास करी नें, घेर आव्यो; पछी तेणे, ज्यां देशांतरमां आं गां कौतुक दीठांछे ते पोतांना ओळखीता ओनें वर्णा वीनें कह्यां; तेमां आ पण एक गपछीकी जे, ज्ञ घलका पुरीमां गयो हतो; ते त्यांहांना लोक पं दर पंदर हाथ कुदता. पण जारे तेमनें अनें ह्मारे वाद पड्यो त्यारे, ह्मारा कुदवानें कोई पो होतो नहीं. पासे हता तेमनें ए वात खरी भा शी नहीं, ते जोईनें, तेओनें ते वात खरी जणव वा माटे ते पुरुष सम खावा तैयार थयो. ते वख त ते मांहेनो एक पुरुष तेनें केहेछे, भाई, तुं ए टला संकटमां कां पडछ? हायना कांकणनें आ रशी शुं करवा जोईये? अह्मानें ते हमणां प्रत्यक्ष ज कां देखाडतो नथी? तुं एम जाण जे के, ज्ञ आ वखत अलका पुरीमांज छुं; अनें तुं त्यांहां कु

धो तेम एकवार अहींयां कुरी देखाड एटले तें कह्युं मे खरुं. ते वडाई खोरनें ते गम्युं नहीं अनें चोगोयाळो थईनें अमथो छानो रह्यो.

धार

जे कोई प्रदेशमां फर्यो छे अथवा नथी फर्यो, ते भणे पोतानी वडाईनो संबंध जेमां छे, एवीवात, पोतानें छोडे केहेवी नहीं; आपणे छोडे आपणी स्तुतीनी वात लोक खरी मानता नथी; एटले, आपण सम खावा मांडीये, तेम तेम तेमनें बत्तो संदेह आवे. खरी वातनी ए अवस्था, तो पछी आपण केटलीक जुठीज बनावीनें कहीये तेनी तो शी वात? चार माणस वच्चे बाहेरनी जुठी वातो केहेछे, तेनी जुठाई पकडाई जायछे. ते मंडळीमां कोई एकादो ते देशमां गयेलो होय, ते तेथखतज तेनुं जुटापणुं खोळामां घालवामां चुकतो नथी.

वात १२०

गरुड पक्षीणी, बलाडी, अनें भुंडणी,

एक गरुड पक्षीणीये, एक मोटा झाडनी टो
चे माळो कर्यो हतो; अनें एक जंगली बलाडी ते
झाडनें वचे बखोलमां रेहेती हती; अनें एक भुं
डणी पण, पोतानां बच्चां सुद्धां ते झाडना थडमां
पोलाणमां वस्ति करीनें रेहेती हती. ते अरण्य
रसनो पाडोस तेमनें सुख दायक थईनें घणा दा
दाहाडा चाल्यो होत, जो, तेमणे ते दुष्ट बला
डीनी चाडी सांभळी न होत तो. एक दिवस ब
लाडीये एवुं कर्युं कें, पेहेलां गरुड पक्षीणीपासे
उपर गयी, अनें तेनें केहेवा लागी; पडोशी बाई;
शुं करूं? आपणनें मोटी अनर्थनी वखत आवी
छे; ते नठारी भुंडणी, रात अनें दाहाडो झाडना थ
डमां खोतरे छे; तेना मनमां एवुं छे के झाड उखडी प
डे एटले आपणां बच्चां तेना हाथमां सेहेजज आवे.
माटे हूं तो बाई हवे ह्मनें सारो मार्ग सुजसे ते

करीश.

करीश. तुं मारुं संभाळजे. ए प्रमाणे तेना म
नमां भय पेदा करीनें, ते न जाणे एम, हळुवे
रहीनें ते बलाडी हेठे भुंडणीपासे गयी. अनें
ह्मो स्नान करीनें केहेछे, बाई, तमे आज क
हीं बाहेर तो जतां नथी? भुंडणी बोली, एम शा
माटे पुछछ? बलाडी केहेछे, कांई नहीं, सेहेज
पुछुंछुं. तमनें गमे ते करो, पण गरुडपक्षिणी
आज एनां बच्चांनें केहेती हती जे, भुंडणी बाहे
र जशे एटले हुं तमनें तेनां बच्चां खावानें आ
णी आपीश. अनें एक बलाडीनुंपण बच्चुं खवरा
वीश. एवुं बोली ते, ह्मारे कानें पड्युं. तो हवे
हुं जाऊंछुं: ह्मारां बच्चां एकलां छे; तेमनें ह्मारे
संभाळीनें बेठुं जोईये. एम कहीनें पाछी उपर
पोतानां बच्चांपासे जईनें तेमनें संभाळीनें बेठी.
ए प्रमाणें तेणीये केटलाक दाहाडा कर्युं. खावा
नें जोईये माटे, ते राते छानोमानी बाहेर जाय,
अनें खाणे: दिवसे बच्चांनें संभाळीनें बेसे, अनें उ
पर हेटळ भयभीत जोती रेहे. एवुं तेनुं चरित्र

जोईनें

जोईने, गरुडपक्षिणी अनें भुंडणी एमना मनमां अरस्परस पक्को द्वेष थयो. पछी ते एक एकना भयथी ठेकाणुं मुकीनें कहीं गयोयो नहीं. केटली वारे तेमनी एवी अवस्था थयी के, ते, अनें तेनां बच्चां, अन्न वना भुखे मरीगयां; अनें ते बलाडी नें घणुं खावानुं मल्युं.

सार

बाडीयामाये, आ जगतमां न्होटा न्होटा अनर्थ कर्याछे. केटलाक सारा पुरुषोना कुटंबमां द्वेष कराव्याछे, ते केवा के, कोई दिवस मळ्याज नहीं. केटलाकना मनमां संदेह घाल्याछे, ते नीकळ्याज नहीं. केटलाकनें धूळ मेळव्याछे, ते फरीथी ठेकाणे आव्याज नहीं. जे पुरुष पाडोशीसाथे स्नेह राखवानें इछेछे, तेणे समयुं कोईनुं कहेलुं सांभळ्या-उपरथी पोताना पाडोशीनो वातनुं मनमां वांकुं घाणवुं नहीं; सांभळेली वात उपर कल्पना करीनें पोतानुं धारेलुं बिजानी आगळ केहेवुं नहीं; कारणके, जेनी आगळ कही

छे तेनें जो चाडी करवी होय तो, ते किडीनो हाथी करे, राईनें पर्वतजेवडी करीनें देखाडे, जे पुरुष भलोछे तेनी आगळ कोई कोईनुं गमे तेवुं कहेछे, पण ते ते वातनें पेटमां दाबीनें राखेछे; एकनी वात बिजानी आगळ केहेतो नथी; तेनुं फळ एछे जे, पछी ते बे जणा तेउपर सरखुं हेत राखेछे; ते शत्रु होय तो पण तेनें बारणे आवीनें ते मित्र थायछे; तेणे करीनें ते पुरुषनुं मन आनंद पामेछे.

—○❋○—

वात १२१

बेहेन अनें भाई

एक पुरुषनें बे न्हानां छोकरां हतां; एक छोकरी अनें एक छोकरो, तेमां छोकरो घणो सुंदर हतो. अनें छोकरी साधारण हती., एक दिवस ते बे जणां खापना तकता आगळ रमतां हतां,

त्यांहां

त्यांहां छोकरो बेहेननें केहेछे, अरे बेहन, आ तकता
मां जो आपण बेमां सारुं कोण दीसेछे, ते छोडा
नें घणुं खोटुं लाग्युं. ते समजी के, एणे छानें ए
पे छोकरी जणववा सारु कह्युं. पछी तेणाये बाप
नी पासे जईनें भाईनी फर्याद करी; अनें कह्युं
जे, बापा, तकतामां रूप जोईनें प्रसन्न थवुं एतो
स्त्रीयोनो धर्मछे. तेमां मन घालवुं ए पुरुषनें यो
ग्य नथी. बापे बे जणांनें छाती सरसां चांपीनें ते
मना मननुं समाधान कर्युं. अनें कह्युं जे छोक
रां तमे लडशो नहीं. हवेथी तमे बे जण रोज
आरसामां जोतां जजो; छोकरा, तुं एटला माटे
जोजे के, तारा आ सुंदर छानें दुर्गुणनो मेल ला
गशे तो तेनी तनें खबर पडशे; अनें छोडी, तुं ए
टला माटे जोजे के, तारा रूपमां जे थोडुंछे ते,
तारा गुणे करीनें पुरुं थयुं के नहीं ते तनें ख
बर पडशे.

सार

एवी कोई वस्तु आ सृष्टीमां नथी के, विचारनें अने अेमां कांई थोडुं दीसतुं नथी. ए माटे बुद्धीनें आरसा रूपी मानीनें, तेमां पोताना गुण अवगुण नित्य जोता जईये तो, तेमां आपणुं छोटुं हित थायछे; ए आबाळ वृद्ध सर्वनें करवानें योग्यछे. जे रूपाळो पुरुषछे; तेनें पोताना अवयव आरसामां सारा दीसे; पण तेणे विचार करीनें जोवुं के, जेवो हुं बाहेरथी बन्योछुं, तेवो मांहेथी छुं के नहीं. कामदेव सरखो सुंदर रूपवान् छे, अनें आंतर्य गुण जो खोटाछे, तो, ते पुरुष लोकोनें अप्रिय थायछे; अनें तेज पुरुष जो मिष्ट भाषण, सारो स्वभाव, एवा गुणे करीनें युक्त होय तो, ते लोकोनें घणो प्रिय लागे. रूपाळोछे, अनें सारा गुण नथी, तो, ते कोईनें कामनो नहीं; अनें जेना गुण साराछे, तेनुं रूप केवुं पण हो, ते रूपउपर लोक नजर राखता नथी, खो

टा

टा पथरानो चमकारो घणो होय माटे ते शुं ख रा रत्ननी बरोबरी करशे? रत्न बाहेरथी वडोळ होय तोपण, ते जाते रत्नज; माटे जे पुरुष मां हेथी सारो, जेनी बुद्धी निर्मळ, करणी चोखी, म न पवित्र, अनें डाहाथो, तेनें रूपनुं काम नथी.

—∞❋∞—

वात १२२

शियाळ अनें मांकडुं.

कोई एक काळे, सघळां पशुओये मांकडानें राजा कर्यो; तेनें राज्याभिषेक थतांज, तेणे घोता नेंविषे चोकसपणानीं अनें शाणपणानीं वडाई करी. ते पशूनुं मूर्खपणुं जोईनें शियाळनें खो टुं लाग्युं. तेणे मनमां निश्चय कर्यो के, एकाद दिवस, हुं आ मांकडानें खतरीनें सघळां पशूनें नीचुं जोवरावीश. पछी केटलाक दीवस गया पछी कोईये एक जनावर पकडवाना पांजराना खिलामां रोटलो बांधीनें पांजरुं मेहेल्युं हतुं, ते

जोईनें

जोईनें शियाळे मांकडानें कह्युं के, ह्मैं एक ठे काणे कोईनी थांपण दीठी छे; तेनो धणी कोई जणातो नथी, त्यारे ते राजानी एवुं ह्मारा मन मां आवे छे. मांकडानें कपट एवुं मालुम नहीं, माटे ते उतावळो त्यांहां ते लेवानें गयो; ते रो टलानें हाथ अडाडतांज पांजरूं बंध थयुं; अनें मांकडुं मांहे रह्युं, त्यारे मांकडानें घणी लाज आवी, अनें ते शियाळउपर चडफडवा लाग्युं; के, तुं घातकी, राजद्रोही, पातकी, छे. कांई चिंता नहीं, हुं तनें छोटी शिक्षा करीश. ते सांभळीनें शि याळ खडखड हसवा लाग्यो; अनें जती वखत पा छुं जोईनें डोकुं हलावीनें मांकडानें कहेछे. कां रे, तुं राजा कहेवायछे अनें तनें आ पांजरूं छे ए काम खबर न पडी.

सार.

थोडी समजण वाळे पुरुषे राज्यकारभार मा थे लेवो नहीं; लीधो तो ते, आपणो अनें लोको नो स्वार्थ डुबावे. माटे एवी छोटी पदवीनें योग्य

तो

सो तेज पुरुष, जे स्वतः दक्ष घणो; प्रामाणिक; स
त्य वचनी, बिजानें ठगे नहीं, अनें पोते बिजाथी
ठगाय नहीं, जे लोकोउपर राज्य करेछे तेंअनी
रीतीनीती जाणनारो, उद्योगी, शूरो, पण क्रोधी नहीं;
भलो पण पोचो नहीं; स्तुतीनो इछा करे पण ख
रा गुणनी स्तुतीनी, जुठी स्तुतीनो जेनें तिरस्कार;
आ काम करवुं, के न करवुं, एवो जेना मनमां
संदेह पडतो नथी; जेमां दंभीपणुं नथी, एवा एवा
गुण नहोय अनें जे राजा थया, तेनी दशा केवी
थयी ते उपली वात जोयाथी उघाडी जणायछे.
तेथी लोकोनें उपद्रव थया; अनें जे धूर्त्त हता तेणे
तेनो स्वभाव ओळखीनें, तेनें वश कर्यो, अनें लो
कनुं सारुं थवाना उद्योग उपरथी तेनुं चित्त का
ढीनें विषय भोगमां घाल्युं; अनें पोतानो स्वार्थ
साध्यो.

थार

वात १२३

खच्चरनी

एक खच्चरनें घणुं चरवानुं मळे अनें काम थोडुं करवुं पडे, तेथी ते कांईक दिवसे सारुं पुष्ट थयुं, अनें सक्कर कुरकारा मारवा लाग्युं, तेनें कोईये केह्युं के, तुं घोडानुं बच्चुंछे, ते पण घोडो केवो के जेवो तेवो नहीं, सरत जीतनारो, ते सांभळीनें खच्चरे पोताना मनमां निश्चय कर्यो जे, प्रसंग पड्यो होय तो हुं छोटी मजल करुं. पछी थोडाक दिवस गया एटले तेनो धणी ते खच्चरउपर बेशीनें कहींक सारे उतावळे कामे जतो हतो, तेणे तेनें उतावळुं दोडवा सारु घणी कमचीयो मारीयो, ते वखत, ते खच्चर दोडतां दोडतां घणुं थाक्युं, अनें पोताना मनमां पोतानें केहेवा लाग्युं, अरे, आ वखत तें तारुं घोडानुं पराक्रम क्यांछांछे. माटे ए उपरथी निश्चय कर के तारो बाप घोडो नहोतो गधेडो हतो।

मार

सार

जे घघडां उपरथी पोतानें छोटो मानेछे, तेनें गधेडो जाणवो, जे खरो छोटुं माणसछे ते, पोतानी कीर्त्तीये करीनें पोते छोटो होयछे. खतः जे अपराक्रमी तेज, वृद्धना नामथी पोतानें छोटापणुं आणवा जायछे; ते तेनें थतुं नथी अनें हलकापणुं मात्र आवेछे.

—※※—

वात १२४

सागनुंझाड अनें कांटानुंझाड

एक उंचुं सागनुं झाड अरण्यमध्ये थयुं हतुं, ते रोज पोतानी छोटाईना गर्वथी पोताना हेठळ थयेलां न्हानां झाडनें धिक्कार करे; ते झाडमां एक कांटानुं झाड हतुं, तेथी ते न सेहेवायुं त्यारे, तेणे एक दिवस ते सागना झाडनें पुछ्युं जे, भाई, तुं आटलो गर्व शासारु करछ ते केहे? साग के

हेछे.

हेछे. ऊं सघळां झाड मध्ये श्रेष्ठ, अनें शोभायमान छुं; म्हारुं माथुं मेघ मंडळ भेदीनें गयुंछे; म्हारा खभा सर्वदा लीला रेहेछे, अनें तमे केवां छो के घणांज नीचां; जे आवे ते तमनें पगतळे चगदीनें जाय म्हारां पांदडा उपरथी जे टपकानो प्रवाह पडेछे तेणे करीनें तमे डुबी जाओछो, कांटानां झाड केहेछे ते सघळुं खरुं पण ऊं तनें कहुंछुं ते खरुंज जाणजे के, जारे लाकडां कापनारो तारा खभाउपर कोवाडाना घा मारवानें आवशे, ते वखत अम्हारामांनुं जे एकादुं केवळ निकृष्ट हलकुं झाड हशे तेनो साथे पन तुं छोटे हर्षे करीनें तारी छोटाईनो बदला बदली करवानें इच्छीश.

सार

छोटाओनी पछवाडे घणी उपाधीछे, तेटली न्हानानें नथी. ए माटे छोटा अनें न्हानो एमना सुख दुःखनो विचार कर्यो होय तो, तेमां छोटा

पणुं ज सारुं एम केहेवुं घणुं कठण पडे. एवुं के तो पण, जे पदवीये अथवा संपत्तीये छोटा थया, ते मणे गर्व करीनें न्हानानो तिरस्कार करवो एसां घणुं मूर्खपणुं छे.

वात १२५

इंद्र अनें गणपति

कोई एक दिवस देवोना मनमां एवुं आव्युं के, मृत्यु लोक मांहेनां झाडोमांथी एक एक झाड आपणी पोत पोतानी कृपानुं करीनें राखवुं. त्यारे इंद्र बोल्यो जे, आम्रलीनुं झाड म्हारुं. कामदेव बोल्ये गुलबासनुं म्हारुं, चंद्रमाये तगरनुं कह्युं, वायुये करेणानुं, अनें वरुणे पारंगानुं, ए प्रमाणे ते सर्वें ते निष्फळ झाड गम्यां; ते जोईनें गणपतीनें आश्चर्य थयुं, अनें कह्युं जे, तमारी इच्छामां आवे ते झाड तमे तमारुं करो पण, नाळीयरी ए म्हा

रुं झाड; जेनां फळ देव अनें मनुष्य ए बेनें प्रिति कर, अनें जे सर्व प्रकारे कामनुंछे, ते सांभळी नें इंद्रे डोकुं हलावीनें कह्युं, गणोना एटला माटे ज लोक तमनें ज्ञानना देव एम कहेछे. अनें ख रुंज के, उपयोगवना असयुं जुठी स्तुती माटे एका दी वस्तुनुं अभिमान राखवुं ए मूर्खता.

सार

जे कांई करवुं ते नरी स्तुती माटेज करवुं न हीं, जेनें आश्रित करीनें राखीये तेनी पासेथी कां ई फळ जोवुं, नरी शोभा जोवी नहीं.

—○❋○—

वात १२६

घुड अनें तीड

एक वृद्ध घुड झाडनी पोलाणमां उंघतो हतो ते झाडनी हेठे एक तीडे गावा मांड्युं, ते वखत घुडे बे त्रण वार तीडनी प्रार्थना करी जे, भाई,

तुं

तुं अहींयांथी जा; ह्मनें उपद्रव करीश नहीं, तारी कटकटे ह्मारी उंघ जायछे. ते उपर ते तीड तेनें धिक्कार करीनें गाळो देवा लाग्यो. केहेछे के, अरे, तुं लुच्चो चोरछे, राननो बाहेर जईनें चोरी करीनें पेट भरछ; अनें दाहाडे झाडनी पोलांणमां आवीनें संताई रहछ. पुडे तेनें कह्युं, भाई, बापा, तुं तारी झीभ संभाळ; नहींतो वळतो पस्ताईश: तोपण ते तीड सांभळे नहीं, वत्ती वत्ती निंदा करीनें पाछो गावा लाग्यो. त्यारे घुडे तेनी कपटथी स्तुति करवा मांडी. बावा, क्षमा कर, मजथी अमर्यादा थयी. पण हवे ह्मारा अनुभवमां एकुं आव्युं के, जो जागवुं तो, तारुं सुस्वर गांन सांभळतांज जागवुं; तारा मधुर स्वरनी आगळ सारंगी तो गणनासांज नहीं. तारुं गावुं सांभळीनें कोकिला तो लज्जाज पामशे. भलुंज थयुं, जे सांभर्युं. ह्मारीपासे एक अमृतनी शींशीछे; ते ह्मनें ह्मारा देवे आपीछे, तारुं गळुं गावे करीनें सुकाई गयुं हसे माटे, हुं एम जाणुछुं जे, तेमां

थी

थी एक प्यालो भरीनें जोईये तो ऊं तनें आपी
श. तोड तरशो हतोज, माटे घडपासेथी अ
मृत लेवानें छोटी आशाये तेनी पासे गयो. ते
पासे आवतांज घडे उचकीनें छोळां नांख्यो.

सार

प्राणीमात्रनी प्रकृतीयो जुदी जुदीयोछे. एकादी
नी प्रकृतीमां बिजानुं करेलुं आवतुंज नथी. ए मा
टे तेणे एक बे वेळा प्रार्थना करीनें कह्युं होय
तो, तेनें उपद्रव करवो ए योग्य नथी. अनें उ
पद्रव करीनें उळटुं लडवुं, गाळो देवी, एतो के
वळ दुष्ट पणुज, पछी जे एवुं करेछे तेनें ते शि
क्षा करे तेमां काई आश्चर्य नहीं.

——❋❋——

वात १२७

एक आंखेकाणुं हरण

एक काणुं हरण समुद्रनी तीरे नित्येचरतु ह
तुं; तेना मनमां एवुं के, चरती वखत कांणी आं

ख समुद्रनी तरफ अने साजी आंख देरूनी तरफ होय, तो, मारो आवशे तो ते जणाशे. एवो बंदोबस्त करीनें ते पोताना मनमां पोताने निर्भय गणतो हतो. तेउपर एक पारधी घणा दाहाडा सुधी टांपतो हतो; पण ते हाथमां आव्युं नहीं; त्यारे ते एक नावमां बेसानें हळुवे रहीनें पाणीनें रस्ते थईनें तेनी पासे आव्यो; अने गोळीमारीनें तेनें पाड्युं. पछी ते प्राण जती वखत आ शब्द बोल्युं; हे प्रारब्ध! तारी गती अकळछे; जे तरफथी हुं चिंता करतो हतो, ते तरफती ह्मनें उपद्रव थयो नहीं, अनें जे तरफथी भय नथी एवुं ह्मनें सुजतुं हतुं ते तरफथी ह्मारो अंत आव्यो.

सार

आ जीववानो पछवाडे नाना प्रकारनां भयछे. तेथी आपण गमे तटला बिहीनें चालीये तो पण, सर्व प्रकारे निर्भय एवुं कोई दिवस थनार नहीं. आ संसारमां आववानो मार्गतो एकजछे; पण ब

हींयांथी

होंयांथी अवाना मार्ग तो अनेक छे. त्यांहां आ पणीं चोकशी केटली चाले? जे वातो आपणा जा ण्यामां आवेछे, अथवा जे प्रत्यक्ष देखायछे, ते क दापिक जळवाय. पण जे आपणी आंखोथी वे गळी, अनें जे जाण्यामां आवे नहीं, एवीयो वातो आपणे आसपास सैकडांके ते कयम जळवाय. ए मां एटलुं जणाव्युं के, आपण निर्भय होये एवुं को ई दिवस मानवुं नहीं; अथवा सभय होये माटे निर्भय थवा सारु घणो श्रम करीये नहीं. जारे निर्भय थवुं आपणा हाथमां नथी त्यारे रात दा हाडो भयनो चिंता राखवी ए मूर्खता, मनुष्य स रखा विवेकीनें योग्य नहीं.

वात १२८

वरूण अनें कंवाडी

एक कवाडी एक नदीना कांठानुं झाड कापतो हतो; तेनी कोहोवाडी अकस्मात् तेना हाथमांथी

कुदीनें

कुटीनें पाणीमां पडी; माटे ते घणो शोक करवा लाग्यो. तेनो विलाप सांभळीनें वरुणदेव त्यांहां प्रगट थयो; तेनें कबाडीये पोताना शोकनुं निमित्त कह्युं. ते वखत वरुणदेव पाणीमां डपकी मारीनें एक सोनानी कोहोवाडी लेईनें उपर आव्यो, अनें ते कोहोवाडी कबाडीनें देखाडीनें पुछे के, अरे आज तारी कोहोवाडी? ते बोल्यो एनो मारी नहोय. पछी वरुणे फरीथी डपकी मारीनें एक रुपानी आणी, ते जोईनें पण कबाडीये कह्युं ए पण मारी नहोय. त्रिजी वखत तेनी जे गयी हती ते लेईनें आव्यो, त्यारे ते कबाडीये ह्रा टे हर्ष करीनें लीधी; अनें वरुणनो घणो उपकार मान्यो. ते वखत कबाडीनो साचाईनो व्यवहार जोईनें वरुणे प्रसन्न थयीनें ते सोना रूपानी बे कोहोवाडीयो तेनें बक्षीस आपीयो. ते समाचार कबाडीना सोबतीये जाण्यो. त्यारे तेणे पण नदीउपर जईनें तेमज हाथमांनी कोहोवाडी पाणीमां पाडी, पछी कोई खरुं जाणे ए प्रकारेज, विलाप करवा लाग्यो. ते सांभळीनें पूर्ववत्

वरुण

वरुण त्यांहां आव्यो, अनें डपकी मारीनें सोना
नी कोहोवाडी उपर काहाडी, अनें ते कवाडीनें
पुछ्युं के तारी कोहोवाडी गयीछे ते आजरे, ते
सोनुं जोईनें कवाडीनुं मन चंचळ थयुं, अनें ते
वरुणनें केहेछे, हा महाराज एज म्हारी. एम
कहीनेंते घाभरो थईनें वरुणना हाथमांथी लेवा
गयो, एटले, वरुणे तेनें तिरस्कार करीनें तेनें सो
नानीते आपी नहीं, पण तेनी मूळनी हती ते
पण तेना हाथमां आवी नहीं.

सार

घणुं करीनें लोकोनुं अन्याय मार्गे चालवाउ
पर चित्त थायछे, आ जगतमां ठगपणे करीनें चा
लनारा केटलाकछे ते अनेक कारण केहेछे ते को
हो; पण जोतामां आ लोकमां प्रामाणिक पणा
सरखो बिजो गुण नथी. जुवो के, आपण, सा
चो ग्रहस्थ होयछे तेउपर सघळां कामनो वि
श्वास राखीये छीये, अनें तेनें छोटो मानीये छी

ये;

थे; तेमज परलोक प्राप्तीमां पण प्रामाणिकपणा सरखो गुण नथी, जोयाथी कोई लोकोना 'भा खमां साचाईनी प्रशंसा नथी करी एवुं नथी; मा टे साचुं बोलनारो पुरुष बे लोकमां सुख पामेछे.

———o✻o———

वात १२६

दीपडुं शियाळ अनें वांदरो.

एक वांदरानें पंच करीनें, तेनी आगळ, दीपडे शियाळ उपर चोरीनी फर्याद करी. ते पंचाई तनुं कौतुक जोवा मारु बिजां पशू पण सभामां आव्यां हतां ते त्यांहां दीपडानुं बोलवुं थई रह्या पछी, शियाळे एक वातमां जवाप दीधो के, हों दीपडानी जनस चोरी नथी. पछी ते तंटा नो विचार करीनें वांदरे सारांश हतोते कह्यो. दीपडानें कह्युं के, अरे, तारी एवी जनस कांई गयी नथी. अनें शियाळनें कह्युं जे, तें थापण खा

थोडे खरी, एमां कांई ह्मानें संदेह नथी. ए प्रमाणे ते बे जणानें लुच्चा एवुं ठरावीनें सभा उठी.

सार

जे एकवार लुच्चो केहेवायो तेनें खरुं कोई मानतुं नथी. दीपडुं ए बिजानुं चित्त लेई जनारुं, अने शियाळ पक्कुं ठग, एवुं सर्व जाणे छे, माटे, एवो न्याय थयो.

——※※——

वात १३०

नदीनो मच्छ अनें समुद्रनो मच्छ

एक नदीमांनुं माछलुं पूरना तणावमां तणाईनें समुद्रमां गयुं. ते नवा देशमां जतांवेंतज, त्यांहांना रेहेनाराओनें ठग सरखा मानवा लाग्युं अनें केहेवा लाग्युं के, ह्मारो देश, ह्मारी जात, अनें ह्मारुं कुळ, तम्हारा करतां सारुं छे. ए माटे ह्मानें तमे सर्व मळीनें उंचे ठेकाणें बेसारीनें मान आपो. त्यांहां पासेज एक बिजी जातीनुं माछ

लुं

लुं हतुं तेणे ते सांभळीनें उत्तर दीधो अरे, हवे मो एवा वात बोलीश नहीं. कदापिक तुं अनें ऊं एक जाळमां पकडाया तो, तनें खबर पडशे के उं चुं ठेकाणुं कोनुं; गमे तेटलुं मूल आपीनें ताले वंत लोक, ह्मानें लावानें लेई जशे; अनें तुं तो हलके मूले गरीब लोकोनें घेर वेचाईश, अथवा मफत पण अपाईश.

सार

पारके ठेकाणे जईनें ते ठेकाणानी निंदा, अनें पोताना देशनी स्तुती करेछे तेनें अनाडी पुरुष जाणवो. जेनें तेनें पोताना देशउपर प्रीति स्वभावीज होय. आपण परदेशनो तिरस्कार करीनें पोताना देशनु वर्णन करवा मांडीये तो, ते देशमा लोक आपणी अवगणना करीनें ते पोताना देशनी प्रशंसा करशे. वस्तुतः आपणो देश सारो माटे आपण छोटा एवुं कांई नथी; तेनें तो गुण, विद्या, जोईये. ए माटे कोई देशनो रेहेवासी हो पण गुणवान् अनें विद्वान् होय तेज सर्व ठेकाणे प्रतिष्टा पामे.

वात

वात १३१

देवशर्मा पंडित

एक दिवस देवशर्मा पंडित रमतो हतो, ते जोईनें कोई एक बिजे पंडिते तेनी मश्करी करी. त्यारे तेनो गर्व उतारवा साहु देवशर्माये एक धनुष्य मगाव्युं; अनें तेनी पणछ उतारीनें पांशरुं करीनें भुंई उपर मेहेल्युं; पछी ते पंडितनें पुछ्युं के, आ ह्मारा कोहेडानो अर्थ कहीश तो तुं विद्वान खरो. पंडितनें ते कांई सुज्युं नहीं, त्यारे तेणे देवशर्मानें कह्युं, के, एनो अर्थ ह्मनें तो कांई सुजतो नथी, माटे तुंज केहे. देवशर्मा बोल्यो, मनें सुजतो नथी तो हुं कहुंछुं सांभळ. आ धनुष्य सदा चडावेलुं होय तो, उतावळुं भागी जाय; अनें ज्यारे काम पडे त्यारे चडाविये तो, घणा दिवस टके अनें घणुं काम करे.

सार

मनुष्यनु मन आ धनुष्यना सरखु छे, ए सदा खेंची मेल्हलुं होय तो, एनी शक्ति ओछी थायछे; पछी ए तेवुं काममां आवतुं नथी. माटे हास्य विनोद रमवुं ए, मनने विश्रांतीनां ठेकाणांछे; अने बुद्धीने वधारनारांछे; ते निर्दोष माटे मोटा पुरुषोयेपण ते सुखे करवां.

वात १२२

कागडो अने खबुतर

एक खडामां खबुतर रेहेतां हतां; तेनी मंडळी मां पोशं धोळां करीने एक कागडो पेठो; तेणे मौन राख्युं हतुं, माटे ते खबुतरोना जाण्यामां आव्यो नहीं, एवुं केटलाक दाहाडासुधी चाल्युं; पछी कागडाने भेतानो हतीनुं भान न रेहेतां ते का, का, करवा लाग्यो; तेउपरथी था कोणछे

ते

ते जाणीनें खबूतरोये तेनें शिक्षा करीनें काहाडी
मेहल्यो, ते फरीनें पोतानी मंडळीमां गयो, त्या
रे तेनां ते रंग वेरंग पीछां जोईनें, आ आपणामांनो
नहीं; एवुं कहीनें कागडाओयेपण मारी काहा
ड्यो. ए प्रमाणे ते कागडो पोतानामां जे यो
ग्यता न होती ते लेवा गयो ते पोतानी हती ते
नेंपण खोईनें आव्यो. ते नहीं कागडो अनें
नहीं खबुतर एवो थयो.

सार

वेष धारीछे तेमनुं एटलुं एक सारुं छे के ते घ
णा दाहाडासुधी लोकोनें ठगी सकता नथी; ते
मनुं बोलवुं अथवा आचरण एकादो वखतपण ते
मना वेषथी जुदुं पडेछे तेणे करीनें तेमनुं खोटाप
णुं उतावळुंज सूज्ञ पुरुषना जाण्यामां आवेछे.

वात १३३

चकली अनें ससलो

एक गरुड पक्षी, ससलानें पकडीनें तेनीउपर बेठो हतो. त्यांहां पासेज झाडउपर एक चकली हती, ते ससलानें कहेछे; अरे, तुं परो सुस्तछे. धिक् तारा जीवबानें. अरे तुं छानोमानो बेशी रहीनें मिथ्या कां जीव खुवछ. उठ अनें नाशी जा. हुं एम जाणुंछुं, जे जो तुं यत्न करीश तो, जातीनो चपळछे माटे, शत्रुना हाथमांथी सहज नाशी जईश. ए प्रमाणे चकली ससलानें तिरस्कार करीनें बोलेछे, एटलामां, एक बाज आव्यो; तेणे झडप मारीनें ते चकलीनें उचकी लीधी; ते वखत चकलीये घणा विलाप कर्या, पण ते बाजें कांई गणकार्या नहीं, अनें तेनें लेईनें गयो, ते जोईनें, ससलो मरती वखत पण समाधान पामीनें चकलीनें कहेछे; अरे, तुं पोतानें निर्भय मानीनें मनें धमकावती हती, ते तज उपरज ते प्रसंग आव्यो, तो जोईये तुं केम निर्वाह करछ.

सार

जे पोताना उपर वीते त्यारे तो गभराय, अ नें बिजानें मात्र शास्त्रनी वात कहे, ते पुरुष उ पहासने योग्य थायछे.

—०✻०—

वात १२४

बृहस्पति अनें मूर्तिकरनारो

एक दिवसे बृहस्पतीना मनमां आव्युं के, मनुष्य लोकमां म्हनें केटलुं मानेछे ते जोवुं, माटे ते भूलोकउपर आव्यो; अनें मनुष्यनुं रुप लेईनें मूर्तिकरनाराना दुकाने गयो. त्यांहां अनेक देवोनी मूर्त्तियो वेचवानें मांडीयो हतीयो, ते मां तेणे इंद्रनें, कुबेरनें पोतानें पण, दीठा. ते वखत पोते मूर्त्ति वेचाथी लेवानें आव्योछे एवुं देखाडीनें, इंद्रनें सामे आंगळी करीनें वेचनारानें पुछेछे; भरे, आ मूर्त्तीनुं शुं लेईश? ते बोल्यो बे

बेसा

पैसा अनें आ कुबेरनुं? एनुं कांई वत्तुं बेसशे, ते सांभळीनें बृहस्पति माथं डोलावीनें तेनें पूछेछे, वा रु त्यारे, आ बृहस्पतीनुं मूल्य सघळा करतां वत्तुं हशे नहीं वारु? मूर्ति वेचनारो बोल्यो, जो तुं आ बे मूर्त्तीयो लेईश तो, बृहस्पतीनी तो ऊं त नें ते बेना मूल्यमां मफत आपीश. ते सांभळी नें बृहस्पति ओशीयाळो थईनें पाछो गयो.

सार

जो आपण सन्मार्गे चालीयेछीये, अनें योग्य आचरण आचरीयेछीये, अनें आपणा देशनुं, मित्र नुं, अनें पोतानुं पण कल्याण थवासारु उद्योग क रीये छीये; तो पछी लोक मनमां आवे तेवुं बो लोनें! आपण ते सांभळवानो उद्योग शुं करवा करीये; जे पुरुष पोतानी प्रशंसा बिजानें छाडेथी सांभळवानो उद्योग करेछे, ते बुद्धिमानोना लक्ष मां पोतानुं हलकापणुं मात्र देखाडेछे. पछी ते अनें बृहस्पतीनी पेठे लाजवुं पडेछे.

वात १९५

राजा शुरसेन अनें तेनो दास

कोइ वखत उन्हाळाना दिवसमां, शूरसेन राजा नगरनें बाहेर फरीनें पाछो आवतो हतो, ते पोतानी सुंदर वनवाडीमां गयो. त्यांहां नाना प्रकारनां वृक्ष हतां, तेनी शोभा जोतो जोतो आमीमर तेणीमर फरेछे, एटलामां, त्यांहांनो एक दास, सारो बनी ठनीनें हाथमां एक पाणी छांटवानी झारी लेईनें, राजा हतो ते ठेकाणे रस्तो छांटवा आव्यो; मनमां एवुं के, ऊ वेचाण लीधेलो दासछुं ते म्हारी आस्था पूर्वकनी चाकरी जोईनें राजा प्रसन्न थईनें म्हारो दासपणामांथी छुटको करे. पछी ते राजा ज्हां ज्हां फरे, त्यांहां त्यांहां तेनी आगळ ते आडे अवळे रस्तेथी जईनें छंटकाव करे. राजाये तेनुं गरज जेटलुं आर्जव जोईनें, तेनें बोलाव्यो; एटले ते दास दोडतोकनें राजा सरसो

आवीनें,

आपीनें, आशा भर्यो उभो रह्यो. त्यारे राजाये ते नें कह्यं; अरे, तुं तारुं काम रहेवा देईनें तें जे आटली वार परिश्रम कर्यो, एनुं कांई काम न होतुं. आटली वार तारे बिजुं कांई काम करवुं जोईतुं हतुं. तो हवे ऊं तारो संदेह भांगुं छुं के, मारी आशा ह्यारीपासेथी सफळ थनार नथी.

सार

गरज जेटलुं आर्जव, आगळ आगळ पडीनें करनारा घणा पुरुष छे; ते आपणी तरफनी बिजानें प्रसन्न करवा सारु जेम जेम बत्तो उद्योग करेछे, तेम तेम, खरा पुरुषनें तेनो कंटाळो आवे छे; तेथी तेनो स्वार्थ थतो नथी. अनें उद्योग निष्फळ जायछे.

—∞※∞—

वात १३६

कोयला वेचनारो अनें धोबी

एक कोयला वेचनारो एक नगरमां धंधो करवा सारु गयो हतो, त्यांहां तेना गामना धोबीनो मेलाप थयो, त्यारे बे जणाये एक एकनी

खबर

खबर अंतर पुछीनें रेहेवानां ठेकाणां पुछ्यां; त्यां रे कोयला वेचनारे धोबीनें कह्युं के, तारं ठेकाणुं सारं नथी लागे, म्हारा घरमां आवीनें रेहे. धोबी बोल्यो, भाई, तें कह्युं ते खरं पण, तारी जोडे आवीनें जो हुं रहुं तो हुं जे लुगडां सवारमां धोईनें आणुं तेने तारा कोयलानी रज संध्याकोळ थता पेहेलां काळां करे.

सार

आ जगतमां कोईनी साथे समागम करवो, तो ते छोटो विचार करीनें करवो जोईये. आपण छोटा गुणी होये, पण निरंतर जो दुष्टनो समागम रेहे, तो, ते आपणनें तेना सरखा करेज. ए माटे जे विचार करनारा अनें पोतानुं सारं इछनारा छे; तेमणे कुमनुष्यथी वेगळेज रेहेवुं. तेनी संगती समूळ नाश करे. तेनो समागम करीनें आपण निर्लेप रह्या तोपण, लोक तेवुं जाणनार नहीं. समागमना योगयो तेनुं अनें आपणुं एवुं एकटुं मळीजाय के, तेमांनुं काळुं, ते, तेनुं, अ

नें गोरुं, ते, आपणुं, एटलुं जुदुं पाडवानो अम-
लोक करता नथी. प्रतिष्ठाछे ए निर्मळ झरणना
पाणी सरखीछे, ते जेम कचरा कादवमां मळीनें
बेहेवा मांडे त्यारे डोहोळो थायछे, तेमज दुष्ट स
मागमथी विद्या मेली थायछे.

वात १३७

गवई सारंगीवाळो

एक गवई सारंगी लेईनें कलालनी दुकाने गान ता
न करीनें मद्यपी लोकोनें घणा प्रसन्न करतो. तेमनी
ते वाहवाः सांभळीनें तेना मनमां एवुं आव्युं के
एक दिवस हुं नाटक सभामां जईनें, म्हारा गुण दे
खाडीनें, द्रव्य, अनें कीर्ती, पेदा करुं. एवो तेनो घणो
आग्रह जोईनें गान करनारा तेनें सभामां लेई गया;
त्यांहां जग्या विशाळ, अनें लोकनी भीड, तेणे
करीनें तेनो स्वर अनें सारंगीनो नाद ढंकाई गयो;

ते

ते कोईथी संभळायो नहीं; अनें जे कोई लोक, पासे हता तेमणे सांभळ्यो, पण तेमणे ते ठेकाणे खोटा खोटा गानारा, वगाडनारा, एमनुं गावुं, वगाडवुं, सांभळ्युं हतुं, माटे तेनुं ते एमनें कठोर लाग्युं; ते थी ते वखत तेमणे नाक मरडीनें रीसथी तेमें आं खो आंखो करीनें ते गवईनी फजेती करी; अनें तेनें सभानी बाहेर काहाडी मुक्यो.

सार

जे प्रशंसक अथवा अजाण लोकोना मुखथी प्रशंसा सांभळीनें पोतानें मोटो मानेछे, ते पुरुष लोकोमां उपहास पामेछे. एकादो विनोदी हो यछे, ते चार अनाडी लोकोनें प्रसन्न करी सकेछे, माटे, ते शुं पंडित लोकोनी आगळ ह्या उघाडी नें तेमनें प्रसन्न करी सकशे? ए माटे नरुं प्रसन्न करवा उपरज मन न राखीनें, पोतानी योग्यता, सांभळनाराओनी योग्यता, अनें जे गुणे करीनें प्र

सन्न

सन्न करनार ते गुण आपणामां पुराछे, ए सघळुं विचार्युं जोईये. नहीं तो कदी श्रम मिथ्या थाय, अनें उळटो लोकमां उपहासतानें पामे.

वात १३८

कृतघ्न कुतरो जेणे गाडरां खाधां

एक रबारी पोताना कुतरा उपर घणो विश्वास राखतो हतो. बाहेर जाय त्यारे पोतानां गाडरां ते कुतरानें सुंपे. अनें तेनाउपर सघळो विश्वास राखीनें निश्चिंत रेहे; अनें ए कुतरो उल्लाछथी चाकरी करे माटे तेनें ते नित्य मांखण, रोटलो, खवरावे. अनें तेनीसाथे मीठुं मीठुं बोले. एटलुं करतेपण ते कुतरो धणीनी पछवाडे एकादुं गाडरूं मारीखाय. पछी केटलेक दिवसे ते रबारीनें खबर पडी, त्यारे तेणे ते कुतरानो प्राण लेवा मांड्यो; ते वखत कुतरो तेनें केहेछे, अरे म्हारा धणी, तुं म्हारो जीव लेईश नहीं, जो! हुं ता

रो असल जुनो चाकर छुं; एक अन्याय चुकीनें
ह्में कर्यो हशे, ते उपरथी तुं आवडो निर्दय थई
नें ह्मनें मारी नांखवानुं शासन करछ ए तनें यो
ग्य नथी. दीपडुं तारुं नित्य शत्रुपणुं करेछे, तेनुं
वैर तुं कां लेतो नथी? रबारी उत्तर करेछे अ
रे लुच्चा, तनें दीपडा करतां सोगणुं वत्तुं शासन
करवुं योग्य छे; शामाटे जे, दीपडुं अपकार करे
ज, ए ऊं पक्कुं जाणुंछुं, माटे तेनाथी ऊं नित्य सा
वध रेहेतो. पण तुं ह्मारो विश्वासु चाकर, अ
नें ऊं तारे भरसे रेहेतो, तनें सारी रीतीये पा
ळतो, ते तजथी जारे ह्मारो अपकार थयो ए, ह्म
नें घणुं दुःसह लागेछे. माटे तज सरखा कृतघ्न
नें जीवतो राखवो ए योग्य नथी.

सार

जेनुं आपणे सारुं कर्युं; जेउपर आपणे विश्वा
स राख्यो; जेनी साथे आपण मित्र बुद्धीये चाल्या;
तेनाथी आपणो अपकार थयो तो ते सेहेवातो
नथी. तेनी क्षमा थती नथी. तेना अपकारथी

जे

जे दुःख थायछे तेनो शतांश पण शत्रूना अपका- रथी थतो नथी. माटे एवा अपराधीयोनें शिक्षा करवी ते, अपराध प्रमाणे करवी नहीं; तो, आ पणी अवा प्रमाणे करवी.

——✻✻——

वात १३९

इंद्र अनें गधेडो.

एक धोबीनो गधेडो भार वहीवहीनें अकळा यो, त्यारे तेणे, इंद्रनी प्रार्थना करी. हे देव, म्हा नें बिजो धणी आप, त्यारें इंद्रे तेनें कुंभारनें स्वा धीन कर्यो. पछी त्यांहां इंटोनो भार वही वही नें त्यांहांथी पण अकळायो. पछी फरीथी इंद्र नी प्रार्थना करवा लाग्यो जे, कुंभार करतां बि जो सारो धणी आप. त्यारे पछी इंद्रे तेनें चाम डीयानें स्वाधीन कर्यो. तेनी पासे रहीनें ते घ णोज दुःखी थयो, अनें केहेवा लाग्यो, अरे, हुं

मूर्ख

केमेर जे, आ गामडीयो तो ते बेकरतां घणो ज दुष्टछे, जीवतां काम करावीनें मुआपछी ह्यारें चामडुं पण काहाडनार एवा धणीनें खाधी न थयो.

सार

होय ते चाकरी अथवा ठेकाणाथी अकळाईनें बिजा ठेकाणामां सुख थशे एवुं मानेछे, ते अज्ञानी जाणवा, सुखदुःख ए सर्व ठेकाणे छे; एमाटे आपणुं होय ते ठेकाणामां रहीनें संतोष पामीये, आ माटे के, नवा ठेकाणामां सुखज थशे एनो निश्चय नथी. कदाचित् अधिक दुःखपण थाय.

वात १४०

गामडीयो उंदर अनें सेहेरनो उंदर

एक सादो भोळो गामडानो उंदर हतो; तेनें घेर ह्रष्ट पुष्ट एवो एक सेहेरनो उंदर आव्यो. तेनुं अनें एनुं जुनुं ओळखाण हतुं, तेथी ते गामडी

यो

घे तेनी घणीज परुंणागत करी. जे पदार्थ पोता
नें घेर हता ते, अनें पासेना खेतरमांथी कांई कुं
ळी कुंळी वटाणानी शींगो, अनें घऊंनों ऊंबीयो,
अनें कांई रोटलाना कडका, ए सर्व तेनी आग
ळ मेहेल्युं, अनें ए प्रमाणे गामडामां जेटली ज
नसो मळतीयो हतीयो तेटली तेणे मेळवीयो; प
ण सेहेरीनें ते कांई भावीयो नहीं. पछी ते गा
मडीयानें केहेवा लाग्यो छोटा भाई, जो तने म्ह
नें रजा आपी तो, ऊं मन मोकळुं करीनें बोलुं;
जे, तमे आवी आ नठारी जग्यामां कम रहोछो.
आ अरण्य, अहींयां आसपास चार, झाड, डुंगर,
अनें पाणीनां व्हेळा, ए विना बिजुं कांई नजरे प
डतुं नथी, तो आ पक्षीयोना कलबलाट करतां
माणसोना शब्द सारा के नहीं वारु? आ उजड
अरण्य करतां राजधानी सारी के नहीं? माटे ऊं
कऊंछुं ते तमे खरुं मानो, अनें सेहेरमां चालो;
त्यांहां तमे घणुं सुख पामशो. हवे विचार क
रशो नहीं, उतावळा चालो. आ मृत्यु लोकनी
वस्ती क्षणभंगुर, माटे जेटलो काळ जाय तेटलो

आनंदमां

आनंदमां काहाडवो. एवी तेनी बडाईनी वातो सांभळीनें ते डोसानें मोह लाग्यो. पछी ते बे जणा त्यांहांथी नीकळ्या, तें रात पडी एटले सेहेरमां गया. आगळ जायके एटलामां तेणे एक छोटुं घर दीठुं. त्यांहां पेहेले दिवसेज विवाह थयो हतो, तेनी जमणवार थयी हती; ते घरमां जई नें ते बे जणा एक ओरडामां पेठा. त्यांहां ना ना प्रकारनां पक्वान्न भर्यां हतां, अनें त्यांहां को ई मनुष्य हतुं नहीं; ते जोईनें गामडीयानें घणो आनंद थयो, पछी सेहेरी तेनें केहेके, छोटा भा ई, तमे ओरडा वचे बेसो, हुं तमनें एक एक प दार्थ आपुं ते चाखीनें ह्मनें तेनो स्वाद केहेता जा ओ. पछी ते सेहेरी उंदर जेटलां पक्वान्न, फळ, हतां तेमांथी एक एक पदार्थ अनुक्रमे पोताना परुणानें आपे, ते परुणो चाखीनें, आंख्यो मीची नें, आहा! आ मीठा पदार्थछे, वा: एम कहीनें गा मडीयो तेनो स्वाद वर्णन करे, ए प्रमाणे एक घडी तेमणे आनंदमां काहाडी. एटलामां को ईये ओरडानां कमाड उघाडवा मांड्यां, ते जाणी

नें

नें बे जणा नाशीनें एक खुणामां जता रह्या. ए डलामां बे छोटा मातेला बलाडापण त्यांहां था थ्या; तेमणे छोटा शब्द कर्या, ते सांभीळनें गाम डीया उंदरनुं हईयुं धाके धडकवा लाग्युं. पछी ते हळुवे रहीनें सेहेरीनें केहेछे, भाई, आवुं जो तारा भगरनुं सुख छे, तो तारुं तनें अछ्यरहो. पण ह्मारो ह्मारुं गांमडुंज सारुं. त्यांहांनो खेतरनी शींगो सारी, पण रात दाहाडो जोवनें थरथराट राखीनें, अहींयां आ पक्कान्न खावां न जोईये.

सार

खावा पीवा जेटलुं द्रव्य, अनें उपद्रव विनानुं एकांत स्थळ जो मळे, तो, अरण्यमां वास सारो; पण सेहेरमां रहीनें नाना प्रकारना शरीरनें अनें मननें उपद्रव भोगवीनें, श्रीमंताईना डोळमां रेहेवुं कांई सारुं नहीं. केहेशो के, विजन वासमां एटलुं सुख छे त्यारे लोक नगरमां कम रेहे छे? तो तेनां कारण घणांछे; केटलाकनें वाद प्रतीवाद सारु

रहेवुं पडेछे. केटलाकनें राजकानसारु, केटलाक
नें उद्यमसारु. केटलाक गुणवान्ना समागम सा
रु रेहेछे. केटलाक पोताना वृद्ध रेहेता आव्या मा
टे, केटलाक स्नेही सुबंधीसारु, केटलाक नगर द्रव्य
मेळववानुं ठेकाणुंछे ते सारु रेहेछे. केटलाक वि
द्वान् कुशळछे ते नगरमां रहीनें एवुं इच्छेछे के
अमुक संख्या द्रव्य मेळवीनें, पोताना गाममां ज
ईनें, सुख भोगवीशुं. बिजा केटलाक, जन्मसुधी नग
रमां दुःख भोगवे छे; तेमना मनमां एवुं के वृद्धा
वस्थामां नगर मेहेलीनें एकादी नदीनी तीरे अथ
वा तीर्थमां जईनें सुखेकरीनें आयुष्य पूर्ण करीशुं.
एटले, नगर वासी लोकोमां घणुं करीनें एवो को
ई जणातो नथी के, जेना मनमां विजनवास कर
वानी इच्छा नथी. छोटा छोटा जुना कवीयोयेप
ण वर्णन कर्युं छे के, मन स्वच्छ राखवानें, पुण्य
करवानें, अथवा आरोग्य भोगववानें, विजनवा
स जेवुं बिजुं साधन नथी.

वात

वात १४१

उंदर अनें सापनी मासी

एक बुभुक्षित दुबळो उंदर हतो, तेणे घणे श्रमे करीनें एक फडीयाना कोठारमां लुणाभणो दर पाड्युं, अनें मांहे पेठो. त्यांहां केटलाक दीवस यथेष्ट दाणा खाईनें जाडो थयो. पछी एक दिवस तेनें बाहेर नीकळवानी इछा थयी, त्यारे बाहेर नीकळवासाए घणो श्रम कर्यो, पण शरीर जाडुं थयुंहतुं ते दरमां मायुं नहीं तेथी नीकळायुं नहीं. ते जोईनें पासे एक सापनी मासी हती ते तेनें केहेछे, भाई, जो तुं तारो छुटको करवानें इछतो होय तो, तेनो उपाय आ एकज छे; जे, तुं जेवो पेहेलां दुबळो हतो तेवो था; एटले हुं जाणुंछुं जे दैव योगथी तुं अहींयांथी छुटीश.

सार

जे गरीबाईमांथी श्रीमंतथयो तेनें घणुं करीनें गरीबाईनां सुख भोगववानें मळतांनथी. गरीबाईमां जे सुखछे ते श्रीमंताईमां नथी; श्रीमंतनी पछवाडे घ

णाक

णाक तंटा आवेछे, ते गरीबनें नथी होता, मा टे जे ते तंटाथी अकळाय तेणे संपतीथीपण अक ळायुं जोईये, तोज सुख पामे, बिजो उपाय नथी.

वात १४२

पेट अनें बिजा अवयव

कोई एक दिवस हाथ, पग, इत्यादि अवयवों ये विचार कर्यो के, आपण छोटा श्रमकरीनें पे दा करीये, अनें आ पेट नकामुं बेठुं बेठुं खाय, ए शुं? माटे आजसुधी जे थयुं ते थयुं, पण आज प छी ए पोते उद्योग करीनें एनुं पोषण करे, अह्मारे एनी कांई गरज नथी. एम कहीनें सर्व अवयवों ये सम खाधा. हाथ कहे अह्मे जो आजपछी पेट नें माटे एक आंगळी हलावीये, तो अह्मारी सघ ळी आंगळीयो तुटी पडो. ह्मो कहे हुं सम खाउंछुं के, जो हुं एनें माटे एक कोळीयो लउं तो ह्मा में कीडा पडो. दांत कहे जो, पेटमाटे अह्मे एक

कोळीयो

कोळीयो थावीये तो श्रह्मारे सत्यानाश आवे."
ए प्रमाणे सम खाईनें निश्चय कर्यो ते सर्वने मुद्दा
कष्ट करीनें पाळवो प्राप्तथयो. छेल्लीवारे एवी अ
वस्था आवी जे, सघळा अवयव सुकाई गया; हा
डकां अनें चर्म मात्र बाकी रह्युं. ते वखत सर्वनी
आंख्यो उघडीयो के, आपणे कांन खोटुं कर्युं. पेट
वना आपणो उद्धार नथी. पेट पोते उद्योग क
रतुं नथी खरं; पण जेटलुं आपणा योगथी तेनुं पो
षण, तेटलुंज तेना योगथी आपणुं पोषण थायछे.

सार

कोई एक समयमां एक राजधानीमां एवुं
थयुं के, घणा दिवस सुधी राजाओनें परस्पर ल
डाई चाली; तेथी सरकारमां द्रव्यनो तोटो आ
व्यो; माटे राजाये पोतानी रहीयत पासेथी वा
रे वारे वेरो लीधो. ते उपद्रवथी अकळाईनें
सघळी प्रजा सेहेर मेहेलीनें नीकळी गयी. त्यांहां
सघळा लोकोये एको कर्यो के, आपण मेहेनत

करीये

मारीये, अनें सरकार असमथुं बेठुं खाय ए शुं? तो आजथी आपणे सरकारनें कांई आपवुं नहीं. ए वो तेमनो निश्चय जोईनें राजाये पोतानो प्रधान तेमनी पासे मोकल्यो. तेणे तेमने आ पेट अनें अवयवनी वात कही. ते सांभळतांवांतज प्रजा राजानें अनुकूळ थयी; अनें राजा प्रजा बे सुखी थयां. तात्पर्य एटलुं के, सरकारनें द्रव्य आपीये नहीं. तो, ते सरबंदीनुं खरच सहजज ओकुं करे, एटले, धाडां एकठां थईनें दीवसे लुटे, कोई कोईनुं सांभळे नहीं; अनें बंड उभां थईनें उपद्रव करे; तेथी राजा अनें प्रजा एमनो एक काळेज नाश थाय.

वात १४६

गधेडो सिंह अनें कुकडुं

एक गधेडो, अनें कुकडो, ए बे जणा, एक ठेकाणे चरता हता; एटलामां सामेथी एक सिंह

धावतो

आवतो हतो तेनें जोईनें तेवखत कुकडे मोटो शब्द कर्यो. सिंह कुकडाना शब्दथी घणुं बिही येछे, ते शब्द सांभळतांज, सिंह घणी उतावळ करीनें पाछो नाठो. ते जोईनें गधेडाना मनमां आव्युं के, म्हनें जोईनें सिंह नाठो. माटे ते दाबीनें सिंहनी पछवाडे धायो; ते कुकडानो शब्द सांभळाय नहीं एटले वेगळे गयो एटले सिंहे पाछो फरीनें तेनी गर्दन पकडी. ते वखत गधेडो मनमां केहेवा लाग्यो के, हरे हरे! हुं मूर्ख केवो के पोतानुं घंढरणुं आणीनें आ उछीतुं लोत मागीनें काळना मोमां पड्यो. नहींतो आ वखत म्हारा कुटंबमां निश्चित बेठो होत.

सार

शरीरनुं सामर्थ्य न होय अनें जे, ते उछीतुं लेवानें जायछे, ते पाशमां पडेछे. ठेकाणाना अथवा संगतीना माहात्म्यथी एकादी वखत आपणथी कोई बिहीना, तेउपरथी ते आपणथी दबेछे एवो निश्च

य करीनें तेनी संघाथे एकाएकी प्रसंग पाडवा ज ईये नहीं. तेनुं अनें आपणुं सामर्थ्य जोईनें चा लोये.

—००*००—

वात १४४

वांदरो अनें शियाळ

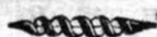
एक वांदरो शियाळनी प्रार्थना करीनें केहेवा लाग्यो के, तारुं लांबुं अनें गुछा सरखुं पुंछडुंछे; ते मांथी न्हानोक कडको म्हनें आपीश तो, हुं म्हा रो वांसो ढांकीश; एटले म्हनें टाढाड, वायु, ए नो उपद्रव नहीं थायं; तारी पुंछडी तारे जोईये ते करतां वत्तीछे; अनें तेपण तुं धूळमां मेली क रछ, तो तेमांथी थोडोक म्हनें आपीश तो तेमां ता रुं कांई अडतुं नथी; अनें म्हारुं काम थशे. शियाळ उत्तर करेछे, अरे, तुं पुंछडी वत्तीछे एम केहेछे, प्रण, जे छे तेछे, तुं समजतो नथी पण हुं तनें क

हुं

कहुं के, हुं मरुं त्यांहां सुधी म्हारी पुंछडी एम ज हलावीस पण एमांनो एक वाळ सरखो तने आपनार नथी.

सार

केटलाक लोकोनी पासे घणुं द्रव्य होयछे जे, तेनो निर्वाह पुरो थईने घणुं उगरेछे, एवं छे तो पण, तेने लोभथी एवुं आवेछे के, बिजुं जो मळे तो घणुं सारुं. पछी एवा विचार थाय एटले ते मांथी एक कोडी पण, तेनी परोपकारमां आवे नहीं.

वात १४५

गधेडो अने कुतरो

एक दिवस गधेडाना मनमां आव्युं के, विलायती कुतरा उपर आपणो धणी घणी प्रीति करे छे, माटे हुं पण ए कुतरानी पेठे कुदुं, भसुं, पुंछडी हलावुं, अने खोळामां चडीने बेसुं, तो, धणीनो वा

हालो

हालो थाउं. एवो विचार करेछे एटलामां, ते
नो धणी खेतरमां गयो हतो ते आव्यो; अनें घर
ना उंबराउपर बेठोछे एटले, गधेडो तेनें साम
आवीनें, प्रथम तो आगीभर तेणीभर कुल्कारा मा
रवा लाग्यो; पछी लांबो स्वर काहाडीनें भ‍ंक्यो;
ते जोईनें धणीनें खडखड हसवुं आव्युं अनें छोटुं
कौतुक सरखुं लाग्युं. दस पांच पळे तेज कौतुक
एनाजीव उपर आव्युं; ते गधेडो पोताना पाछला प
गउपर उभो रहीनें, तेणे आगळना बे पग छोटे ह
र्षकरीनें धणीनी छातीउपर मेहेल्या; अनें हस
मां छातीउपर बेसनार एटलामां, तेणे बुम पाडी,
ते सांभळीनें घरमांथी एक चाकर हाथमां धोको
लेईनें दोडतो आव्यो; तेणे ते गधेडानें मारीनें हा
डकां जुदां कर्यां, अनें गधेडाना मननां आणि आप्युं
के, धणीनी कृपानो थवुं ए सर्वथी थतुं नथी.

सार

केटलाक पुरुष विलायती कुतरासरखी चेष्टा
करीनें पोताना धणीनें प्रसन्न करेछे. ते तेवा हो

थछे

थछे तेथीज थायछे, पण बिजो आणे जे जे करु तो, गधेडानी पेठे शिक्षा पामे. आ माटे जे, माणस माणसनी प्रकृती तम्हे तम्हेनी होयछे; तेनें आनंद पमाडवाना प्रकार पण जुदा जुदा होयछे.

वात १४६

पशु पक्षी अनें वागोळ

एक दिवस पशु अनें पक्षि ए बेमां परस्पर छोटी लडाई लागी. त्यारे वागोलोये विचार कर्यो के, आपणा शरीरना घाटउपरथी आपण पशु के पक्षि, एनो लोकोनें संदेहछे, ते, आज आपणनें कामनो छे. माटे आपण वेगळे रहीनें शुं थायछे ते आघळथी जोईये आवो, पछी गमशे तेनो पक्ष लेईशे. एटलामां बे सैन्य एकठां थईनें घणीज मारामारी चाली. ते जोईनें प्रथम वागोलोये एवुं जाण्युं जे, पक्षीनी जीत थशे; माटे पक्षीनी तरफ आवीयो. अनें वेगळेथी आं

स्यो

स्यो चडावीनें ओती हतोयो के, वत्तुं थोडुं देखी शुं तो ते प्रमाणे करीशुं. पछी केटलोक वारे, पशूनुं सैन्य जीत्युं एवुं तेनी नजरमां आव्युं; त्यारे पशूनी तरफ जईनें तेमनें कहेवा मांड्यु के, जुओ, उंदरनां छो, अनें अह्मारां छो सरखां छे, माटे, अह्मो पक्षी नथी पशुछीये; अह्मनें तमारी मंडळीमां ल्यो, अह्मो निरंतर तमारुं कल्याण मनमां इच्छीशुं, अनें तमारी साथे कोई दिवस बगाड करीशुं नहीं. पशूये ते मान्य कर्युं. पछी छेल्ली लडाईमां गरुडे छोटुं पराक्रम करीनें पशूनें सर्व प्रकारे हराव्यां, पछी ते वागोळे पोतानो प्राण वंचे अनें ज्ञातीना हाथमां जईनें आपणी फजेती न थाय माटे त्यांहांथी नाठीयो वे, ते दिवसथी हजु झाडनी बखोलोमां, पर्वतनी गुफाओमां, पेओनें रेहेछे. ते हजु रात पडेछे. अनें सघळां पक्षि पोत पोताने ठेकाणे सुवानें जायछे त्यारे ते बाहेर नीकळेछे.

सार

शत्रूनें मळीनें पोतानी नातनो घात करवो ए सरखुं नीच कर्म बिजुं नथी. अनें ते जे करेछे ते उघाडुं पडे तो, तेनें मरवुं पडे अनें कदाचित जीवे तो, संसारमां म्होा देखाडवानुं ठेकाणुं नथी छे. ते पापी ज्यांहां जाय त्यांहां सघळा लोक तेनो तिरस्कार करे.

वात १४७

कुकडो अनें शियाळ

एक कुकडो एक उंचा झाडना डाळा उपर बेशीनें छोटे शब्दे करीनें बोलतो हतो; एवो के तेना शब्दनो सघळां अरण्यमां पडछो उठ्यो. ते वखत एक शियाळ खावानुं सोधतो त्यांहां पासेज फरतो हतो, ते, ते शब्द सांभळीनें ते ठेकाणें आवीनें जुएछे तो उंचे ठेकाणे बेठोछे माटे ते

हाथ आवे एवुं दीठुं नहीं; पछी तेनें खेतरीनें हे ठे आणवा सारु तेणे कपट आरंभ्युं; झाडनी पासे जईनें तेनें केहेछे भाई, तनें जोईनें हुं घणो राजी थयो; पण शुं करुं तुं जहां छे, त्यहां आवीनें मजथी तनें आलींगन अपातुं नथी, माटे हुं जाणुं छुं, जे तुं उतावळो हेठे आवीनें ह्मनें आलिंगन आपीश, नहीवारु? कुकडो केहेछे. शीयाळ काका हुं तनें खरुंज कहुं छुं जे, हेठे आववुं ह्मनें निर्भय देखातुं नथी; कदाचित् आवुं तो हुं बिजा कोईनें हाथ आवुं तो ह्मारी दशा कठिणज के नहीं? शियाळ उत्तर करेछे, अरे ह्मारा प्राण, हमणाज पशुनो अनें पक्षीनो मेळाप थयोछे तेमां एवुं ठर्युंछे के, हवेथी कोई कोईनें मारे नहीं; अनें सर्व हेते रेहेवुं, अनें जे आ ठराव भागशे तेनें मोटी शिक्षा थशे. आ वात सर्वत्र प्रसिद्ध थयी छे अनें तें हजु कयम जांणी नथी ए ह्मनें घणी नवाई लागेछे एम शियाळ बोलेछे ते कुकडो कान देईनें सांभळतो हतो एटलामां, डोकुं बाहेर

काहाडीनें

काहाडीनें कुकडो वेगळेथी जोवा लाग्यो, त्यारे तेनें शियाळ पूछेछे भाई, तुं आटलो मन पाली नें शुं जुएछे ते ह्मनें कहीश? कुकडो केहेछे ते वें गळे पांच सातेक पारधीनां कुतरां आवतां होय एवुं ह्मनें दीसेछे; शियाळ केहेछे एवुं देखायछे तो भाई तारे ह्मारे रामराम हुं जाऊंछुं. कुकडो केहेछे अरे काका हांहां जशो नहीं; हुं हमणां उतावळोज हेठे आवुंछुं, हुं जाणुं छुं जे आज सघळां जनावरोये सल्हा करीछे माटे, कुतरानो तमारे भो नथी; शियाळ उत्तर करेछे, नारे बावा, ए सल्हानी वात सघळे प्रसिद्ध थयीछे खरी पण ते, ते कुतराओनें खबर थयीछे के नहीं ते कोण जाणे.

सार

ठग ठगनें ठगीनें घणो आनंद पामे; धूर्त्तवुं बोलवुं चंदनना सरखुं शीतळ, पण, तेना हैयामां पाळो होयछे माटे, कांई कारणवना घणुंज ममता नुं भाषण नजरमां आवे त्यांहां घणी सावधानी राखवी. जे कोई पोतानें डाह्यापणे करीनें एवा

धूर्त्तनुं

धूर्त्तनुं माया पाश ओळखीनें तेना हाथमां आवे नहीं; अनें तेनें उळटो चिंतामां घाले ते पुरुषनें मोटो चतुर कहीये.

वात १४८.

कणबी अनें तेना छोकरा.

कोई एक कणबी मरवा पड्यो हतो तेना मनमां आव्युं. जे, हुं आज सुधी धंधो कर्यो छे तेवोज मारी पछवाडे निरंतर छोकराये चलाववो. पछी तेणे आ युक्ती करी; सघळा छोकराओनें खाटलापासे बोलावीनें कह्युं. जे, छोकराओ मारुं जे कांई छे ते आ खेतर, अनें वाडी, छे एना धणी तमे सघळा मळीनें छोज; बिजुं जे कांई मारुं भंईमां हशे ते खेतरमां कहींक एक हाथ नीचें डाटेलुं हशे; माटे ते खेतर तमे बिजा कोईना हाथमां जवा देशो नहींहां. ते सांभळीनें छोकराओये निश्चय कर्यो जे डासाये कांईक द्रव्य खे

तरमां

तरमां दाटी मेहेल्युं छे, पछी, ते कणबी मुवा प छी तेमणे ते खेतर खेडवानें मशे हाथ हाथ भर खोदी जोयुं; तेमां तेमनें थांपण तो जडी नहीं, पण भुंई सारी खेडायी, तेथी ते खेतरमां वावेला दाणा दशगणा आव्या अनें तेमनें घणा द्रव्यनो ला भ थयो.

सार

शरीरे साजाई, अनें उद्योग, जहांके त्यहां द्रव्य लाभ अवश्य थायज; उद्योगमां उद्योग खेती समा न बिजो नथी, ते उद्योग जे पोतानें हाथे करे छे तेमनां शरीर कुंटा रेहेछे. तेथी एकतो रोग थाय नहीं अनें लाभ थाय. बिजुं आ संसार च लववानें जे जे वस्तुओ जोईये तेनी खोट नहीं. ए माटे खेती अथवा वाडी डाहाये पुरुषे छोटे हर्षे करवी; तेमां जे मेहेनत करी ते निश्चे व्यर्थ जाय नहीं; एना लाभमां मनमां कांई धोको न हीं; एवो आ एकज धंधो छे, एनां साहित्योनें चोर पण चोरी सकतो नथी.

वात

वात १४९

घोडो अनें सिंह

एक ताजा वछेरानें जोईनें सिंहनें घणी तृष्णा थयी जे, एना मासनो एक कडको जो खावानें मळे तो सारुं थाय. पछी ते वछेरानें हाथमां आणवा सारु सिंहे वैद्यनो वेष लीधो. अनें सघळां पशूनें जणाव्युं के, हुं देशे देश फरीनें नाना प्रकारनां औषधोनो अनें वनस्पतीयोनो अनुभव लीधोछे. म्हारे हाथे पशूनो एके रोग सारो थया वनो रह्यो नथी. वछेरे तेनां पगलां ओळखीनें, मनमां विचार कर्यो के ऊंपण ठग विद्या करीनें एनें ठगुं. पछी ते वछेरो भोळापणुं देखाडीनें सिंहनीपासे लंगडतो लंगडतो आव्यो अनें केहेवा लाग्यो के, वैद्यराज म्हारे पाछले पगे कांटो भाग्यो छे, तेथी ऊं घणो दुःखी छुं, माटे कृपा करीनें तमे कांई उपाय करो. सिंह बोल्यो बेटा, पासे आव. हुनें तारो पग जोवादे पछी वछेरे सिंहनी

पासे

पासे जईनें पाछला पगनी लात मारी तेथे करी॰ नें सिंहनुं जडबुं फुटी गयुं अनें बुमो पाडतो रह्यो. वछेरो चारे पगे कुदीनें नाशी गयो, अनें मनमां घणो खुशी थयो के, ह्मे भलो एनें ठग्योछे, जे ह्म नें ठगनार हतो.

सार

ठगनें ठगीनें घणुं समाधान थायछे. यद्यपि कपट करवुं, ठगवुं, ए सर्वथा नीचमुं कर्म छे, छोटा कोनें योग्य नथी, तो पण आपणनें ठगवानें जे आव्यो तेनी आगळ कपट करीनें तेनो मनोरथ सिद्ध न थवा देवो ए नीतिजछे.

वात १५०

सिंह रींछ अनें शियाळ

एक अरण्यमां सिंह अनें रींछ ए बे जणा बे तरफथी दोडीनें एक हरणना बच्चाआगळ एक काळेज आवी पोहोता पछी तेमां ते बेनी बोलाबो

ली

णी थईनें घणीवार सुधी युद्ध थयुं. त्यारे बे ज
णा घायल थईनें थाकीनें भुंई उपर पड्या; एट
लामां अकस्मात् ते रस्ते एक शियाळ जतो हतो,
ते तेमनी अवस्था जोईनें निर्भय थईनें ते बेनो व
चमांथी हरणनें लेईनें गयो. ते बे लडवईया प
ण ते जोताज रह्या, शामाटे के, शरीरमां शक्ति
नहीं, ते माटे शियाळनें कांई प्रतिबंध करी श
क्या नहीं. ते वखत बे जणाओनें विचार थयो,
ते, पोत पोताना मनमां केहेछे, अरे, जुओ आ
फळ अंह्मारा वडवानुं, ते लुचो अह्मारुं भक्ष्य ले
ईनें चाल्यो, हनें अह्मे एकमेकनें एवुं कर्युं छे के,
तेना हाथमांथी पडाववानी पण शक्ति राखी नथी.

सार

एकादी वखत सार लडीनें लोक अदालतमां न्या
य करवा जायछे. त्यांहां वकीलनें फावेछे. ए
बे लडीनें थाके, अनें त्रीजानें लाभ थाय. न्याय ए
शब्दनो अर्थ विचार कर्याथी केवळ नीतीज. पण
तेज न्याय मनुष्यना दुःखनुं कारण थयोछे. आ

न्यायनें

न्यायनें भहंसे केटलाक भोख लागता दीठा छे, के टलाक घरबार वेचीनें देवुं करीनें पोताना आत्मा नें संकटमां नांखेछे; मनमां एवुं के, आपणी ब रोबर बिजो पण विपत्तीमां पडे तो रूडुं एवा लोक पैसो खरचीनें विपत्तीमां पडेछे; ते करतां चार भला माणसनें तेडीनें तेमनी पासे तंटो कां नें चुकवावीये. कह्युंछे के, जो माणस नीतीवालो अनें भक्तिमान् एवो होय तो, तेनें सन्मार्गे देखाड नारानुं शुं कामछे; थोडुं खानारानें वैद्यनुं काम पडनार नहीं; जे न्याय मार्गे चालेछे अनें प्रामा णिक पणुं केहेवरावेछे तेमनें परस्परमां कांई वांधो पडे तो, ते वांधो पोतानें मेळे एकादा चायितनी उपर नांखीनें ते कहे ते सांभळे तो ते नें अदालतना वकीलनुं काम पडानार नहीं. चा यितथी पण जहां तंटो चुके नहीं एवी एकादी वातछे तो, जे धर्मशास्त्र जाणेछे, भलो अनें जे डा हापणमां प्रसिद्धछे, एवा एकादानें ते वात सम जावीनें तेना कह्या प्रमाणे चालेए योग्यछे. ते

मनें

मनें पण जे ठेकाणे समजण पडे नहीं एवी संदेह युक्त वात होय त्यांहां तोडजोड काहाडीनें मांडे मांह तंटो चुकववामां शाएके.

वात १५१

उंदरनी सभा

एक वखत सघळा उंदर पोतानी मंडळी मेळवीनें विचार करवा लाग्या के, बलाडीनो आपणनें भो घणोके माटे, तेथी आपणो जीव राखवानी सारी युक्ति शी करवी? एवा विचारमां नाना प्रकारनी कल्पनाओ नीकळीयो अनें घणी हा ना थयी, ते वखत एक जवान उंदर आगळ आवीनें तेणे घणुं पांडित्य कर्युं केलीवारे ए सिद्ध कर्युं के एमां एकज युक्तिके जे बलाडीनें गळे घंटडी बांधवी एटले ते लगार हाले के आपण सावध थईनें पोतपोताना दरमां नाशी जईये, ते सांभळी

नें

नें सघळा उंदरोये वाहवा: सारी युक्ति काहाडी एम कहीनें मायां हलाव्यां, अनें तेमांथी केटला क उंदर केहेवा लाग्या के, आ ऊंदरनें सर्वनी पासेथी एक आबरुपच आपवुं योग्यछे, त्यांहां एक डाहायो घरडो उंदर हतो ते ते सघळुं सांभळीनें उभो थईनें केहेछे भाईयो, कल्पना तो घणी सारी काहाडीछे, अनें तेनो काहाडनार पण घणो डाहायोछे खरो, एमां कांई संदेह नथी, पण ए कल्पना करनारना मुखथकी ह्मारे एटलुं हजु समजवुं जोईयेछीये जे, ते बलाडीनें गळे घंटडी कयम बांधवी, अनें कियो उंदर ते काम करशे एटलुं ऊं जाणुं त्यांहां सुधी तमे तेनें आबरुपत्र आपशो नहीं. ते सांभळीनें सघळा उंदर ते जवान उंदरनें हस्या.

सार

ह्मोये बोलवानें तो घणी वातो सेहेलीयोछे पण ते करवा मांडीये त्यारे खबर पडे के करवी

घणी

वणी कठणछे ए माटे जे पुरुष एकादि युक्ति के हेवाने आगळ थायछे पण तेजे ते काम करीये ए समजावी देखाड्याविना तेनें सेवाथी आपीये नहीं.

वात १५२

सिंह गधेडो अनें शियाळ

एक वखत सिंह गधेडो अनें शियाळ ए त्रणे नो करार थयो के, आपण मृगया रमवा जईये अनें जे मळे ते वेहेंची लेईये, पछी तेमणे एक पुष्ट सावर मार्यो; तेना भाग करवानें सिंहे गधेडा नें कह्युं, तेउपरथी गधेडे त्रण भाग बरोबर करतांवेंतज सिंहनें रीस चढीनें तेणे एक क्षणवारमां गधेडानां आंतरडां बाहेर काढ्यां; पछी सिंहे ते काम शियाळनें कह्युं त्यारे, शियाळ डाह्योज ते तेमांनो एक न्हानो कडको तोडी लेईनें सिंहनें केहेछे राजाधिराज, आरे तो आट

ळुं घणुंछे, अनें रह्युं ते सघळुं तसे अंगीकार क रो. ते जोईनें सिंह घणो प्रसन्न थयो अनें तेनें पुछे्छे घरे तनें आ राजनीति कोणे शीखवी. ते बोल्यो महाराज खरुंज पुछ्यो तो आ वातमां तो म्हारो गुरु आ सामोछे ते गधेडोज.

सार

जे पुरुष मन देईनें शीखांमण लेवा मांडशे ते नें लोकोना आचरणनां फळ जोईनें घणी वातो समजायामां आवशे. पूर्वकाळनां माणसोनी वा तो अनें हमणांजे थायछे ते बेवुं मनन कर्याथी आपणी चालमां सर्व प्रकारनां दृष्टांत मळशे; अ नें तेमांथी घणुं सारुं थशे. बिजो कोई पूरमां तणातो होय ते जोईनें, तेनुं तणावुं आपणनें ब चाव करेछे. एम बिजानें ठेश वागी जोईनें आप णें संभाळीनें चालीयेछीये. माटे जे पुरुष एवा प दार्थमात्रमांथि गुणदोष लेछे तेनें कोई वखत कष्ट म चालवुं केवुं करवुं आपणाथी छोटो अथवा ब

रोंबरीनो अथवा आपणो हेठेनो कोई होय तो ते नासाथे क्यम बोलवुं क्यम चालवुं एमां कांई सं देह पडे नहीं.

वात १५३

घरडो सिंह

कोई एक घरडो सिंह मरवा पड्यो ते सांभळी नें पूर्वे सिंहे जेनें जेनें दुःख दीधुं हतुं ते सघळां पशु पोतपोतानुं वेर लेवानें तेनी पासे आव्यां; भुंडे पोतानी डाहाड भरीनें तेना पेटमां घोची, जेवी विजळीनी भळी, बळदे तेनें शींगडां मारीनें लोही काढ्यां. ते जोईनें गधेडे पण आगळ ज ईनें पाछला पग उपाडीनें सिंहना छोडाउपर ला तो मरीयो, त्यारे ते बचारो सिंह प्राण मुकती बखत बोल्यो, अरे परमेश्वर आ भुंडुःख, हरे ह्

री अनें पराक्रमी एमनोपण तिरस्कार सऊं न
हीं ते ऊं, आज आवा नीचना हाथना मार स
ऊंछुं ते करतां मूनें हजार मृत्यूनुं दुःख कठण ला
गतुं नथी.

सार

आपणनें प्राणिमात्र माने अनें दुःख न दे एवी
इच्छा जेनें होय तेणे लोकोनुं सारु करवुं. असमर्थ
कोई कोईनें मानतुं नथी, ए माटे जेनें मोटपणुं
मेळववुं होय, अनें ते वंशपरंपरासुधी चलाव
वुं होय, तो तेणे सन्मार्गे चालवुं, पछी तेनें को
ईपण दुःखदायक थनार नहीं; अनें संकटनो वख
त तेनें वेरी नजरे पडे नहीं. ज्यां जुए त्यां स
हाय करनारा अनें मित्रज नजरे पडशे.

वात १५४

डोसो अनें तेनां छोकरां

एक डोसानें पांच छोकरां हतां, ते मांहोमां
हे लडतां माटे बापे तेमनें धमकाव्यां, सामादि

भेदे

भेदे करीनेंपण समजाव्यां, पण ते सघळुं व्यर्थ गयुं. त्यारे छेलीवारे तेणे आ युक्ति करी जे, ते छोकरानें पोतानें सामे बोलावीनें एक लाकडोयोनी भारी अणावीं; अनें एक एक छोकरानें कह्युं के तारामां जेटलुं जोर होय तेटलुं करीनें आ भारी झनें भागी आप. पछी तेमणे सघळाये एके एके घणुं जोर कर्युं पण भारीमांनी लाकडीयो एक एकनें आश्रये हतीयो ते कोईथी भगाईयो नहीं. पछी डोसे तेज भारी छोडीनांखीनें ते मांहेनो एक एक लाकडी एक एकना हाथमां आपी, अनें प्रथमनो पेठे भागवानुं कह्युं, त्यारे तेमणे ते सघळी लाकडीयो एक क्षणमां भागी नांखीयो. पछी बाप तेमनें केहेछे छोकरांयो आ जोयुंनां एकानुं जोर? तमे एमज स्नेहे करीनें एक एकनो आश्रय राखीनें रेहेशो तो, तमनें उपद्रव करवानें इंद्रनुंपण सामर्थ्य चालनार नहीं; अनें तेज स्नेहनो आश्रय एकवार छुट्यो तो पछी कोई एक रांडीरांड आवीनें तमनें एक क्षणमां उपद्रव करी सकशे.

सार

सर्वदा आपणुं सारुं थाय एवुं जो मनमां होय तो माणसोये परस्पर एको, अने भाईबंधाई, ए उपर नजर राखवी. जे राज्यमां अथवा कुटुंबमां जटलो एको थोडो होय, अने टुकडीयो घणी होय, ते राज्य अने कुटुंब पणुं नबळुं थने श चूये जीतवा योग्य थायछे कहांछे जे, मांहोमांहे लडाई पोताना नाशनुं कारणछे. एघाटे राज्यमां, नातमां, कुटुंबमां, मंडळीमां, अथवा जांहां जाहां चार एकठा थईने एकादुं काम करवामां होये तेमां, लडाई, द्वेष, पेठो एटले जाणवुं जे विनाश काळ पासेज आव्यो. जे एक माना पेटमांथी नोकळ्या तेमणे तो एक एके स्नेह राखवो, एक एकनुं सारुं करवुं, ए तो सहेज जोईये. कोईना कह्याथी करवुं एवुं नथी. दुःखमां भागीयो होय एटले दुःख हलकुं थायछे, अने सुख थाय छे. ए माटे जेने जगतमां मित्र नथी अथवा छे पण थोडाछे तो ते नित्य बिहीतो रेहेछे. आमाटे तेना

मनमां पोतानी निर्बळतानी चिंता होयछे, अनें ते मा. मनमां एवुं आवेछे जे, हर कोईनें हाथे म्हारो नाश थयी सकशे.

वात १५५

डोशी अनें तेनी लुंडीयो

एक डोशीनी लुंडीयो हतीयो तेमनें ते नित्ये कुकडां बोले ते वखत उठाडीनें कामे वळगाडे. पछी कोई एक दिवस ते लुंडीयोये विचार कर्यो के आ दुष्ट कुकडो आपणी पिठी उंव गेहेलावे छे, माटे, एनें मारी नांखीये एटले आपणनें डोशीनो उपद्रव नहीं थाय. पछी तेप्रमाणे कर्युं. अनें मनमां धार्युं जे, हवे अजुवाळुं थतासुधी डोशी आपणनें उठाडनारी नथी. डोशीये ते सघळुं जाण्युं, पछी लुंडीयोनें शिक्षा थवासारु डोशी तेमनें ते दिवसथी मध्य राते उठाडवा लागी.

सार

सार

कांई एक काम करता पेहेलां तेना परिणाम नो विचार करवो; नहीं तो सुखनें माटे जे उद्योग करीये ते दुःखनुं ठेकाणुं थाय.

वात १५६

मोर अनें कागडो

आपणाउपर राजा करवो, माटे सर्व पक्षी एक दिवस, एकठां थयां हतां. तेमां मोरे आगळ आवीनें पोतानां सोनेरी पींछां उंचां करीनें तेनी शोभा जोवामां सर्वनां नेत्र लगाव्यां, ते वखत घणाक पक्षीयोये तेमें राजा करवानें हा कही; अनें तेनां घणां वखाण करीनें संतोषथी पांखो उचीयो करीयो. आगळ एवुं चणवार करीनें तेनें राज्यपदवी उपर थापनार ते वखत, कागडो आगळ आवीनें बोलेके. राजाधिराज तमारा दासना दासनें एक शंका थयीछे ते जो आपणी आज्ञा थाय तो बोलुं. मोर केहे सुखे बोल भाई. काग

डो

हो कहेछे महाराज, अह्मे तमनें राजा करीनें अ ह्मारा प्राण तमारे स्वाधीन कर्या; हवे अह्मारे स घळी वातनो भरुसो तमाराउपर छे, पण, जो क दाप्रनें गरुड, गिध, अथवा बाज, ए अह्मारो गरीब नो घात करवा आवशे, तो तमे केथीरीतीये ते नें जीतशो? तेटलुं कहीनें अह्मारा भयनुं निवार ण करो. ए प्रश्न सर्व मंडळीये सांभळतांवातज तेमणे बिचार करीनें कह्युं के वात खरी; आपणुं रक्षण आ नाजुक शरीरवाळाथी थवानुं नथी; माटे आ राजा उपयोगी नथी.

सार

कोई मंडळीये पोतानो मुख्य करवो तो, तेनी उपरनी शोभा जोईनें भुलीनें करवो नहीं. सर्वनुं सारुं करवामां जेना गुण होय, अनें सामर्थ्य हो य, अनें जे शाहाणो, चतुर, होय तेनें करवो, तो तेनें लोक करता नथी अनें नरी श्रीमंताई उपर नजर राखीनें मूर्खनुं अनुसरण करेछे; माटेज ते मांथी घणीक वातोनो बगाड थायछे,

वात १५७

पोपट अनें पांजरुं

कोई एक छोटां पुरुषनीपासे पोपट हतो ते
नें तेणे नित्य सारा पदार्थ खवरावीनें एक घणा
मूलना पांजरामां राख्यो, ते पांजरुं तेणे बाग
मां एक झाडनें हेठे आरस पाहाणनो चोतरो क
रीनें तेउपर मेहेल्युं हतुं; मनमां एवुं जे, ए पोप
ट उन्हाळामां उघाडे ठेकाणे वा खाईनें सुख पा
मे, ते घरधणी अथवा घरनां माणस ते पोपटनी
पासे जाय त्यारे तेनी साथे मीठे शब्दे बोले, ते
नां पीछां विखराय ते घरधणीयाणी पोतानो को
मळ हाथ तेनीउपर फेरवीनें ठीक करे. एवा घ
णा सुखमां रेहेतो तोपण ते पोपट नित्य मनमां
विमासतो हतो के, हे परमेश्वर बिजां पक्षि अर
ण्यमां कुटां रहीनें झाडोनां डाळांउपर स्वछंद बे
सेके, ते छोटां भाग्यवान् छे तेमनो पेठे छुटो क्या
रे फरीश? पछी कोई एक दिवस चाकरनें हाथे

पांजरानुं

पांजरानुं बारणुं उघाडुं रह्युं ते मे पोपटनें लाग फाव्यो एटले पांजरामांथी नीकळीनें पासेना अरण्यमां उडी गयो; मनमां एवुं के बाकीनुं आयुष्य त्यां हां सुखे करीनें पुरुं करीश, पण अरण्यमां जईनें नानाप्रकारना नवा नवा संकटमां मात्र पड्यो. बचारो ते प्रथम ऊं दुःखी छुं एवुं मनमां मात्र आणतो हतो, ते हवे खराज दुःखमां पड्यो. बिजां पक्षि तेनें चांचो मारवा लाग्यां; तेनी जे मनुष्य वाणी सांभळीनें लोकोनें संतोष थतो हतो, तेज वाणी सांभळीनें पक्षीजात तेनें वत्तुं दुःख देवा लाग्या, सारुं सारुं अन्न खातो तेनें हवे उद्योग करीनें पेट भरवुं, तेनो तो, तेनें अभ्यास नहीं माटे भुखे मरवा लाग्यो. वा वरसातना उपद्रवमांथी रक्षण थाय एवुं घर नहीं. वरसाते करीनें पांखो पल्हळे, अनें टाढाडें ठुंठवे, ए प्रकारनुं दुःख तेना शरीरनी प्रकृती नाजुक माटे तेथी सेहेवायु नहीं. छेल्लीवारे ते दुःख पांमी पामीनें मरती वखत पोताना मनमां केहेवा लाग्यो, अरे बचारा

पोपट,

पोपट, जो फरीनें एक वार ते पांजरुं तनें, मळे तो तुं बाहेर फरवानी वात कोई दिवस न करे. पण ते हवे क्यांथी मळे? एम कहीनें तेणे आंखो मीचीयो.

सार

सर्व वातो अनुकूळ छते जेनें स्वतंत्रपणे भटकवानुं मन थाय तेणे आ वातमांथी शिक्षा लेवी के, जो स्वतंत्रपणुं विपत्तीये युक्त छे तो ते शा कामनुं. नाषडीयावना नाव समुद्रमां भमतुं नथी, सेनाधिपवना सेना भमती नथी. तेमज स्त्रीयो अथवा छोकरां जेनें पोतानी मेळे भमवानुं सामर्थ्य नथी तेणे छुं पराधीनछुं एवुं जाणीनें खेद आणवो नहीं. न होय ते दुःख पेदा करीनें पोताना आत्मानें संकटमां कां नांखीये?

वात १५८

चकली अनें बिजां पक्षी

एक कणबी खेतरमां भींडो वावतो हतो ते चकलीना ध्यानमां हतुं, ते बिजां पक्षीनें कहेछे, अरे,

तमे

तमे, सघळां अनुकूळ थाओ तो आपण सर्व मळी नें आ बी खेतरीनें एनो नाश करीये; शामाटे जे भींडीनां रोपडां थायछे, पारधी तेनी जाळ करे छे, तेथी आपणी जातोनो नाश थायछे ते तेनुं बोलवुं कोई पक्षीये गणगार्युं नहीं; पछी भींडीना थ णगा फुट्या, त्यारे पण तेणे तेमनें कह्युं, जुओ, जो आंपण सघळां आ खेतरमां तुटी पडीये तो, हजु उपाय छे ते सांभळीनें ते सघळांये तेनुं उप हास्यं कर्युं, अनें केहेवा लाग्या के आ मूर्ख छानें आगळनुं भावी सुजेछे एवुं आपणनें जणवेछे के शुं? पछी पोतानुं कह्यु व्यर्थ गयुं जाणीनें चकलीये विचार कर्यो के, आवा अविचारीना संगमां रेह वुं हवे योग्य नथी, एवुं कहीनें तेणे ते दिवसथी पक्षीनो समागम मुक्यो अनें माणसोमां वास कर्यो.

सार

आपण माणस छीये माटे जेमां सघळां माणसो नुं सारुं थाय ते करवुं, ए आपणो स्वाभाविक ध र्मछे, तेमांपण आपणा ओळखीता, सगा, संबंधी,

एमनुं

एमनुं सारुं करवुं एतो आवश्यक छे; बिजुं कांई आपणथी न थाय तो सारी बुद्धि पण आपीये; एक वार न सांभळे तो बे वार, त्रण वार, कही जोईये; एटले आपणने जेटलुं घटतुं हतुं तेटलुं आपणे कर्युं; पछी ते न मानीने कांई एकादा बंधनमां आवे तो ते आवो; तेनो आपणे माथे दोष नहीं. पछी एवा अविवेकीनो संग करीने तेना साथे आपण आपणो नाश करीये ते करतां तेमनो संगज मेहेलीये ए युक्त छे; शामाटे जे, ते आपणुं कह्युं सांभळता नथी माटे तेमनुं खोटुं करवुं ए जेम ठीक नहीं, तेम तेमनो संग करीने ते सर्वी साथे आपण बुडीये ए पण योग्य नहीं.

वात १५९

जवान पुरुष अने बलाडी

कोइ एक जवान पुरुष एक बलाडीनी साथे नित्य रमतो; ते घणी सुंदर हती, तेउपर ते पुरुषनुं हेत घणुं थयुं; ते एटलुं जे, केलीवारे तेनोउप

र संक्रांत थईनें रात दाहाडो झरवा लाग्यो. पछी ते दुःख मटाडवासारु तेणे रति देवीनी आरधना करी; एटले देवीये कृपा करीनें ते बलाडीनी स्वरूपवती स्त्री करी. तेनें जोईनें ते पुरुषनो हर्ष ब्रह्मांडमां माय नहीं. पछी तेणे तेज दिवसे ते नीसाथे लग्न कर्युं. राते बेजणां सुवानें ओरडीमां गयां, त्यांहां, तेणीये कहींक उंदरनो शब्द सांभळ्यो; ते सांभळतांज ते वखत पोताना वरनें मुकीनें उंदरनी पछवाडे दोडी; ते जोईनें रतीनें वीच पडी के, आ म्हारो उत्सव, जेनें छोटा छोटा लोक मान देछे, तेनो एणीये अनादर कर्यो माटे, ए बीचछे स्त्री एनें माणस करी ते बाहेरथी मात्र थयी पण अंतःकरणथी बलाडीजछे माटे एनी आकृती अनें कृति ए अरसपरस मळतां नथी ते मळे एवुं करवुं. एम कहीनें देवीये तेनें जेवी हती तेवी करी.

सार

माणसोमां सारी अनें खोटी रीतीनुं कारण शिक्षा अनें संगति ए छे खरां; पण घणुं करीनें तेनें तेनो स्वभावज कारण छे. जो स्वभावतोज गुणकारी होय तो, ते गुणनें वधाराय. पण ते गुणकारीनें नवो गुण आणवो ए घणुं कठिणछे. जो स्वभाव दरिद्रीछे अनें तेनीपासे करोड रुपैयानी सत्ता छे तोपण, ते पोतानां सघळा व्यवहारमां दरिद्रीनां चिन्हज देखाडशे. प्रकृतीथे तेनें दरिद्र भोगववासारु पेदा कर्योछे तेनो अदृष्ट हाथ झाल्यो, तोपण तेनो स्वभावगुण जाय नहीं. स्वभावे करीनें जे मूर्खछे तेनें द्रव्यादि संपत्तीथी डाहाणो करी सकतो नथी. स्वभावथी मूर्खछे तेनें द्रव्यनी गरज सारु खोळ भरो, पण ते गुणे छोटो थाय नहीं.

वात २६.

मधमाख्यो माख्यो अनें भमरी

केटली एक माख्यो मधमाख्योना मधपूडामां आवीनें केहेवा लागीयो जे, आ मध आह्मारूं छे, पछी बे जणीयोनें परस्परस लडाई थईनें बे पक्ष थोया, भमरीपासे न्याय कराबा गयो. त्यारे भमरीये कह्युं जो तमे अदालतनी रीते वाद करशो तो तमनें खरच घणुं थशे; अनें फडचो पण वेहेलो थशे नहीं, माटे, तमे उभयतां ह्मारां जे छोहो, हुं तमारूं सारूं इच्छुं छुं, माटे तमनें कहुं छुं जे तमे बे मळीनें ह्मनें तमारी हकीगत लखी आपो; एटले हुं तमारूं सघळुं मनमां आणीनें जे नीति हशे ते कहीश. ते सांभळीनें बे पक्षनीयो राजी थयीयो; अनें हकीगत लखी आपी. पछी ते भमरीये तेमनी लडाईनो वाद मनमां आणीनें तेमनें कह्युं सांभळोको, तमे बे बरोबर जणाओछो माटे, खरा खोटानो न्याय करबा ह्मनें लगार क

शिण दीसेछे माटे, माखो तमे एवुं करों के एक खाली ठेकाणुं ल्यो, अनें मधमाख्यो एक तमे पण ल्यो, अनें त्यांहां मध करीनें बे जणोयो ह्यारी पासे लावो, पछी हुं ते बे मधनो स्वाद रंग जोईनें आ मधपूडानुं मध कोनुं ते कहीश मधमाखोये ते वातनी गरज हा कही अनें माख्योये आंजं करवा मांड्युं ते जोईनें भमरीये माख्योनें कह्युं जे तमे जुठायोछो अनें मध माख्यो साचीयोछे.

सार

जे जुठोछे ते पोतानी जुठाई जे ठेकाणे उघाडी पडे त्यांहां आडुं आवळुं घणुं बोलीनें कजीयो लांबो चलावीनें भला माणसनें अमथो दुःखी करे. ममर्मां एवुं के कजीयो चुकवनारनी नजर चुकीनें आपणुं काम थयुं, तो थयुं, न थयुं तो नहीं. अनें जे साचोछे ते कशी वातमां वांकुं बोले नहीं.

वात १६१

चोर अनें कुकडो

एक घरमां राते चोर पेठा त्यांहां तेमनें चो
रवा जेवुं कांई मळ्युं नहीं, एक कुकडो मात्र ज
ड्यो; तेनें लेईनें मारवा मांड्या ते वखते कुकडे
तेमनी घणी स्तुती करी जे जुवो हुं लोकोनें के
टलो कामनो छुं जे, हुं परोडमां बोलीनें सर्व
लोकोनें पोत पोतानें कामे वळगाडुंछुं, माटे तमे
म्हनें मारशो नहीं. चोर बोल्या, अरे लुच्चा, एट
लामाटेज अम्हे तारुं गळुं कापनार छे, तुं बो
लीनें लोकोनें सावधान करछ तेथी अम्हाराथी चो
री सुखे थती नथी.

सार

जे गुणे करीनें भला लोक आपणनें सारा के
हेछे, तेज आपणो गुण, दुष्ट लोकोनें छोडे दुर्गु
ण थायछे.

वात

वात १६२

बलाडो जेनें जमवानें बोलाव्यो हतो

एक गृहस्थे एक छोटा माणसनें जमवानें ते
ड्यो तेनें माटे छोटो समारंभ कर्यो ते, ते जोईनें
घरनो बलाडो मनमां विचार करवा लाग्यो के,
हुं घणा दिवस थया भाईबंधनें जमवा तेडनार ह
तो ते, आज सारो अवसर मळ्यो छे. पछी तेणेप
ण पोताना इष्टमित्रनें नोतरुं दीधुं. पछी ते मि
त्र त्यांहां आव्यो अनें पेहेलो रसोई आगळ गयो,
त्यांहां केके जातना पदार्थ रंधाता हता ते जोई
नें मनमां केहेछे, आ पदार्थ सहज मळवा दुर्लभ,
पण भाईबंधना योगथी आज ह्यानें मळशे, ते हवे
हुं एवुं खाईश जे, आठ दाहाडानी निरांत करी
श. एवो मनसुबो करीनें पुंछडी हलावेछे अनें
मों मळमळावेछे एवामां तेनें एक रांधनारे दी
ठो, तेणे हळुवे रहीनें पछवाडेथी आवीनें तेनां
पाछली बे टांगडीयो झालीनें तेनें खडकीमें बाहे
र नांखी दीधो; त्यांहां हेठे पथर हता तेउपर अ

थडाईनें

घडाईनें बळाडानुं सघळुं शरीर टोचाई गयुं, ते आरडतो आरडतो त्यांहांथी नासवा लाग्यो तेनें बिजां बळडां मळ्यां तेमणे पुछ्युं अरे तमनें आज मिजमानीमां तेड्या हता तेमां आ समाचार छे? ते बोल्यो ते समाचारनुं शुं वर्णनकरुं एवी मिजमानी जन्मांतरमां पण ह्मनें थयी नहोती पण तेमां एक शुं थयुं जे लागारेक कसुबो वत्तो लीधामां आव्यो तेनुं घेन चढ्युं तेथी हुं ते घरमांहेथी बाहेर क्यम नीसरी आव्यो तेनी शुद्धी ह्मनें रही नहीं.

सार

घरधणीना ओळखाणवमा अनें तेणे तेडाविना अमथा बिजानें विश्वासे कहीं जवुं ते आ बळाडानी पेठे खरनुं ठेकाणुं थाय, त्यांहां अप्रतिष्ठा थाय, ते पछो खोटी युक्तीये करीनें ढांकवी पडे.

वात १६३

रबारी वेपारी थयो हतो

एक रबारी एक दिवस समुद्रनें कांठे बकरां
चारतो हतो, ते बकरांनें चारे बळगाडीनें पोते
एक शिळाउपर टाह्याडो, अनें धीमो, सुंदर वा
खावा बेठो ते वखत वा बंध थयो एटले समुद्रनुं
पाणि हालतुं बंध थयुं, ते जोईनें तेनें आनंद थ
यो; अनें एवो विचार थयो जे, हुं वेपारी थाउं,
आ अहींयां बकरां चारतो नकामो बेशी रहुं
छुं, तेकरतां एक न्हानुं सरखुं नावडुं वेचाथी ले
ईनें दरीयो खेडीश, तो केटलो सुखी थईश. टे
भावर माल लेई जाउं तो ह्मनें केटलो लाभ था
य, द्रव्य अनें म्होटाई मेळववानो आ रस्तो के
वो सारोछे. एवो विचार करीनें घेर जईनें पो
तानां सघळां बकरां वेच्यां, बिजुं जे घरमां हतुं
ते सघळुं वेचीनें तेनुं एक नाव लीधुं, तेमां माल अ
नें उतारु माणस भरीनें नाव हांकीनें लगार आ

घो

थो थयो, एटलामां वादळां थयां, छोटा छोटा
मोजा आववा लाग्या, दिशाओ खावा धाईयो, ना
वडुं बुडवा लाग्युं; ते जोईनें भार ओछो करवा
सारु माल सघळो पाणीमां नांख्यो एटले तरतज
नावडुं वायरे धकेलाईनें एक पथराये अथडायुं,
ने, तेना कडके कडका थईगया, नावडुं तथा उता
रु सघळां बुड्यां, रबारीमात्र बुडतां बुडतां रह्यो
ते महाकष्टे करीनें तीरे आव्यो. पछी तेणे जेनें
बकरां वेंचाथी आप्यां हतां तेनें घेर चाकर रेहे
वानें गयो, तेणे तेनें तेज बकरां चारवानें राख्यो,
त्यारे ते फरीथी एक दिवस ते समुद्रनें कांठे ते
ज शिळाउपर बेठो हतो ते समुद्रनें पूर्ववत् निश्च
ळ जोईनें केहेके, अरे ठग, हवे फरीथी तुं छानें
ललचाववानें जुअछ ते हवे तारो श्रम मिथ्याछे,
हुं तनें जोईनें एक वार भुल्यो ते अत्यंत दरिद्री
थयोछुं अनें एक वार अनुभव लीधो तेणे छानें आ
हाणो कर्यां माटे हुं हवे कोई दिवस तारो वि
श्वास करनार नहीं.

सार

केचाथी शाहाणपण सारुं. एवुं केहेवत छे प माटे, जे पुरुष एक वार पोते दुःख भोगवीनें जे व स्तुनो अनुभव लेईनें टाहाडो थयो, ते फरीथी ते वस्तुनी इच्छा करतो नथी. पोतानी जे अवस्थाछे तेमांज प्रसन्न रेहेछे.

वात १६४

जवान छोकरो अनें सिंहनुं चित्र

एक डोसो कोट्याधीश हतो, तेनें एकज एक छोकरो हतो, तेउपर तेनुं अत्यंत हेत हतुं, एवा ते छोकरानें शकार रमवानुं व्यसन लाग्युं, ते जोईनें डोसो केहेछे, अरे परमेश्वर, म्हारा छोकरा नी गत केवी थशे? एम नित्य ते चिंता करे; एक दिवस राते तेनें शमणुं आव्युं जे, वनमां छोकरा नें सिंहे मारीनांख्यो छे, पछी तेने एवी चिंता थयी

जे

जे रखे ओ ए स्वप्नं खरुं थतुं; ए बिहोके स्वप्नं खोटं करवानें डोसे एक न्हानुं घर करीनें तेनें पछवांडे फरतो कोट करीनें तेमां छोकरानें घाली मेहेल्यो. ते घरमां छोकरानुं मन रमाडवानें तेणे सर्व वस्तूनी अनुकूळता करी; नाना प्रकारनां चित्र चितराव्यां, अनें जे जे जनावर छोकरानें वाहालां हतां तेनां चित्रामण भींतउपर कहडाव्यां, तेमां एक सिंहनुं चित्रपण हतुं; एक दिवस छोकरो सिंहनुं चित्र जोईनें छोकरानें घणी रीस चढी कां जे, स्वप्नं खरुं पडे एवुं जाणीनें बापे म्हनें घाली मेहेल्योछे, ते आ सिंहनें माटे; एवुं कहीनें ते आंख्यो काहाडीनें ते चित्रनें कहेछे अरे दुष्ट; हुं आ बंदीखानामां दुःख भोगवुं छुं ए तारे माटे, म्हारीपासे जो आ वखत तरवार होत तो, तारा पेटमां घोचत पण शुं करुं रे एम कहीनें दांत पीसीनें रीसमां तेणे ते चित्रमांना सिंहनी छातीमां मुंकी मारी त्यांहां भींतमां एक खीलो हतो ते हाथमां पेशी गयो, अनें तेनो घा पाकीनें तेना दुःखथीज ते छोकरो मरण पाम्यो. ए प्रमाणे

बापे अमणुं खोटुं करवानें जे उपाय कर्यों ते मिथ्या थईनें थनार हतुं ते थयुंज.

सार

थवानुं होय ते मटनार नहींज. पछी चिंता करीनें अमथा जीवनें खेदमां कां नांखोछो.

वात १६५.

कुकडी अनें शियाळ

एक शियाळ एक माळामां पेशीनें कांई खावानुं मेळववानें उंचेनीचे जोतो हतो; तेणे त्यांहां एक कुकडी दीठी, ते माळामां उंचो बेठी हती ते मोपासे शियाळेजवाय एवुं हतुं नहीं, त्यारे तेणे कुकडीनां वखाण करवा मांड्यां अनें केहेछे, अरे, बेहेन, तारी शी खबर छे. तनें घणो करार नथी घरमांज सुई रेहेछे; एवुं ह्यों सांभळ्युं ते बळतथी बेहेन तनें खरुंज कउंछुं जे ह्यानें एवि चिंता थयो के रात अनें दाहाडो उंघ आवती नथी;

अ

माटे खहंज फेडि हवे तु केवीकुं, अनें खशार पासे तों जाय, ह्मनें तारी नाड जोवादे; एवुं ते बोलेछे, वच्चे वच्चे तेमां वखांण करतो जायछे, ते सांभळीनें जहां बेठी हती त्यांहांथीज कुकडी जवा पदेछे. खरेज भाई तें सांभळ्युं ते खहंज. एवो मंदवाड ह्मनें कोई दिवस आव्यो नहोतो, ऊं हमणां तारीपासे आवी होत, पण शुं करुं वैद्ये ह्मनें कह्युंछे जे तुं कोईनें पासे आववा देईश नहीं, अनें कोईपासे जईश नहीं, माटे भाई मज थी हेठे अवातुं नथी, हवे तुं आ वखत जा हमणां तो ऊं अशक्त एवी कुं जे तारीपासे चाली नें आवुं तो ह्मारो जीव तरतज नीकळी जाय.

सार

वखांण करनारा जेटला तेटला जुठा जाणवा. माटे, ते सर्वना शत्रु एवुं समजीनें सघळाये, तेमनीसाथे तेप्रमाणे चालवुं. शामाटे जे तेमना मा

यावी

याची बोलयानें पार नजर पोहोचाडोनें, तेना बं धनमां आवनार नहीं एवा चतुर पुरुष आ लोक मां थोडा, अनें आवनारा घणा.

वात १९६

देडकुं अनें उंदर

एक दिवस उंदर अनें देडकुं एमनें नदी कांठा ना धणीपणासारु वरवाड थयो, त्यांहां उंदर घू र्नेते घासनें ओठे रहीनें देडकानें मार मारे; दे डको कुत्कारा मारवामां निपुण तेणे ते जोईनें यु क्तीथी उंदरनी साथे गांठ पाडी, अनें तेनें केहेके अ रे पुरुष, आवो सामो हाथो हाथ आव, चोरनी पेठे छपाईनें कां मारछ? पछी ते बे एक एकनें छोंणां देईनें हाथोहाथ मारामारी आव्या, अनें हमणां एकएकनो जीव लेशे, एटलामां समळी आवी ते ते बे जणाओनें उचकीनें लेई गयी.

सार

सार

केहेवत छे जे, बेनी लडाईमां त्रिजानें लाभ. तेनुं कारण ए छे जे, मनुष्य एकएकनो खार करवा लागे एटले, एकएकनां छिद्र काढाडे, ते, द्वेषथी जाणता नथी जे, त्रिजो कोई आपणा बोलवा उपरथी अटकळ बांधीनें, आपणो घात करवांना उद्योगमां हशे. घणेक ठेकाणे एवुं दीठामां आव्युंछे के, जे वस्तुमाटे लडेछे ते वस्तुमां कांई जीव नथी होतो, फलाणानें फलाणे हराव्यो एटला अभिमानसारुज तेमनें सामानो जीव लेवो अथवा पोतानो आपवो एवुं करवुं पडेछे. एवी लडाईनुं फळ ए जे जीव जाय, पराधीन थाय, दुःख पामे, ए छे.

वात १६७

नोळवो अनें माणस

एक माणस नोळुवानें पकडीनें तेनें मारी नांखतो हतो, ते वखत ते नोळुवे तेनी दीन वाणीये

करीनें

करीनें प्रार्थना करी जे, भाई तु ह्मनें मारीश न
हीं, ऊं तारे कामनोछुं, जो जे ऊं छुं तो तारा
घरमां उंदरनो उपद्रव नथी, माणस केहेके खरी
वात तुं जो ते ह्माहं काम मन देईनें करतो हो
त तो ऊं तनें आ वखत जीवतो मुकीनें तारो
छोटो उपकार मानत, पण, उंदर ह्मारे खावा
पीवानी जनसो रेहेवा देता नहोता, ते उपद्रव ह्मा
रे हजु ताराथीपण तेवोनें तेवोजं छे, माटे, तारा
ते उपकार बिजा कोईनें देखाड ह्मनें देखाडीश न
हीं, एवुं कहोनें तेणे तेनो जीव लीधो.

सार

जे काम आपणे आपणा स्वार्थमाटे कर्युं, ते
थी यद्यपि बिजानें पण गुण थयो, तोपण ते ते
नाउपर उपकार कर्यो एम केहेवानुं नथी.

बात

वात १६८

चाकर अनें अणसमजु

कोई एक चाकरनो धणी, दिवस आथमती वेळाये घेर आव्यो. तेणे उतावळुं जमवानुं कर; एवी आज्ञा चाकरनें करी, ते वखत घरमां देवता नहोतो ते माटे, ते चाकर पाडोशीना घरमांथी दीवो करीनें उतावळो घेर आवतो हतो, तेनें रस्तामां एक अणसमजु माणसे हाथे झालीनें उभो राख्यो. अनें पुछेछे, अरे, आ वखत तारे दीवानुं शुं कामछे, आ तुं कोनें माटे क्यांहां लेई जायछे, ते मनें कहीश? चाकर उत्तर करेछे; अरे, हुं डाहाया माणसनो शोध करुंछुं, ते मनें हजु जडतो नथी, ते सांभळीनें अणसमजु लजवाईनें चालतो थयो.

सार

जेनुं मन काममां अथवा विचारमां होय, तेनें समय वनानुं बोलावीनें खोजवबो, ए अणसमजुनुं लक्षण. एवा माणसनें समजु जे के ते माणसमां गणता नथी.

वात १६९

शियाळ अनें शाऊडी

एक शियाळ नदी उतरीनें पेले पार गयुं. त्यांहां भेखड पडीगयेली हती माटे शियाळथी तेउपर चढातुं नहोतुं. माटे, ते त्यांहां आणीमेर तेणीमेर फांफां मारीनें चढवानो लाग जोतुं हतुं; एटलामां तेना माथाउपर माखोनो समुदाय आवीनें बेठो, अनें ते तेनुं लोही पीवा लाग्यो; त्यांहां भेखडउपर एक शाऊडी हती ते तेनें कहेके, भाई, ह्मनें कहे तो हुं आ माखोनें उडाडी मेलुं. तेनें ते जवाब देके, बाई, तें ह्मनें मोटो उपकार कर्यो, पण, ह्मारे ते नथी करवुं, शामाटे जे, आ माखो हमणां लोही पीनें तृप्त थशे एटले घणो उपद्रव नहीं करे; अनें एनें जो तुं उडाडी मेलेस तो, बिजी क्षणे बिजी भुखी माखोनो समुदाय आवीनें उपर बेसशे अनें ह्मारा शरीरमां एक लोहीनुं टीपुं पण रेहेवा देशे नहीं.

सार

राजानी पासेना केटलाक कारभारी लांचिया होयके, माटे जो आपण तेमनें वेगळा करवानो उपाय करीये तो, तेमां पण कांई फळ नथी. कां जे, तेनें ठेकाणे बिजा जे आवशे तेपण तेवुंज काम करशे. माटे जे के तेज सारा; ते केटलेक दिवसे तृप्त थया पछी बिजा नवा आवशे तेना सरखो प्रणे उपद्रव ते जुनाथी नहीं थाय.

वात १७०

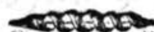
कागडो अनें साप

एक कागडे एक दिवस सापनें चांचमां झाल्यो, अनें तेनें खानार, एटलामां सापे पण तरफडतां तरफडतां कागडानी डोके बचकुं भर्यु; तेणे करीनें ते कागडानें झेर चढ्युं अनें मरशे एवो थयो; तेवखत ते कहेके, अरे, हुं बिजानें मारीनें सुख भोगवनारो हतो ते हूंनें आ शिक्षा थयी, ते योग्यज थयी.

सार

सार

परपीडा करनाराने कोई दिवसे नाश थाय ज. अेवो आज निश्चय जे, पोतानो स्वार्थ थतो होय तो बिजानें केटलुं दुःख थाओ, पण ते मन मां आणे नहीं; तेनुं सारुं कदी न थाय.

वात १७१

ब्रह्मा अनें उंट

एक दिवस उंटे ब्रह्मानी करगरीनें स्तुति करी, हे देव, जेवा बळद आदि लेईनें सर्व पशूओनें तें शींगडां आप्यां छे, तेवां मनें कां नथी आपता? के जेणे करीनें हुं मनुष्यो द्वारा देहनु रक्षण करुं; अनें केहेवा लाग्यो जे परमेश्वर एटली म्हारी वि नंती सांभळवीज. तेनें ब्रह्मा उत्तर करेछे, अरे मूर्ख, तेनें हों जे आप्युछे ते विचार करीनेंज आप्युछे; तेमां तारे संतोष राखवो योग्यछे; ते न रा

खीनं

खीनें छों बिजानें आप्युंछे ते आगळ करीनें तेनुं मागछ; ते माटे तनें आ तारा धष्ट पणानी शिक्षा पटलोज करंछुं के, तारा कान लांबाछे ते टुंका थशे, अनें तुं आजथी कबाड बहीश.

सार

आ संसारमां परमेश्वरे जेनें जे नेमी आप्युंछे तें योग्यछे. ते फेरवीनें बिजुं करवा सारु जे उद्योग करेछे ते ओछी बुद्धीना मूर्ख जाणवा. एवा पुरुषोनो उद्योगज व्यर्थ जायछे एम नथी, तो, ते व्यर्थ जायछे, अनें उलटा दुःखी थायछे.

वात १७२

लावरी अनें तेनां बचां

एक लावरी खेतरमां रेहेती हती, ते खेतर पाक्युं एटले तेनें चिंता थयो जे, म्हारां बचांनें पांखो आवीनें उडवुं शीखता पेहेलां, जो खेतरवाळो

खेतर

खेतर कापवानें आवशे, तो क्यम थशे? पछी ते
रोज चारो आणवा जाय त्यारे बच्चांनें केहेती जा
य जे, म्हारी पछवाडे कोई कांई बाले, तो ते स
घळुं हुं घेर आवुं एटले म्हनें केहेवुं. एक दिवस खेत
रनो धणी खेतरमां आवीनें पोताना छोकरानें के
हेके, छोकरा, हुं जाणुंछुं के आ खेतर पाक्युं; अ
नें कापवानें योग्य थयुं, माटे तुं काले सवारमां
जा, अनें आपणा इष्टमित्र, पाडोशी, एमनें खेत
रनी कापणीमां मदत करवासारु कही आव. ए
वुं ते खेतरवाळे दीकरानें कह्युं. ते सघळुं बच्चां
ये मा घेर आवी एटले कह्युं. अनें मानी पछवा
डे कलबलाट करीनें केहेवा लाग्यां के, मा हवे
तुं अम्हनें उतावळी अहींयांथी बिजे ठेकाणे लेई
जा. मा बोली बच्चां निश्चिंत रोहो, कां के, खे
तरना धणीये खेतर कापवानो भरुंसो पाडोशी अ
नें इष्टमित्र उपर राख्योके; तेथी हुं पक्कुं जाणुंछुं
जे, काले कापणी थती नथी. बिजे दिवसे लाव
री जवा लागी त्यारे तेणीये बच्चांनें पूर्वनीपेठे क
ही मेहेल्युं. तेउपरथी ते खेतरनो धणी शुं बोलेके

तो

ते सांभळवासारु बच्चां डांपतांज हतां, एटलामां, ते खेतरनो धगी आव्यो, अनें जेनें बोलाव्यां हतां तेनी वाट जोतो बेठो, पण कोई आव्यु नहीं, अ नें तडको पण थयो, त्यारे ते छोकरानें केहेछे अरे, पाडोशी, इष्टमित्र, ए उपर विश्वास राखवो कामनो नहीं, माटे तुं हवे, एवुं कर के, आप णा सगांनी प्रार्थना करानें तेनें केहे; जे अह्मारे माटे तमे सवारमां वेहेलां ऊठीनें खेतरनी काप णीनी सहायतानें आवजो. ते सांभळीनें बच्चां घ णां बिहीनां अनें मा आवी एटलेज तेमणे ते स माचार मानें कह्या; त्यारे ते बोली बच्चांरे, एट लुंज जो छे, तो, तमे बिहीशो नहीं; शामाटे जे सगां, सगांनी चिंता राखीनें तेमना काममां पड शे ए मिथ्या जाणजो, पण काले फरीथी ते शुं बो लेछे ते मन राखीनें सांभळजो, अनें ह्यानें केहेजो. बिजे दाहाडे खेतरनो धणी घणी वारसुधी सगां आवनारांछे एवुं जाणीनें वाट जोतो बेठो, पण ते कोई आव्युं नहीं, पछी ते छोकरानें केहेछे कांई

चिंता

चिंता नथी, भिमा, काले तुं सवारमां दातरडां सारां तैयार करी मेहेल, आपण आपणे हाथेज कापीशुं. ए वर्तमान बाचाये मानें कह्युं एटले अ ते बोथी बच्चां हवे आपणे अहींथां रेहेवुं सा रुं नथी, ष्मामाटे के जे माणस पोतानुं काम आ पण पोते करवानें मांडच्यो, ते घणुं करीनें ते का मनें पार पाडे. पछी तेणीये पोतानां बच्चां त्यां हांथी ते वखत काहाडीनें बिजे ठेकाणे मेहेल्यां, बिजे दाहाडे खेतरनो धणी अनें तेनो छोकरो बे जणाये आवीनें खेतरनी कापणी करी.

सार

जे काम पोतानी मेळे करीशकाय एवुंके, ते काम करवानो भरुसो सगां इष्टमित्र उपर राख वो नहीं. जे पुरुष तेमनाउपर भरुसो राखेके, तेमनें बे तरफथी खोट आवेके, एकतो मूर्खनी पेठे तेमनी वाट जोतां बेशी रेहेवुं, बिजुं तेमणे के नथी ताले घणो संताप पामवुं. ए करता पोता नां कामनो मुख्यपणेथी पोतानाउपर भरुसो राखे

छे,

छे, तेनुं काम उतावळुं थई आवेछे. कदापिक न थई सक्युं तो तेनाथी पोताने मन वाळी सका यछे जे, ह्में ह्मारी तरफथी उद्योग करवामां आळ स कर्युं नथी, अनें कोईनें भरुसे रह्या नथी. एम करतें थयुं नहींतो तेनो दोष ह्मारे माथेनहीं.

वात १७३

कागडो अनें गाडरुं

एक कागडो एक गाडराना वांसाउपर का, का, करतो बेठो हतो, तेनें गाडरुं केहेछे, अ रे दुःखदायक कागडा क्यम रेहेतो नथी? कलबलाट कां करेछे अरे जो हुं वाघ के कुतरो होत तो, तुं ह्मनें आटलो उपद्रव करीसकत? कागडो केहे छे, खरीवात कही, हुं ते जाणीनेंज करुंछुं, जे क र छे, अनें जे ह्मनें शिक्षा करीसके एवाछे, तेमनें कांयडेपण हुं उभो रेहेतो नथी जे तारासरखा अनाथ दीन छे जेनो ह्मनें भो नथी तेमनेंज हुं उपद्रव करुंछुं.

वार

सार

घणुं करीनें लोकोनो स्वभाव आ कागडाना जे वो होयछे, जेनें उपद्रव कर्याथी ते शिक्षा पामे तेनें परछांये ते रेहेता नथी, अनें जे अनाथ दीन छे तेमनें पीडा करीनें पोताना मनमां प्रसन्न था यछे. तेमनी समजण एटलीज जे, जेनें पीडा क र्याथी पोतानें शिक्षा थाय नहीं तेनें पीडा कर वी ज्यांहां शिक्षा थाय त्यांहां न करवी.

—∞❋∞—

वात १७४

कणबी अनें अदृष्ट

कोई एक कणबी खेतरमां हळ नांखीनें खेडतो हतो, तेना हळनें द्रव्यनो चरु अथडायो ते जो ईनें कणबीनें घणो आनंद थयो. आंखोमां ह र्षनां आंसु आव्यां, ते वखत ते खेतरनें केहेछे अ रे म्हारा खेतर, तें म्हनें म्होटो उपकार कर्यो,

मज

मजदीनउपर म्होटी दया करी, ते सांभळीनें अह
फनें रीस चढी अनें ते माणसनें रूपे कणबीना
स्हो आगळ आवीनें बोलवा लाग्युं, अरे, मूर्ख, त
नें शुं कहोये? तें म्हनें मुकीनें खेतरनो उपकार
मान्यो, अनें म्हनें संभार्युं पण नहीं, अरे बळद,
स्था तनें मळ्युं एटलुं द्रव्य तारुं नहीं एवुं थईजा
त तो, आ तुं म्हारे नामे रोवा बेसत, ते बखत
तुं बिजा कोईनो दोष केहेत नहीं.

सार

एकादा काम काजमां आपणुं सारुं थयुं होय
तो, तेनें संभारोये, जेनें आपणुं खोटुं थये दोष
मेहेलीये.

बात १७५

कुकडुं अनें शियाळ

एक दिवस सवारमां एक शियाळ वाडामां दोरीना
फांसामां भरायो, ते एक कुकडो वेगळेथी जोईनें,

ते

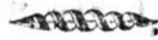
ने हळुवे तेनीपासे आवीनें तेना झ्मो सांमुं जोवा
लाग्यो. तेनें शियाळ केहेके, भाई, जोयुं के ऊं
केवा संकटमां पड्यो ते, अनें ए सघळुं भाईरे ता
रे माटे, कां जे, ऊं घेर जतो हतो एटलामां ता
रो शब्द कानें पड्यो, अनें झ्मनें एवुं थयुं जे तनें
क्यारे मळुं, माटे उतावळो आवतो हतो तेमां
आवुं थयुं; हवे तुं एवुं कर जे एक पाछी लाव,
अनें आ दोरी काप, अनें जो ए तजवी न थाय
तो आ झ्मारा समाचार कोईनी आगळ कहीश
नहीं, ज्यां सुधी ऊं आ दोरी झ्मारे दांते करीनें क
रडी नाखुं अनें छुटी जाऊं. कुकडे ते सघळुं कप
टनुं जाणीनें उतावळो जईनें पेहेलां वाडाना धणी
नें ते समाचार कह्या, ते दोडतो आव्यो, अनें शि
याळ दोरी करडतो हतो एटलामां तेणे शियाळ
नें शिक्षा करी.

सार

दुष्टनीउपर उपकार करीये नहीं केहेशो के
कोईनेंपण संकटमां काममां आवीये एवो नीति

के

छे तो तेउपरथी चोरनेंपण सहाय थवं एवं थ ईजशे माटे ते करवं नहीं तो दुष्टनें ते दुष्टज स हाय थाय अनें चोरनें ते चोरज थाय पण बिजा थे थवं नहीं.

बात १७६

एक खाली घोडो अनें लादेलोगधेडो.

एक खाली घोडो अनें एक भारे भरेलो गधेडो, ए बे मारगमां चालेछे, अनें तेमनो धणी पछवा डेथी तेमनें हाकतो चाल्यो जायछे, ते वखत ग धेडानें भार घणो थयो, अनें ते थटणीथे पडवा ना संधानमां आव्यो, तेवखत तेणे घोडानी घणी घणी प्रार्थना करी जे. भाई, म्हारा वांसाउपरनो थोडोक भार तं लेईनें म्हनें सहाय था. जो हं प्राण जवाना संकटमां छं, पण घोडो निर्दय दुष्ट तेणे ते कांई सांभळ्युं नहीं. पछी ते गधेडानें अर्ध मार्गेज ठेस वागी अनें ते हेठे पड्यो, ते उठे नहीं,

तेवखत

तेवखत तेना धणीये तेनो तंग ढीलो कर्यो, अनें बिजापण घणा घणा उपाय कर्या, पण ते मरीगयो ते क्यम उठे? पछी तेने धणीये तेनी उपरनो भार अनें तेनुं चामडुं उतारीनें घोडानी पीठउपर नाख्युं. ए प्रमाणे ते घोडे थोडो उपकार न कर्यो माटे पोते घणा श्रममां पड्यो.

सार

आपण एकएकना काममां न आवीये तो तेमां बे जणानें तोटोछे; झीणी नजरे जोतामां एकएकनें सहाय थायछे माटेज आ सृष्टीनो व्यवहार चालेछे. माटे ए वात ज्यांहां ज्यांहां थती नथी त्यांहां सघळाओनो स्वार्थ बुडेछे.

वात १७७

शियाळ अनें दीपडो

एक दीपडो गुफामां पोतानें खावानुं साहित्य भरीनें निराते रहेतो हतो, ते अटकळीनें एक शि

याळ

याळ तेनें मळवानें आव्यो, मनमां एवुं जे शुं छे ते आपणे प्रत्यक्ष जोईनें लक्षमां आणीये. दीपडे तेनें गुफामांथीज उत्तर कर्यो जे भाई ह्मणां तो तुं क्षमा करीनें जा, म्हारे शरीरे करार नथी. शियाळ धूर्त तेनें प्रथम संदेह हतोज ते तेवखत खरो थयो. पछी ते तरतज एक बकरां चारनार रबारीपासे गयो, अनें तेनें ते सघळी वात कहीनें कहेछे, तारे बिजुं कांई काम नथी एक कुतकुं मात्र लेईनें चाल, अनें दीपडो गुफामां सुतो छे तेना कपाळमां ते मार, एटले तारुं काम थयुंज. पछी तेणे ते प्रमाणे कर्युं, अनें दीपडानो प्राण लीधो. पछी ते दुष्ट शियाळ ते गुफामां रहीनें दीपडानुं मेळवेलुं साहित्य पोते भोगववा मांड्युं, तेनें घणा दिवस थया नहीं एटलामां तेज बकरां चारनारो एक दिवस ते मार्गे जतो हतो तेणे शियाळनें ते गुफामां जोईनें तेनापण कपाळमां कुतकुं मारीनें प्राण लीधो.

सार

जे बिजानो नाश करीनें अन्याये वैभवं पेदा करे ते घणा दिवस भोगवे नहीं.

वात १७८

हरण अनें द्राखना वेला

एक हरणनी पछवाडे पारधी पड्या त्यारे ते नाठुं नाठुं द्राखना वेलानें ओठे पेठु ते देखायुं नहीं, त्यारे पारधी आशा मुकीनें पाछा फर्या, एटला मां ते हरणे तेज वेलानां पांदडां खावा मांड्यां, तेथी ते वेला हाल्या एटलामां ते पारधीमांथी एकजणे पाछुं वाळीनें जोयुं तेणे एवुं जाण्युं जे कोई जनावर वेलामां पेठुंछे, एवुं ध्यटकळीनें एक तीर नांख्या, ते हरणनें वाग्यो, तेथी तेनो प्राण गयो. मरती वखत ते पोतानें कहेछे अरे, हात अ एवो जे कृ तेनें आ शिक्षा थयी ते योग्य थयी. कां जे म्हारा संकट समयमां जे म्हारे काममां आव्या तेज वेलानें म्हें उपद्रव कर्या.

सार

सार

कृतघ्नता ए सर्वदोषनो राजा छे, कांजे, जे पोता नं सारुं करनाराने दुःख देछे, ते पुरुष बिजा लो कोनें दुखः देवामां आवुं पाछुं कयम जोशे. माटे जे कृतघ्न थयो एटले तेनां दुष्टपणानो अवधी थयो.

बात १७९

समळी अनें कोळी

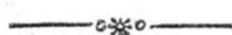
एक समळी खबूतरनी पछवाडे पडी हती ते, एक कोळीये जनावर पकडवानें जाळनांखो हती तेमां भरायी, तेवखत ते पांखो फडफडावेछे अनें तेमांहेथी जवानो उद्योग करेछे, एटलामां ते कोळी, पासेज काम करतो हतो तेणे आवीनें तेनें पकडी, अनें मारवालाग्यो, त्यारे ते करगरीनें तेनें विनती करेछे के, म्हनें जीव दान आप, जो,

म्हेंकांइ

ह्मों कांई तनें उपद्रव कर्यो नथी, ऊं खबुतरनो पछ
वाडे पडी हतो, तेनें कोळा उत्तर करकें, वाह
खबुतरे पण ताहरुं शुं बगाड्युं हतुं? एवुं कहीनें ते
णे तेनुं माथुं अनें धड तेवखत जुदुं कर्युं.

सार

बिजानें पीडा करवी एज पेहेलो दोषछे, पछी
ते छोटानें करो अथवा म्हानानें करो, पण ते
नुं दुःख बेनें बरोबर छे, माटे म्हानानें पीडा क
र्याथी दोष थवामां कांई चुक नथी.

वात १८०

बांदरी अनें तेनां बे बच्चां

एक बांदरीनें बे बच्चां हतां, ते मांहेथी एक
उपर ते घणुं हेत राखे, अनें बिजानो अनादर
करे एवामां एक दिवस तेनी पछवाडे पारधी प

डो

खो तेवखत, तेणीये वाहाला बचानें उगारवा माटे तेनें छाती सरसुं लीधुं, अनें बिजुं हतुं ते सेहेजज तेनें बांसे वळग्युं ए प्रमाणे बचांनें लेई नें ते उतावळी वेगे दोडेछे, एटलामां, दैवयोग थी एवं थयुं जे एक पथ्थरमां वाहाला बचानुं माथुं पछडाईनें ते मरीगयुं. अनें बांसाउपरनुं संकटमांथी उगर्युं.

सार

आपण जेनें लाड लडावीये ते छोकरुं बगडे ते पोतानें अनें पोतानां मावापनें सुख दे नहीं. अनें आपण जेनें लाड नथी करतां ते घणुं करी नें दैववान् नीपजे.

—**—

वात• १८१

काळुं माणस

गोरा लोकना देशमां एक जणे एक काळा माणस नें वेचातो लीधो, तेनें जोईनें ते पुरुषना मनमां ए

थुं आव्युं के, आ जेनोपासे हतो तेनी एनाउपर आनास्था, माटे एना शरीरउपर तेल चढे छे, ते धोई नांखीयेतो ए गोरो थाय. एवो मनमां विचार करीनें तेणे तेनें एक छोटी कथरोटमां बेसा र्यो, अनें घणुं खर्च करीनें साबू, पापडीयो खारो, अनें पण घसवाना पथरा, अनें मजुर, मगाव्या पछी एक माणसे तेना शरीरनें खारो अनें साबु चोळवा मांड्यो, अनें बिजे तेना मायाउपर पाणीनी धारा रेडवा मांडी, अनें एक बे जणा तेना शरीरनें पथरा लेईनें घसवा लाग्या, एवुं सवारथी ते संध्याकाळसुधी तेणे वारंवार कर्युं. पण ते सघळुं व्यर्थ थईनें माणसोनें थाक मात्र लाग्यो, अनें ते काळुं माणस टाढ ठुठवीनें मरण पाम्युं.

सार

जे जांहांथी थवानुं नहीं, ते थवासारु कुतर्क करीनें मिथ्या जे श्रम करेछे, ते मेहेनत करीनें हारे अनें फोकट मात्र आणेछे.

वात १८१

शियाळ अनें मांदो सिंह

एक समये सिंहे जुठीज वात उडाडी जे, हुं मांदोछुं, तो आ वखत जे जनावर म्हारा समाचार जोवानें आवशे तो म्हारा मित्र जाणीश. तेउपरथी सघळां जनावर सिंहनी गुफामां गयां. तेमां शियाळ गयुं नहीं, ते नजरमां आणीनें, सिंहे दीपडानें गुप्त शोध काहाडवानें मोकल्यो; ते जईनें शियाळनें केहेछे, भाई, तुं आवो निष्ठुर कमर थयोछे? अरे, सघळां जनावरो स्वामीना समाचारनें गयां, अनें तजथी रेहेवायुं पण कम! शियाळ केहेछे, छोटा भाई, सिंहनें म्हारो साष्टांग नमस्कार कहीनें विनंती करजो जे, म्हारो स्नेह तमारीउपर पूर्वे जेवो हतो तेवोज छे, ते वातनो तमे मनमां लगार संदेह आणशो. नहीं; अनें हुं हमणां पण तमारा चरणउपर मायुं मेहेलवा आ

वत,

थत, पण शुं करुं? तमारी गुफा म्हारी नजरे पडे छे एटले म्हारा पेटमां फाळ पडेछे; कां के, जे ते मां एकवार गयाछे, तेनां पगलां हजुसुधी पाछां फर्यां नथी.

सार

जे जे वात आगल आवी, तेनो विचार कर्याविना तेमां पड्यामां हानीछे. सर्वनी वाट ते आपणी वाट, एम कहीनें जो एकादां खटलामां पडीये, पण, एवुंछे के, घणुं करीनें लोक पोतानी बुद्धीये चालता नथी, तो, तेमां एकादो कोई स्वार्थसाधक होयछे ते तेमनें जेम वाळेछे तेम वळेछे तेमाटे घणा करे तेज करीये एवुं ठीक नहीं; तेमां आपणे पण सारासार विचार कर्यो जाईये.

वात १८३

मद्यपी वर

एक स्त्रीनो धणी घणो मद्यपी हतो; तेनुं ते व्यसन छुटवासारु तेणीये घणा उपाय कर्या, पण

ते

ते सघळा व्यर्थ गया, त्यारे छेली, तेणीये आ यु
क्ती करीः के, एक रात्रीये नित्यनीपेठे तेनो धणी
मद्यपीनें रस्तामां अचेतन पड्योहतो, तेनें त्यांहां
थी उपाडीनें तेणीये मसाणमां एक मशीतमां घो
रमां सुवाड्यो, जेवो कोई केहेशे के, खरोज मु
एलोछे, अनें पोते घेर आवी. पछी केटलीक
वारे, तेनें शुद्धी आवीनें, ते पश्चात्ताप पाम्यो हशे,
एवुं मनमां आणीनें, पाछी ते मसाणमां गयी; अ
नें मशीतनां बारणां ठोकवा लागी; एटले ते मां
हेथी बोल्यो; कोणछे? ते बोली हुं आ मसाणमां
रहीनें मुएलाओनी सेवा करुंछुं. तारेमाटे जम
बानुं लेईनें आवीछुं, माटे कमाड उघाड. ते बो
ल्यो, वारुतो म्हारी बेहेन, हमणांतो तुं जमवानी
वात एक कोरे मेहेल; अनें म्हनें थोडोसरखो दा
रु पीवानें आणी आप, हुं तारो घणो उपकार
मानीश. बायडीये ते सांभळीनें कपाळउपर हा
थ ठोक्यो. अनें केहेवालागी, आहा; हुं भ्होटी
दैव हीन! एनी टेव मेहेलाववानें आ एकज उपा

थ रह्यो हतो, तेपण मिथ्या गयो, हवे ऊं एटलुं मिस्र समजी के, एनुं व्यसन मुआवना कोई दिवस जनार नथी.

सार

कोइपण टेव गळेपडी नहोय ते मुकी अथवा मुकावी सकायछे. पण एकवार ते गळेपडी ए टले पछी कुटवी कठणछे.

वात १८४

माणस अनें मत्सर

एक माणस जांघ उघाडी मुकीनें, एक झाडनें छेठे विसामो खातो हतो, तेनी ते जांघउपर एक मत्सर दंश करवा लाग्या; तेवखत तेणे घणीरीसे तेउपर एक थापट मारी; तेमांथी ते नाशीनें फ रीथी तेज ठेकाणे आवीनें बेठो, त्यारे तेणे पा छी थापट मारी; तेमांथी पण ते पाछो नाठो, ए प्रमाणे पांच पचीस वार जांघउपर थापटो पडी

घो,

था, तेथेकरीनें ते माणसनी जांघमात्र सुजी गयी; पण मत्सर हाथ आव्यो नहीं. तेवखत तेनें घणो खेद थयो अनें तेणे वीरभद्रनी प्रार्थना करी के, हे देव, तुं छोटोछे, तारां सामर्थ्यनी आगळ को ई ठरतुं नथी; आ दुष्ट मत्सरे छानें घणो उपद्रव करवा मांड्योछे; तो एउपर पराक्रम करीनें एनो प्राण ले, अनें मज दीनउपर दयाकर, एना दंशे करीनें ऊं घणी व्यथा पामुंछुं.

सार

हलका काम सारु, छोटाने श्रम देवो ए अ ज्ञानीनुं काम. जे अक्षय सुखनो आपनार तेनें नाशवंत पदार्थनी प्राप्तिमाटे संकटमां घालोये नहीं.

वात

वात १८५

बे वासण

एक माटीनुं, अनें एक पितळनुं, एवां बे वासण, कोईये एक नदीनी तीरे मेहेल्यां हतां; ते नदीनुं पूर आव्युं तेमां तणायां, ते वखत माटीना वासणनें चिंता पडी के, कदाचित् ऊं पितळना उपर अथडाईश तो, फुटीजईश. तेनें कष्टी जोईनें, पितळनुं केहेके, अरे, तुं बिहीश नहीं, तनें ऊं संभाळीश. माटीनुं बोल्युं, भाई तुं लगार वेगळेथीज बोल, ह्मनें तारो घणो भो छे; कांजे, ऊं तनें अथडाउं के, तुं ह्मनें अथडाय, तोपण नाश ह्मारो ज थाय.

सार

गरीबनें ताळेवरनी सगाई, अथवा संगती, विपत्तीमां नांखेछे: ताळेवरनो जोडे रेहेवामां, आ लडो, के ते लडो, पण बे तरफथी हानी गरीबनीज थाय.

वात १८६

શીયાળ અનેં વાઘ

એક દિવસ કોઈ એક કુશળ તીરંદાજ, અરં ણ્યમાં પારધ કરવા ગયો હતો, તેણે ઘણાં જના વર માર્યાં, અનેં કેટલાંકનો, પક્કવાડે પડ્યો. તે જોઈનેં સઘળાં જનાવર ગભરાયાં; અનેં ભય પામી નેં નાશીનેં ઝાડો, ગુફા,' એમાં ભરાઈ ગયાં. તે વ ખત એક વાઘ તેમનેં કેહેછે, અરે, હું જીવુંછું અ નેં તમનેં ભો! એવું થાય તો હ્માનેં ધિક્કાર છે. તો કાંઈ ચિંતા કરશો નહીં, તમે ધીરજમાત્ર રા ખો, અનેં હ્મારૂં બળ, શૌર્ય, એઉપર વિશ્વાસ રા ખો; હું એકલોજ તમારા બૈરીનેં મારીનાંખીશ. એવી છોટી છોટી બડાઈની વાતો કેહેછે, પુંછડું પછાડેછે, અનેં રીસમાં ભુંઈ ખોતરેછે, એટલામાં એક તીર આવીનેં તેનો કૂખમાં લાગ્યો, તેવખ ત તેની વેદનાયે વ્યાકુળ થઈનેં, તેણે છોટો ઘાંટો કાહાડીનેં બૂમ પાડો, અનેં છો વતી તીર નું પુંછડું ઝાલીનેં તેનેં બાહેર કાહાડેછે, એટલા

માં,

मां, शीयाळ, पासे आवीनें विस्मय पामीनें तेनें पुछेछे; वाघजी, एवो ते कोण बळीयो हशे, के जेणे तमसरखा छोटा बळवान् पशूनेंपण घायल कर्यो. वाघ बोल्यो, भाई म्हारी अटकळ चुका, जेणे म्हनें घायल कर्यो ते, पेलो सामो उभोछे ते मनुष्य, जे, आपण पशूओथी जीतातो नथी.

सार

बळ, अनें शौर्य, ए छोटां काम करेछे पण जो तेना साहित्यमां तेटलुं बुद्धिबळ होय तो ते नहोय तो, तेज उळटां दुःखदायक थायछे. नरा बळवान् सुराछे, ते, पोताना सामर्थ्य उपर भरुसो राखीनें, उतावळापणुं करेछे, तेथां तेमनुं उळटुं एकादुं मर्म, शत्रुना जाण्यामां नहोय, ते जाण्यामां आवेछे, अनें तेज पछी तेमना घातनुं निमित्त थायछे. बुद्धिमान् अनें युक्तिमान् छे ते, छोटा बळवाननें पण नाश घाली सकेछे. पशू जेम मनुष्योनें जीती सकतां नथी तेम बुद्धिहीन बळवान्, डाह्या

थानें. चतुराईवना बळ, ते जेवी अनाडीना हाथमां लाकडी: सामेनो खाली हाथेछे, अनें दावपेच जाणेछे, तो ते तेनीज लाकडीथे तेनें मारे छे. सार, जनावरना जेवी नरीक्रूरता, अथवा बळ, ए बुद्धिमानना दावपेच आगळ चालतुं नथी.

वात १८७

शियाळ अनें मुखवटो

एक राते शियाळ एक छोडां वेचनारानी दुकानमां पेठो. त्यांहां घणी जातनां छोडां हतो, तेमां थो एकउपर पग मेलेलीनें तेनासामुं न्याहाळीनें केछेके आ घणुं सुंदर दीसेके; पण एमां मांस नथी माटे ए समजकरीना कामनुंछे.

सार

जेना हैयामां ज्ञान नथी, तेनुं एकलुं सुंदरपणु समजकरोना कामनुंछे.

वात

वात १८८

पारधी अनें चकली

एक पारधीये पक्षी पकडवानें, जाळ नांखी हती; तेमां एक चकली आवी; ते विलाप करीनें केहेछे: अरे परमेश्वर! ह्मनें आ संकटमां नांखीछे! ह्मे एवो ते शो अन्याय कर्योछे? ह्में कोईनुं सोनुं चोर्युं नथी, के रुपुं चोर्युं नथी; एक चोखाना दाणा माटे ह्मनें आटलुं रे प्राणांत पारिपत्य?

सार

आ संसारमां न्यायनी रीती एवीछे, के, एकादे गरीबे थोडी चोरी पेटसारु करी होयछ तेटलासारु तेनो जीव जायछे: अनें जे धनवान् प्रतिष्ठित केहेवाईनें लोकोना लाखो रुपैया डुबावेछे, ते, भाईबंध, लांच, एना योगथी माफकार थैनें पार पडेछे.

वात १८९

हरण अनें सिंह

एक हरणनी पछवाडे पारधीनां कुतरां पड्यां, माटे ते हरण भय पामीनें जीव लेईनें नाठुं ते, एक गुफामां पेठुं; त्यांहां एक सिंह हतो, तेणे ते उपर पडतुं मेहेलीनें तेनें तेवखत मारी नांख्यो. ते वेळा हरण पोतानां मनमां केहेछे, हरे हरे! शो हुं हीन भाग्यनो! हुं माणस अनें कुतरां ए सर्वा हाथमांथी छुटुं माटे आ गुफामां आव्यो, ते आ दुष्ट सघळां जनावरोमां बुभुक्षित एवाना हाथमां आव्यो.

सार

जे भयथी घबरायछे, अनें ते मटाडवा सारु, वि जी निर्भय जग्यामां जवानो उद्योग करेछे, ते व ली विपत्तीमां पडेछे. कांके काळ विपरीत छे तो, आपण ज्यांहां जईशुं, त्यांहां दुःखज आवशे. ए

माटे

माटे छोटाले, ते एक पापनुं मात्र भय राखेछे; बाकी आ सघळा विश्वना कडके कडका थाय, अथवा आकाश तुटी पडे, तोपण तेनुं मन डगमगतुं नथी.

* * * * * *

समाप्त

* * * * * *

